

Projekt

z dnia 11 grudnia 2020 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU**

z dnia ..... 2020 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 -2028

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.), oraz art. 17 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876), na wniosek Burmistrza Miasta Bierunia,

**RADA MIEJSKA W BIERUNIU
uchwała:**

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bieruń na lata 2021-2028, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Burmistrzowi Miasta Bierunia.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 01.01.2021 r.

Załącznik do uchwały Nr .....

Rady Miejskiej w Bieruniu

z dnia ..... 2020 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE BIERUŃ NA LATA 2021 - 2028

**Opracował
Ryszard Polaszek**

RICHPEX
consulting service
www.strateg24.pl

Bieruń 2020

Autorzy opracowania kierują szczególne podziękowania w stronę wszystkich osób i instytucji, które aktywnie włączyły się do prac w trakcie opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bieruń na lata 2021-2028

Spis treści

Wstęp	5
1.1 Podstawy prawne dla konstruowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	6
1.2 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu Unii Europejskiej.....	7
1.3 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu krajowym.....	8
1.3.1 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	8
1.3.2 Krajowe Plany Działań na rzecz Zatrudnienia.....	9
1.3.3 Krajowy Program Reform – Europa 2020.....	10
1.3.4 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 - Nowy wymiar aktywnej integracji.....	11
1.3.5 Program Solidarność pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+	11
1.4 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu województwa śląskiego	12
1.5 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu powiatu bieruńsko- lędzkiego.....	14
2. Charakterystyka gminy Bieruń	15
2.1 Pomoc społeczna i rynek pracy.....	17
2.2 Ochrona Zdrowia	26
2.3 Edukacja.....	26
2.4 Kultura, sport i rekreacja	28
2.5 Bezpieczeństwo.....	31
2.6 Organizacje Pozarządowe	33
3. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej	34
3.1 Struktura ludności w gminie	34
3.2 Rynek pracy i bezrobocie	43
3.3 Profil społeczny osób korzystających z pomocy społecznej.....	50
3.3.1 Ubóstwo	51
3.3.2 Niepełnosprawność.....	52
3.3.3 Długotrwała lub ciężka choroba	53
3.3.4 Bezrobocie	54
3.3.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	56
3.3.6 Potrzeba ochrony macierzyństwa	57
3.3.7 Bezdomność	59
3.3.8 Alkoholizm	60
3.3.9 Wybrane zagadnienia w zakresie występowania problemu przemocy na terenie gminy Bieruń.....	61

3.4 Wsparcie rodziny i system pieczy zastępczej	69
3.4.1 Struktura systemu wspierania rodziny	70
3.4.2 Świadczenia przyznawane w ramach pieczy zastępczej.....	72
3.5 System pomocy społecznej gminy Bieruń w ujęciu instytucjonalnym	74
3.6 Opis badań na grupie mieszkańców gminy Bieruń	75
4. Prognoza zmian najistotniejszych czynników społeczno-ekonomicznych na lata 2021-2028	86
4.1 Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia	87
4.2 Prognozowana zmiana liczby osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia	88
4.3 Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych ubóstwem.....	90
4.4 Prognoza zmian zachodzących w zakresie problemów związanych z niepełnosprawnością	91
4.5 Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą	92
4.6 Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych bezradnością w sprawach opiekuńczo- wychowawczych	93
4.7 Prognoza zmian zachodzących w zakresie problemów związanych z potrzebą ochrony macierzyństwa	94
4.8 Analiza SWOT	95
5. Cele, kierunki działań i wskaźniki ich realizacji.....	97
5.1 Misja i wizja.....	98
5.2 Cele strategiczne, operacyjne, działania i mierniki.....	99
5.3 Wartości referencyjne mierników	103
6. Sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe	106
7. Monitoring i ewaluacja strategii.....	112
Spis tabel	116
Spis schematów.....	118

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bieruń na lata 2021-2028 została wykonana w odpowiedzi na zachodzące zmiany w obszarach społecznych i ekonomicznych gminy. Niniejszy dokument powstał przy aktywnym uczestnictwie Zespołu Pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu w składzie:

Piotr Cwiękała - Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu,

Marcela Odrobińska - Kierownik Działu Interwencji i Pomocy Środowiskowej,

Katarzyna Wiśniewska - Koordynator Starszy Specjalista Pracy Socjalnej

Michał Kucz – Kierownik Działu Profilaktyki i Wspierania Rodziny,

Elżbieta Wikłacz- Aspirant Pracy Socjalnej,

Aleksandra Romańska - Koordynator Starszy Wychowawca

W trakcie prac przeprowadzono pogłębioną diagnozę problemów identyfikowanych w gminie. Strategia zawiera również prognozę najistotniejszych czynników, które w najbliższych latach będą wyznaczały podstawowe działania ukierunkowane na rozwiązywanie problemów społecznych, dotyczących mieszkańców gminy. W efekcie prac nad Strategią opracowano, dostosowywany do aktualnych potrzeb, zestaw celów strategicznych, operacyjnych i niezbędnych działań oraz wskaźników monitorujących ich efektywność. Ponadto w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zostały nakreślone ramy finansowe na lata 2021-2028, które będą stanowiły źródło finansowania przyjętych działań. Ramy finansowe prezentowane są w powiązaniu do wdrożonych programów długoterminowych, stanowiących płaszczyznę do realizacji działań nakreślonych w Strategii. W trakcie prac nad dokumentem zostały również opracowane wartości bazowe i referencyjne dla poszczególnych wskaźników, których zadaniem będzie ułatwienie bieżącego monitoringu realizowanego przez cały okres obowiązywania Strategii. Ponadto przyjęta została reguła okresowego przeprowadzania ewaluacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, gdzie w odstępach kilkuletnich proces ten będzie dawał podstawy do wnikliwej oceny rezultatów działań. Ewaluacja może również wskazywać obszary, w których rekomendowane będą zmiany przyjętych celów i działań, co stanowi mechanizm zapewniający dostosowanie się do zmieniającego się otoczenia i potrzeb.

Podczas prac został wykorzystany element konsultacji w postaci spotkań warsztatowych, w trakcie których wyznaczone zostały cele strategiczne na kolejne lata. W spotkaniach, z uwagi na ograniczenia spowodowane pandemią wirusa COVID-19, uczestniczyli głównie przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu.

W trakcie prac konsultacyjnych, bazując na zidentyfikowanych głównych celach strategicznych, przeprowadzono pogłębioną analizę SWOT. Zadaniem jej było zidentyfikowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, które w trakcie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będą stanowiły zarówno czynniki wzrostu, jak również czynniki ryzyka zagrażające szansom osiągnięcia zakładanych rezultatów.

W końcowej fazie opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w trakcie których projekt dokumentu został udostępniony gronu podmiotów, instytucji i mieszkańców gminy Bieruń.

1.1 Podstawy prawne dla konstruowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego została zobligowana do okresowego opracowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych. Zadanie to jest określone w art. 17 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej jako własne, w powiązaniu z art. 16 b cytowanej ustawy. Dokument strategiczny, zgodnie z normą prawa określoną w art. 16 b ust 2 ustawy o pomocy społecznej, powinien zawierać:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna również w swoich celach i projektowanych działaniach nawiązywać do dokumentów strategicznych opracowywanych na różnych szczeblach samorządowych. Powinna stanowić element kompleksowego podejścia do rozwiązywania problemów społecznych. W procesie opracowywania strategii należy uwzględniać obowiązujące programy pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa wprowadza również dla powiatów obowiązek przeprowadzenia konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami, co zapewnia odpowiednie dopasowanie stosowanych narzędzi polityki społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń na lata 2021-2028 jest zgodna z założeniami polityki społecznej, określonej w krajowych dokumentach strategicznych, jak również z innymi ustawami kompetencyjnymi szczebla administracji rządowej i samorządowej. Działania przyjmowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynikają z bezpośredniego odniesienia do krajowych aktów prawnych, a w szczególności:

- Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;

- Ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- Ustawy z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym;
- Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych;
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

1.2 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu Unii Europejskiej

Doświadczenia Unii Europejskiej po kryzysie, który wybuchł na przełomie lat 2007/2008, spowodowały szereg działań mających na celu zabezpieczenie i szukanie właściwych dróg wyjścia z sytuacji kryzysowych w szeroko pojętym obszarze funkcjonowania obywateli i podmiotów życia publicznego. W wyniku prac przyjęto katalog programów i strategii, wyznaczających kierunki, w których powinny podążać poszczególne kraje członkowskie UE.

Jednym z najistotniejszych z punktu widzenia budowania strategii rozwiązywania problemów społecznych jest:

EUROPA 2020 – STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU

Wśród głównych jej celów należy wymienić m.in:

- stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych 69% do co najmniej 75%, między innymi w wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy;
- cel związany z edukacją, dotyczący problemu osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, obejmuje ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%;
- liczbę Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa należy ograniczyć o 25%, co będzie wymagać wydobycia z ubóstwa ponad 20 mln osób¹.

Powyższe cele są ze sobą wzajemnie powiązane. Na przykład lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Większe możliwości w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej we wszystkich sektorach gospodarki oraz efektywniejsze korzystanie z zasobów poprawią konkurencyjność i będą sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy. Dzięki inwestycjom w czyste i niskoemisyjne technologie poprawi się stan środowiska naturalnego, będziemy mogli skuteczniej przeciwdziałać zmianom klimatu oraz zwiększać potencjał w zakresie przedsiębiorczości i zatrudnienia. Strategia Europa 2020 obejmuje szereg innych celów wzajemnie ze sobą powiązanych, jednak z uwagi na zakres niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ograniczono się tylko do jej wymiaru społeczno-gospodarczego, co obrazują powyżej zaprezentowane cele. W chwili obecnej, z uwagi na dobiegający końca okres obowiązywania Strategii Europa 2020 trwają prace ukierunkowane, aby Strategia na rzecz zrównoważonej Europy 2030 zastąpiła obecnie obowiązującą.

1.3 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu krajowym

1.3.1 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 104 z dnia 18 czerwca 2013 r. i opublikowana w Monitorze Polskim z 2013 roku poz. 640. Odnosi się ona do średniookresowej strategii planowania rozwoju kapitału ludzkiego wyznaczonej w dokumencie strategicznym Unii Europejskiej – „Europa 2020”. Spośród pięciu głównych celów strategii „Europa 2020” trzy dotyczą kwestii wpisujących się w SRKL. Są to:

- wzrost zatrudnienia (wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat na poziomie 75%, a dla Polski na poziomie 71%),
- podniesienie poziomu kompetencji obywateli (odsetek młodzieży niekontynuującej nauki na poziomie poniżej 10% w UE i na poziomie 4,5% w Polsce, odsetek osób z wykształceniem wyższym lub równoważnym wśród grupy wiekowej 30–34 lata na poziomie minimum 40% w UE i 45% w Polsce),

¹Za krajową granicę ubóstwa przyjęto próg 60% krajowej mediany rozporządzalnego dochodu w każdym państwie członkowskim.

- zmniejszenie poziomu ubóstwa (zmniejszenie w UE liczby osób zagrożonych ubóstwem o 20 mln, a w Polsce o 1,5 mln).

Ponadto cele SRKL są również zgodne z założeniami czterech inicjatyw flagowych, czyli projektów, które będą realizowane przez Komisję Europejską w okresie do 2020 roku. Są to:

- „Mobilna młodzież”, mająca za zadanie wspierać państwa członkowskie w budowaniu systemu płynnego przejścia z edukacji (kształcenia i szkolenia) na rynek pracy,
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, zakładający modernizację europejskich rynków pracy, której celem jest wzrost liczby osób podejmujących zatrudnienie oraz lepsze dopasowywanie popytu i podaży na rynku pracy,
- „Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym”, zawierająca narzędzia, które mają pozwolić osobom zagrożonym ubóstwem uniknąć ryzyka długotrwałego wykluczenia społecznego przez podjęcie zatrudnienia oraz umożliwić im pełne uczestniczenie w życiu społecznym,
- „Europejska Agenda Cyfrowa”, która ma na celu upowszechnianie technologii cyfrowych wśród obywateli i w środowiskach biznesowych.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznacza wizję gospodarki opartej nie tylko na innowacyjności i zrównoważonym rozwoju. Nowy model gospodarczy powinien opierać się również na wzroście gospodarczym sprzyjającym włączeniu społecznemu. Powinien być on jednak oparty nie na transferach między różnymi grupami społecznymi, ale na wzroście dostępności do zatrudnienia, co ma być środkiem do większej spójności społecznej, gospodarczej oraz terytorialnej. Istotna jest również rola ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej oraz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, jako istotnych czynników sprzyjających ograniczaniu społecznych skutków kryzysu oraz budowaniu wspólnych wartości społeczno-gospodarczych.

W trakcie prac nad niniejszą Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych prowadzone są równolegle prace nad Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030. Projekt niniejszego dokumentu zakłada przyjęcie czterech głównych celów, które obejmują:

- podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych,
- poprawa zdrowia obywateli oraz systemu opieki zdrowotnej,
- wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy,
- redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Ostateczny kształt powyżej wskazanych celów i działań do nich przypisanych będzie znany dopiero po przyjęciu dokumentu końcowego SRKL 2030.

1.3.2 Krajowe Plany Działań na rzecz Zatrudnienia

Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia od 2018 roku jest przyjmowany w perspektywie rocznej. Uwzględnia kierunki polityk realizowanych przez Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Daje podstawy do inicjowania zadań mających na celu m.in. promocję zatrudnienia, ograniczenie negatywnych skutków bezrobocia oraz wspieranie aktywizacji społecznej. Określa on zarazem cele i kierunki działań, zgodnie

z priorytetami polityki państwa w dziedzinie rynku pracy, a także zawiera wytyczne, na które orientują się samorządy na szczeblu wojewódzkim przygotowując corocznie regionalne plany działań na rzecz zatrudnienia, w których określone są priorytetowe grupy bezrobotnych i innych osób wymagających objęcia szczególnym wsparciem na regionalnym rynku pracy.

1.3.3 Krajowy Program Reform – Europa 2020

Krajowy Program Reform jest dokumentem opisującym wyzwania i problemy, z jakimi będzie w najbliższych latach zmagać się Polska w aspekcie oddziaływań na system społeczno-gospodarczy. Pozostaje on w korelacji z dokumentami strategicznymi Unii Europejskiej i obejmuje bardzo szerokie spektrum zagadnień. Bieżący kształt Krajowego Programu Reform jest próbą odpowiedzi na dynamicznie zmieniające się warunki społeczno-ekonomiczne, które w ostatnim okresie zostały zdeterminowane negatywnymi skutkami pandemii COVID-19. Biorąc pod uwagę zakres przedmiotowego opracowania skupimy się jedynie na wybranych zagadnieniach, które zostaną omówione poniżej, będących w bezpośrednim związku i odnoszących się do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych tj.: Sprawiedliwość oraz Rynek pracy.

Głównym dążeniem autorów Krajowego Programu Reform było stworzenie silnego systemu ochrony socjalnej, odpowiadającego na potrzeby wszystkich ludzi niezależnie od wieku, opartego na zasadach solidarności i podziału ryzyka. Jednocześnie zwraca się uwagę, że potrzebne są dalsze działania w kierunku rozwoju systemu ochrony zdrowia i opieki długoterminowej.

„W zakresie opieki zdrowotnej, w celu optymalizacji udzielania świadczeń zdrowotnych kontynuowane są prace na rzecz utworzenia nowego modelu organizacyjnego opieki koordynowanej POZ+. Mając na uwadze słabe wyniki leczenia onkologicznego w Polsce kontynuowane są prace nad zmianą modelu organizacyjnego opieki onkologicznej. Ponadto planowane jest uruchomienie świadczeń opieki zdrowotnej w ramach Dziennych Domów Opieki Medycznej, gdzie przebywać będą osoby wymagające dalszej opieki po przebytej hospitalizacji.”²

Podjęmowane są również zadania w kierunku rozwoju sektora ekonomii społecznej, przejawiające się w działaniach ukierunkowanych na pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym poprzez wspieranie ich zatrudnienia i redukcję skali ubóstwa. Przeciwdziałając nierównościom w zakresie dostępu do mieszkań uruchomiono program „Mieszkanie Plus”, który jest częścią pakietu rozwiązań Narodowego Programu Mieszkaniowego.

„Mając na uwadze trudności z jakimi spotykają się na co dzień osoby starsze i niepełnosprawne uruchomiono program Dostępność Plus 2018-2025, który ma na celu włączenie wszystkich aspektów dostępności do każdej polityki publicznej, przyczyniając się tym samym do wzrostu jakości życia tych osób i reszty obywateli. Dzięki jego realizacji do porządku prawnego wprowadzono ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, nakładającą na podmioty publiczne

² cyt. za: Krajowy Program Reform – Europa 2020 (Aktualizacja 2020/2021) Przyjęty przez Radę Ministrów 28 kwietnia 2020 r. s. 62

obowiązek zapewnienia dostępności w aspekcie architektonicznym, cyfrowym i informacyjno-komunikacyjnym.”³

1.3.4 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 - Nowy wymiar aktywnej integracji

Zagadnienia ubóstwa i wykluczenia społecznego nieustannie poruszane są w dokumentach strategicznych na szczeblu krajowym. Wszystkie wzajemnie powiązane ze sobą oddziaływania mogą zniwelować ich skutki, wymaga to jednak daleko idącej koncentracji i koordynacji, jak również precyzyjnego określania celów strategicznych i operacyjnych. W przypadku Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, jego cel główny został zakreślony już w samym tytule. Opierając się na wyżej opisanym celu głównym, przyjęto sześć priorytetów obejmujących następujące obszary:

- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży,
- Zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych na rzecz dzieci i młodzieży,
- Aktywna integracja społeczności lokalnej,
- Bezpieczeństwo i aktywność osób starszych,
- Zapobieganie niepewności mieszkaniowej i przeciwdziałanie bezdomności,
- Zarządzanie i zmiany strukturalne systemu integracji społecznej.

Realizacja Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 - Nowy wymiar aktywnej integracji, wymaga szeregu działań o wymiarze prawnym, organizacyjnym, finansowym i edukacyjnym, realizowanych przez licznych partnerów w ramach administracji publicznej oraz partnerstwa publiczno-społecznego. Istotnym elementem będzie skorelowanie działań o charakterze krajowym z działaniami realizowanymi w regionach.

1.3.5 Program Solidarność pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+

Program „Solidarność pokoleń” obejmuje szerokie spektrum inicjatyw, których celem jest lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich osób w wieku 50 i więcej lat. Zakłada, że działania w tym zakresie podejmowane będą na wielu poziomach. Począwszy od działań rządu, przez inicjatywy władz regionalnych i lokalnych oraz pracodawców. Niezbędne są również chęci poszczególnych osób do tego, aby wydłużać okres swojej aktywności. Jest to szczególnie istotne obecnie, gdy znaczna część środków, a zatem i działań w obszarze polityki rynku pracy, pozostaje w gestii władz regionalnych. Celem Programu „Solidarność pokoleń” jest osiągnięcie w perspektywie do 2020 r. wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 55–64 lata na poziomie 50%.

Głównym beneficjentem i adresatem Programu są osoby powyżej 50. roku życia. Działania kierowane będą jednak również do szerszego grona osób w różnym wieku, zarówno do osób w wieku 60+, jak i do osób, które dopiero za kilkanaście lub kilkadziesiąt lat wchodzić

³ op.cit

będą w wiek przedemerytalny (szczególnie do grupy 45+). Adresatami Programu są również określone grupy i podmioty, takie jak przedsiębiorcy, związki zawodowe, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, publiczne i niepubliczne instytucje rynku pracy, samorządy terytorialne i instytucje administracji rządowej.

1.4 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu województwa śląskiego

Sejmik Województwa Śląskiego przyjął w dniu 1 lipca 2013 roku Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Kluczowymi działaniami, które wykazują zbieżność ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń, przyjętymi w dokumencie strategicznym województwa są:

Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa

W ramach niniejszego celu operacyjnego podejmowane są następujące kierunki działań:

1. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych, w tym podniesienie jakości infrastruktury ochrony zdrowia oraz efektywności systemu zarządzania, rozszerzenie zakresu usług medycznych i podniesienie jakości obsługi pacjentów.
2. Wykorzystanie nowych technologii w tym ICT w zakresie obsługi pacjenta i diagnostyki zdrowotnej.
3. Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej, w tym działania na rzecz ograniczania chorób i uzależnień cywilizacyjnych oraz promocja zdrowego i aktywnego trybu życia, z uwzględnieniem zmian demograficznych.
4. Tworzenie warunków dla aktywnego i zdrowego stylu życia, w tym rozwój infrastruktury sportowo- rekreacyjnej.
5. Promocja, modernizacja, rozwijanie i integracja systemu szlaków i infrastruktury rowerowej.
6. Wsparcie aktywności podmiotów działających w ochronie zdrowia w międzynarodowych sieciach i programach współpracy.
7. Wspieranie „sieciowania” i optymalizacji dostępu do specjalistycznych placówek ochrony zdrowia i leczenia uzdrowiskowego.
8. Wsparcie dla podnoszenia kwalifikacji pracowników związanych z ochroną zdrowia i kształcenie nowych kadr.

Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców

Cel operacyjny, tak sformułowany, obejmuje następujące kierunki działań:

1. Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania odpowiadającej potrzebom rynku pracy oraz kształtującej postawy przedsiębiorcze i kreatywne.
2. Wprowadzenie działań z zakresu monitoringu i ewaluacji polityki edukacyjnej w województwie i zapotrzebowania na określone kompetencje.

3. Wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów m.in. poprzez organizowanie tematycznych i praktycznych kursów zawodowych we współpracy z pracodawcami.
4. Wsparcie działań i rozwój infrastruktury popularyzujących naukę.
5. Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego umożliwiającej stały rozwój zawodowy i utrzymanie się na rynku pracy.
6. Wdrażanie rozwiązań zwiększających dostępność do infrastruktury i podnoszących kompetencje społeczeństwa informacyjnego oraz rozwój usług elektronicznych i mobilnych.
7. Zwiększenie cyfrowych umiejętności/kompetencji administracji samorządowej, w tym umiejętności otwartej komunikacji z obywatelami z wykorzystaniem narzędzi ICT.
8. Stworzenie systemu rozwijania i odkrywania talentów mieszkańców województwa.
9. Realizacja długofalowych programów edukacji kulturalnej adresowanej do różnych grup odbiorców i zwiększających zainteresowanie uczestnictwem w kulturze.
10. Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kultury, sportu i rekreacji oferujących możliwości rozwoju mieszkańców oraz atrakcyjnego spędzania wolnego czasu.

Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców

W ramach trzeciego celu operacyjnego, podlegającego celowi strategicznemu pn. „Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie”, wchodzi następujące działania:

1. Podnoszenie dostępu do usług wspierających funkcjonowanie rodziny, w tym wspieranie podmiotów oferujących takie usługi.
2. Tworzenie i wdrażanie instrumentów wspierających rodziny w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych.
3. Wdrożenie działań poprawiających warunki startu życiowego i zawodowego osób młodych.
4. Wyposażanie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnych.
5. Rewitalizacja społeczna obszarów o niskiej aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz nagromadzonych problemach społecznych.
6. Poprawa dostępności przestrzeni i obiektów publicznych dla wszystkich, w szczególności dla osób o obniżonej mobilności.
7. Rozwój publicznych i rynkowych usług wspierających funkcjonowanie osób starszych.
8. Wdrażanie instrumentów wspierających udział mieszkańców w procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz rozwój idei governance.
9. Wspieranie rozwiązań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego, w tym realizacja działań w obszarze zarządzania kryzysowego.
10. Zwiększenie udziału mieszkańców w działaniach związanych z zachowaniem i eksponowaniem unikalności dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego województwa oraz jego charakterystycznych obszarów.

Powyższe działania realizowane są w ramach obszaru priorytetowego: (B) SZANSE ROZWOJOWE MIESZKAŃCÓW, przyjętego w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Należy zaznaczyć, że dokument ten, w chwili opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń, objęty jest procesem aktualizacji.

Ponadto na szczeblu województwa śląskiego została przyjęta Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020, która również w chwili opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń, objęta jest procesem aktualizacji. Głównymi celami strategicznymi przyjętymi w dotychczas obowiązującym kształcie są:

1. Tworzenie warunków do powstawania i właściwego funkcjonowania rodziny, zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym. Wzmocnienie polityki prorodzinnej.
2. Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym, w tym zawodowym.
3. Wzmacnianie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym oraz zawodowym.
4. Poprawa warunków i jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i społecznie wykluczonych.
5. Integracja i rozwój regionalnego systemu kształcenia ustawicznego i doskonalenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej o charakterze wielosektorowej struktury współpracy, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności rozwoju pracy socjalnej (w tym nowych zawodów i specjalności).
6. Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego.

1.5 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu powiatu bieruńsko-lędzkiego

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bieruńsko-Lędzkiego na lata 2011-2020 została przyjęta Uchwałą nr VII/43/11 Rady Powiatu Bieruńsko-Lędzkiego z dnia 28 kwietnia 2011 roku. Natomiast Strategia Rozwoju Powiatu Bieruńsko-Lędzkiego na lata 2014-2020 roku została przyjęta Uchwałą nr XLIV/211/14 Rady Powiatu Bieruńsko-Lędzkiego z dnia 20 lutego 2014 roku. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych po części nawiązuje do Strategii Rozwoju Powiatu, głównie w zakresie Priorytetu strategicznego nr 1 – Inwestowanie w usługi społeczne i instytucje o randze powiatowej, w ramach celu strategicznego 1.2 – Dostępne dla mieszkańców usługi społeczne i opiekuńcze.

Celami strategicznymi przyjętymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bieruńsko-Lędzkiego są:

1. Wspieranie rodzin oraz zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży,

2. Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym,
4. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w powiecie,
5. Zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej.

Powyższe cele strategiczne korespondują z potrzebami diagnozowanymi w obszarach, w których Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń określa zwarty katalog działań koniecznych do wyrównywania deficytów i zaburzeń funkcjonowania na gruncie społeczno-ekonomicznym na jej terenie. Należy ponadto podkreślić, że z uwagi na dobiegający końca okres obowiązywania powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w chwili obecnej trwają prace nad nowym jej kształtem.

2. Charakterystyka gminy Bieruń

Gmina Bieruń zajmuje powierzchnię 4.067 ha i jest położona w południowo-wschodniej części województwa śląskiego, centralnie zlokalizowana w powiecie bieruńsko-lędzkim, którego siedziba Starostwa jest położona w mieście Bieruń. Teren gminy Bieruń usytuowany jest pomiędzy Równiną Pszczyńską, Pagórami Jaworznickimi oraz Doliną Górnej Wisły, w odległości kilkudziesięciu kilometrów na północ od Beskidu Małego. Znaczną część granic miasta wyznaczają rzeki: Wisła, Przemsza, Mleczna oraz Gostynka.

Bieruń znajduje się w sąsiedztwie aglomeracji śląskiej oraz wielu szlaków komunikacyjnych m.in. autostrady A4, drogi ekspresowa S1, drogi krajowa DK 44, drogi wojewódzkie z Mysłowic do Pszczyny (nr 931 i 934). Ogromną zaletą położenia gminy Bieruń jest stosunkowo niewielka odległość od miast Tychy i Oświęcim oraz bogata sieć szlaków komunikacyjnych.

Dynamiczny rozwój i znaczenie gospodarcze gminy Bieruń gwarantują licznie zlokalizowane znaczące podmioty gospodarcze m.in. takie jak: Danone, Nitroerg S.A., Kopalnia Węgla Kamiennego „Piast”, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Bieruń, Johnson Controls, Auto Partner, Carbud S.A., Unitrans, Dantrans, Europack-Foil oraz sąsiadujący z miastem Fiat Auto Poland. Część gminy liczącą 38 ha została włączona do Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, co dodatkowo zwiększyło jej atrakcyjność gospodarczą.

Schemat nr 1 - Usytuowanie gminy Bieruń na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: Portal geostatystyczny GUS <https://geo.stat.gov.pl/imap/> wg stanu na 9 października 2020 roku

Od strony północnej gmina Bieruń graniczy z gminami: Lędziny i Chelm Śląski wchodzącymi w skład powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz miastem Tychy funkcjonującym na prawach powiatu. W południowo-wschodniej części granica gminy Bieruń pokrywa się z granicą administracyjną powiatu bieruńsko-lędzińskiego, przylegającego do powiatu oświęcimskiego. Natomiast południową granicą gmina Bieruń sąsiaduje z gminą Bojszowy. Według stanu na koniec pierwszego półrocza 2019 roku gminę Bieruń zamieszkiwało ogółem 19 539 mieszkańców.

trudnym sytuacjom życiowym, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Świadczenia z pomocy społecznej realizowane są w formie pieniężnej i niepieniężnej. Świadczenia pieniężne to: zasiłek stały - przyznawany dla osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, zasiłek okresowy – przyznawany ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, ewentualnie możliwość otrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego, zasiłek celowy – świadczenie przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby życiowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Zasiłek celowy można również otrzymać na pokrycie wydatków związanych ze zdarzeniami losowymi, specjalny zasiłek celowy – świadczenie przyznawane w szczególnie uzasadnionych przypadkach, osobie albo rodzinie przekraczającym kryterium dochodowe.

Ośrodek Pomocy Społecznej udzielania wsparcia w ramach usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania podopiecznego. Usługi opiekuńcze to niepieniężne świadczenie z pomocy społecznej obejmujące pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem osobie, która wymaga pomocy osób trzecich. Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania mają na celu zapewnienie możliwości dalszego (jak najdłuższego) funkcjonowania w swoim dotychczasowym środowisku, pomimo ograniczeń w samodzielnym zaspokajaniu podstawowych i niezbędnych potrzeb oraz barier w integracji ze środowiskiem. Dzięki zapewnieniu odpowiedniego wsparcia, powyższe ograniczenia oraz bariery powinny być niwelowane. Usługi opiekuńcze świadczone są adekwatnie do rozpoznanych potrzeb i zakładają partycypację w kosztach przez osoby objęte opieką. W trakcie realizacji usług opiekuńczych przyjmuje się założenie ścisłej współpracy z rodziną i najbliższym otoczeniem wnioskodawcy.

Efektami usług opiekuńczych są:

- a) poprawa sprawności fizycznej osoby korzystającej z usług lub utrzymanie jej na dotychczasowym poziomie, poprawa kondycji psychicznej oraz integracja ze społecznością, adekwatnie do indywidualnych możliwości i potrzeb;
- b) utrzymanie stabilnego stanu zdrowia;
- c) uniknięcie powikłań związanych z hospitalizacją, długotrwałą lub przewlekłą chorobą;
- d) kompensowanie ograniczonej zdolności do samodzielnego poruszania się przy pomocy opiekuna;
- e) poprawa samopoczucia;
- f) podtrzymanie lub zwiększenie samodzielności i aktywności;
- g) zmniejszenie izolacji społecznej.

Przyznanie usług opiekuńczych następuje na podstawie decyzji administracyjnej, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, podczas którego ustala się szczegółowy

zakres i wymiar udzielanej pomocy. Przyznając usługi opiekuńcze ustala się indywidualny zakres usług ze wskazaniem konkretnych czynności, biorąc pod uwagę w szczególności:

- a) konieczność zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz inne uzasadnione potrzeby świadczeniobiorcy, odpowiadające celom i mieszczące się w możliwościach OPS,
- b) sytuację socjalno-bytową (w tym warunki mieszkaniowe) i rodziną świadczeniobiorcy,
- c) rodzaj schorzenia i sprawność fizyczną świadczeniobiorcy,
- d) możliwości wykorzystania uprawnień i zasobów świadczeniobiorcy i jego otoczenia (np. pomoc sąsiedzka, wolontariat).

Usługi opiekuńcze są odpłatne, w zależności od wysokości dochodu klienta. Rada gminy określa, w drodze uchwały, szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.

Poza usługami opiekuńczymi klientom przysługuje instytucjonalna pomoc w formie pobytu w domach pomocy społecznej. Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Ze względu na stan zdrowia osoby kierowane są do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, wśród których należy wymienić domy dla:

- 1) osób w podeszłym wieku;
- 2) osób przewlekle somatycznie chorych;
- 3) osób przewlekle psychicznie chorych;
- 4) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- 5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
- 6) osób niepełnosprawnych fizycznie;
- 7) osób uzależnionych od alkoholu.

Kolejną formą pomocy jest udzielanie wsparcia osobom bezdomnym poprzez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi. Osoby, które z różnych względów, często zdrowotnych, wymagają całodobowej pomocy kierowane są do schronisk, z którymi gmina podpisuje umowy. Pomoc w formie schronienia w schroniskach udzielana jest na podstawie decyzji administracyjnej, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego. Wymagany jest również (za wyjątkiem schronisk z usługami opiekuńczymi) kontrakt socjalny. Pobyt w schroniskach jest odpłatny. Rada gminy w drodze uchwały ustala, w zakresie zadań własnych, szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia, do których zaliczane są również schroniska.

Ponadto Ośrodek wspiera rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Rodzinom przeżywającym trudności w tym obszarze zapewniona jest pomoc w formie wsparcia asystenta rodziny, który ma za zadanie zmienić stosunek osób w rodzinie do własnej sprawczości, zwiększyć ich poczucie wpływu na własne życie, oraz podnieść samoocenę. Indywidualna pomoc asystenta rodziny ma służyć rozwojowi kompetencji poszczególnych członków rodziny, osiąganiu wyznaczonych przez nich celów, wzbudzaniu w nich wiary we własne możliwości oraz motywowaniu do podejmowania działań, do tej pory uznawanych za niemożliwe. Działania asystenta i rodziny zmierzają do jej usamodzielnienia i pozostawienia dzieci w rodzinie, w środowisku zapewniającym im poczucie bezpieczeństwa i prawidłowy rozwój. Asystent wspiera rodziny, w których występują problemy rodzinne a także te, które potrzebują pomocy w odzyskiwaniu zdolności prawidłowego funkcjonowania. Wsparcie rodziny w takiej formie wynika z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wsparcie to realizowane jest także przy uczestnictwie i pomocy przedstawicieli innych instytucji zaangażowanych w pracę na rzecz rodziny. Zakłada się realizację wsparcia przez okres 2 lat z możliwością jego przedłużenia, w sytuacjach tego wymagających. Wsparcie asystenta rodziny zakłada opracowanie z rodziną planu pracy, na podstawie którego realizowane są poszczególne działania, mające doprowadzić do usamodzielnienia się rodziny, nabyciu przez nią umiejętności samodzielnego rozwiązywania sytuacji konfliktowych, trudnych; nabycia umiejętności racjonalnego gospodarowania budżetem rodziny oraz właściwego pełnienia funkcji rodzicielskich.

Ważnym elementem pracy Ośrodka Pomocy Społecznej jest świadczenie pracy socjalnej prowadzonej przez pracowników socjalnych. Metodyka działania pracownika socjalnego zakłada m.in. poprzedzenie analizy sytuacji rodziny w oparciu o zasoby oraz jej ograniczenia, opracowaniem z rodziną/osobą celu dalszej pracy socjalnej oraz jej realizacji. Analizę sytuacji rodziny przeprowadza się za pomocą narzędzi takich jak kwestionariusz wywiadu środowiskowego lub innej specjalistycznej dokumentacji, służącej precyzyjnemu opracowaniu diagnozy rodziny. Świadczenie pracy socjalnej może odbywać się m.in. poprzez monitorowanie sytuacji osoby/rodziny, edukowanie, poradnictwo specjalistyczne, pomoc w przygotowaniu do pełnienia określonej roli społecznej. Istotą pracy socjalnej jest także podejmowanie różnego rodzaju interwencji np. odebranie dziecka wobec bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia lub wobec osób starszych pozostawionych bez należytej opieki albo doświadczających przemocy domowej. Działaniem w ramach pracy socjalnej jest także występowanie na rzecz osoby/rodziny do innych instytucji, celem objęcia pomocą według ich kompetencji. Natomiast praca socjalna z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, polega głównie na monitorowaniu ich sytuacji życiowej, edukowaniu w zakresie nabywania właściwych kompetencji wychowawczych, ocenianiu oraz opiniowaniu dla organizatorów pieczy zastępczej ich gotowości i motywacji do ponownego przejęcia opieki nad dzieckiem.

Realizacja świadczeń wychowawczych „Rodzina 500+” w celu częściowego pokrycia wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych odbywa się na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Świadczenia są realizowane w ramach zadań z zakresu administracji rządowej zleconych gminie. Środki na ich finansowanie pochodzą z budżetu państwa i są przekazywane gminie w formie dotacji celowej.

Ponadto Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu realizuje świadczenia wśród których należy wymienić m.in.

- Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego;
- Jednorazowe świadczenie „Za życiem”;
- Dodatki do zasiłków rodzinnych;
- Jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka;
- Specjalne zasiłki opiekuńcze;
- Świadczenia pielęgnacyjne;
- Świadczenia rodzicielskie;
- Zasiłki pielęgnacyjne;
- Zasiłki rodzinne;
- Zasiłki dla opiekunów.

DZIENNY DOM „SENIOR+”

W ramach struktur Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu od 2018 roku działa Dzienny Dom Senior+, który zapewnia wsparcie seniorom (osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) poprzez świadczenie usług w zakresie aktywności ruchowej i kinezyterapii, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej, w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym.

Ośrodek oferuje następujące rodzaje usług:

1. Socjalne – zapewnienie ciepłego posiłku w formie obiadu, spotkań towarzyskich oraz dostęp do sprzętu RTV, AGD, komputera wraz z dostępem do Internetu.
2. Edukacyjne – spotkania: z dietetykiem, psychologiem, dostęp do prasy i biblioteki zgodnie z oczekiwaniami i zainteresowaniami seniorów oraz organizacja prelekcji dotyczących profilaktyki prozdrowotnej i innych zagadnień ich interesujących.
3. Kulturalno-oświatowe - realizowane głównie w postaci udziału w wydarzeniach kulturalnych na terenie miasta Bierunia oraz wycieczek integracyjnych.
4. Sportowo-rekreacyjne – realizowane głównie w postaci spacerów po lesie oraz w zielone części osiedla. Natomiast w sali rehabilitacyjnej wykonywane są proste ćwiczenia gimnastyczne oraz zabiegi usprawniające pracę wszystkich układów i narządów ruchu.
5. Aktywizujące społecznie – przyjmujące głównie postać spotkań z dziećmi i młodzieżą, organizowanych we współpracy z gminnymi jednostkami organizacyjnymi działającymi w obszarze edukacji.⁴

Świetlice Wsparcia Dziennego o Charakterze Opiekuńczym „Iskierka” i „Nadzieja” w Bieruniu

„Stanowią część struktury organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu w ramach Działu Profilaktyki i Wspierania Rodziny, funkcjonujące w oparciu

⁴ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu za 2019 rok

o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Świetlice są placówkami wsparcia dziennego, które prowadzą zorganizowaną działalność opiekuńczą i wychowawczą oraz pozwalają na racjonalne zagospodarowanie czasu wolnego od zajęć szkolnych. Placówki są przeznaczone dla dzieci i młodzieży, uczęszczających do szkoły podstawowej, zamieszkujących na terenie gminy Bieruń.”⁵

Gminne Centrum Profilaktyki Uzależnień

Gminnego Centrum Profilaktyki Uzależnień działa w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu, ul. Wł. Jagiełły 1. W swojej działalności skupia się głównie na obszarach:

- konsultacyjno-doradczym;
- diagnostycznym;
- profilaktycznym;
- pomocy prawnej.

Adresatami Gminnego Centrum Profilaktyki Uzależnień są osoby zagrożone uzależnieniem od alkoholu i narkotyków, uzależnieni i ich rodziny (współuzależnieni) oraz osoby, które doznają przemocy.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Jest organem doradczo-opiniującym, działającym w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu, została powołana Zarządzeniem Burmistrza miasta Bierunia nr B.0050.207.2016, z dnia 15.11.2016 r. Do zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych należy w szczególności kierowanie osób zgłoszonych do Komisji na badania psychologiczno – psychiatryczne

Natomiast w przedmiocie uzależnienia:

- kierowanie wniosków do sądu o orzeczenie poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego,
- opiniowanie programów profilaktycznych i terapeutycznych warunkujących ich realizację,
- wydawanie opinii dotyczących wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, zgodnie z art. 18 ust 3a ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- dokonywanie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń,

⁵ Op. cit.

- prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych,
- diagnozowanie problemu uzależnień w poszczególnych rejonach miasta i sołectwach,
- podejmowanie działań profilaktycznych, zmniejszających rozmiar istniejących problemów,
- prowadzenie działalności informacyjnej, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- inicjowanie działań lokalnych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych,
- udział w szkoleniach członków GKRPA w zakresie realizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- utrzymanie stałej współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym (uczestnictwo w grupach roboczych) w myśl ustawy o przeciwdziałaniu przemocy,
- prowadzenie rozmów, w ramach zespołów motywujących, których głównym zadaniem jest praca z osobami uzależnionymi oraz ich rodzinami.

„Podejmowane działania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom w Gminie Bieruń mają charakter ciągły, a ich realizacja rozłożona jest na wiele lat. Kontynuacja podejmowanych w roku 2019 działań ujęta została w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2020.”⁶

Ponadto na terenie gminy Bieruń realizowane są następujące programy społeczne⁷:

- Program Rodzina Trzy Plus - Skierowany jest do rodzin mających na utrzymaniu troje i więcej dzieci w wieku do 18 roku życia lub 24 roku życia w przypadku, gdy dziecko uczy się lub studiuje, a także do rodzin zastępczych zamieszkujących na terenie miasta Bierunia oraz podopiecznych świetlic wsparcia dziennego o charakterze opiekuńczym, prowadzonych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu.
- Karta Dużej Rodziny - to ogólnopolski system zniżek na towary i usługi, przysługujący rodzinom posiadającym minimum trójkę dzieci. Zniżki udzielane są zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych na terenie całego kraju. Posiadanie Karty ułatwia dużym rodzinom dostęp do rekreacji oraz obniża koszty codziennego życia.
- Program „Aktywni Seniorzy 60+” - Karta „AKTYWNI SENIORZY 60+” przysługuje mieszkańcom Bierunia w wieku od 60 roku życia. Celem programu jest podniesienie poziomu aktywności i sprawności mieszkańców w wieku powyżej 60 roku życia poprzez zwiększenie dostępności do dóbr kultury, zachęcenie do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych i sportowych, a także kształtowanie pozytywnego wizerunku bieruńskich

⁶ Cyt. za. Sprawozdanie z Realizacji Zadań Ujętych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii oraz Gminnym Programie Wspierania Rodziny za Rok 2019, s. 16

⁷ Cyt. za. Raport o stanie Miasta Bieruń za 2019 rok, s. 22-23

seniorów. Wsparcie polega na zapewnieniu ulg poprzez umożliwienie zakupu tańszych biletów wstępu na płatne imprezy kulturalne, sportowe i edukacyjne organizowane przez jednostki organizacyjne miasta.

- Koperta Życia - Akcja skierowana jest do osób przewlekle chorych, starszych i samotnych. Polega na umieszczeniu w specjalnie przygotowanych kopertach najważniejszych informacji o stanie zdrowia, przyjmowanych lekach, alergiach na leki, kontaktach do najbliższych, danych osobowych (w tym nr pesel). Pakiet z takimi informacjami powinien być przechowywany w lodówce, czyli miejscu, które jest prawie w każdym domu, a zarazem jest łatwo dostępne. Kopert życia jest bardzo pomocna dla lekarzy i ratowników pogotowia wezwanych na interwencję w domu chorego. Kopertę życia mieszkańcy mogą otrzymać w następujących punktach:
  - Kancelaria ogólna Urzędu Miejskiego w Bieruniu (ul. Rynek 14 - na parterze), w godzinach pracy urzędu.
  - Sekretariat Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (ul. Władysława Jagiełły 1), w godzinach pracy Ośrodka.
  - U dyżurnego Straży Miejskiej w Bieruniu (ul. Władysława Jagiełły 1), w godzinach pracy Straży.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PCPR jest jednostką organizacyjną powiatu bieruńsko-lędzińskiego realizującą zadania wynikające w szczególności z ustaw: o pomocy społecznej, wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jak również ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie skupia się w kilku najważniejszych obszarach działalności tj.:

- sprawowaniu nadzoru nad działalnością ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzeniu punktu interwencji kryzysowej,
- świadczeniu specjalistycznego poradnictwa,
- prowadzeniu dziennego domu pomocy społecznej,
- wykonywaniu zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie,
- przyznawaniu świadczeń i dodatków na rzecz rodzin zastępczych,
- pomocy usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej,
- przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

- przyznawaniu dofinansowań dla osób z niepełnosprawnościami w ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- realizacji programów finansowanych ze środków PFRON.

Na szczególną uwagę zasługuje realizacja przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zadań w ramach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jako organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu bieruńsko-lędzkiego. Wymienić tu należy m.in. tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych, w tym organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka, prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych, organizowanie wsparcia dla istniejących rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, poprzez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia, organizowanie pomocy wolontariuszy, prowadzenie poradnictwa i terapii, zapewnianie pomocy prawnej, a także przyznawanie świadczeń pieniężnych, dotyczących dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej oraz pomocy osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

Wsparcie osób z niepełnosprawnością stanowi jeden z głównych obszarów działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łędzinach. Mieszkańcy mogą np. korzystać z dofinansowań do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Powiatowy Urząd Pracy

Gmina Bieruń jest objęta działaniami Powiatowego Urzędu Pracy w Tychach (PUP). Głównym celem działalności PUP jest podejmowanie działań w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Nałożone na Urząd Pracy cele są osiąganymi bezpośrednio poprzez udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy. Istotnym jest również udzielanie pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo i działania informacyjne.

Bieżąca działalność Powiatowego Urzędu Pracy przyjmuje postać wsparcia osobom bezrobotnym poprzez kierowanie na szkolenia, staże, prace społecznie użyteczne, prace w ramach umów interwencyjnych, robót publicznych oraz w ramach refundacji kosztów doposażenia lub wyposażenia miejsca pracy. Ponadto udzielane jest wsparcie i aktywizacja zawodowa kobiet. Kluczowym jest również wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości poprzez udzielanie dotacji na podjęcie działalności gospodarczej oraz organizację szkoleń indywidualnych i grupowych dla osób bezrobotnych.

2.2 Ochrona Zdrowia

W obszarze ochrony zdrowia na terenie gminy Bieruń w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej funkcjonują następujące ośrodki zdrowia:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "FAMILIA-MED" Sp. z o.o.
2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDICOR" Adam Zug, Teresa Zug-Kubeczko s.c.
3. Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MULTIMED” Sp. z o.o.
4. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDYK" Janusz Fijoł, Barbara Węgrzyn s.c.
5. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „GALEN-ORTOPEDIA” Sp. z o.o.
6. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lecznictwa AmbulATORYJNEGO "ESCLAP"

Na terenie gminy Bieruń realizowana jest Program Polityki Zdrowotnej, przyjęty przez Radę Miejską w Bieruniu, dzięki któremu z rehabilitacji mogą skorzystać osoby diagnozowane przez lekarzy pierwszego kontaktu lub lekarzy specjalistów, posiadające stosowne skierowanie.

Wskaźnik liczby ludności przypadającej na aptekę w gminie Bieruń wskazuje na łatwą dostępność do aptek na jej terenie. Według danych GUS w 2019 roku na terenie gminy Bieruń w przeliczeniu na jedną aptekę przypadało 2 438 mieszkańców, dla porównania w kraju wartość tego wskaźnika wyniosła 3 124, a w woj. śląskim 3 181.

2.3 Edukacja

Wszystkie poniżej wymienione placówki oświatowe funkcjonują jako jednostki budżetowe, których organem prowadzącym jest gmina Bieruń. Głównym źródłem finansowania oświaty dla gminy jest tzw. część oświatowa subwencji ogólnej z budżetu państwa. Pozostałe środki finansowe, konieczne dla zabezpieczenia potrzeb w obszarze edukacji, pochodzą z budżetu gminy.

Na terenie gminy w 2019 roku funkcjonowały dwie szkoły podstawowe, w których łącznie uczyło się 1574 uczniów w 75 oddziałach.

Placówki	Ilość oddziałów	Liczba dzieci
Szkoła podstawowa nr 1 w Bieruniu	38	781
Szkoła Podstawowa nr 3 im. Orła Białego w Bieruniu	37	793
SZKOŁY OGÓŁEM	75	1574

Szkoły podstawowe w Bieruniu przygotowuje uczniów do nauki na kolejnych szczeblach edukacji. Zajęcia programowe oraz szeroka oferta zajęć pozalekcyjnych m.in. rozwijających uzdolnienia i zainteresowania uczniów, pozwalają na wszechstronny rozwój każdego dziecka. Istotnym aspektem ich działalności jest rozwijanie kreatywności uczniów ze szczególnym naciskiem na naukę języków obcych oraz kompetencji matematycznych, czego dowodem są osiągnięcia uczniów w konkursach pozaszkolnych.

Szczególnie ważna jest szeroko pojęta integracja, w ramach której Szkoła nr 1 podejmuje inicjatywy takie jak: corocznie organizowana Spartakiada dla dzieci z niepełnosprawnościami, udział w warsztatach InterArt. Dzięki stosowaniu nowatorskich form i metod pracy uczniowie uczą się współpracy oraz odpowiedzialności. W szkole prowadzony jest szereg akcji o charakterze charytatywnym wpływających na rozwój empatii. W ramach świetlicy szkolnej prowadzona jest pomoc w nauce, zajęcia z zastosowaniem gier i zabaw dydaktycznych oraz rozwijanie uzdolnień artystycznych. Realizując szeroko pojętą profilaktykę, nauczyciele i wychowawcy wspierają rodziców w procesie wychowywania. Uczniowie w szkole czują się bezpiecznie.

Ponadto w 2019 roku funkcjonowały trzy przedszkola, które sprawowały opiekę nad 801 dziećmi z terenu gminy Bieruń.

Przedszkola	Ilość oddziałów	Liczba dzieci
Przedszkole nr 1	15	354
ul. Chemików 33	9	209
ul. Chemików 39	3	70
ul. Kamienna 17	3	75
Przedszkole nr 2	10	237
ul. Bijasowicka 58	2	50
ul. Mielęckiego 29	2	42
ul. Warszawska 230	6	145
Przedszkole nr 3	9	210
Budynek: ul. Bociania 1	9	210
Suma końcowa	34	801

Działające na terenie gminy Bieruń przedszkola zapewniają wspieranie wszechstronnego rozwoju dziecka poprzez organizację ciekawych form aktywności m.in. ciekawe wyjazdy, warsztaty i zajęcia laboratoryjne, spotkania z osobami tworzącymi i promującymi kulturę.

Ponadto prowadzona jest obserwacja i wspieranie rozwoju dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, poprzez zapewnienie realizacji dodatkowych zajęć specjalistycznych, dostosowanych do ich potrzeb.

Podejmowana jest współpraca ze środowiskiem rodzinnym oraz lokalnym, w tym z instytucjami kultury działającymi w mieście. Organizowanie wspólnych przedsięwzięć, spotkań kulturalno-integracyjnych, charytatywnych, promowanie tradycji i kultury lokalnej oraz postaw prospołecznych, wspólne działanie na rzecz dzieci i rodziny (organizacja pikników, festiwali, konkursów, spotkań integracyjnych, akcji promujących postawy zdrowotne i bezpieczeństwo).

2.4 Kultura, sport i rekreacja

Bieruński Ośrodek Kultury

BOK realizuje zadania w dziedzinie wychowania, edukacji, upowszechniania i inicjowania Kultury. Do podstawowych zadań BOK należy: rozpoznawanie, rozbudzanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych, przygotowanie do odbioru i tworzenia wartości kulturalnych oraz kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze.

Bieruński Ośrodek Kultury tworzy warunki dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz pobudza zainteresowanie wiedzą i sztuką. W ramach tego działania BOK wspiera działalność dwóch chórów amatorskich "Polonia" i "Harmonia", zapewniając dyrygentkę oraz umożliwiając prowadzenie prób w obiektach kultury oraz organizując publiczne występy podczas m.in. świąt państwowych. Członkowie chórów regularnie biorą udział w różnego rodzaju przeglądach i konkursach. BOK prowadzi również trzy zespoły florystyczne: "Ściernianeczki", "Bierunianki" i "Nowobierunianki", które pracują przy wsparciu instruktorów. Ponadto wspierana jest działalność zespołów teatralnych dla młodzieży "Fantom" i dorosłych "Teatr dla Dorosłych", poprzez umożliwienie odbywania prób oraz organizację i promocję występów. Wspierana jest także działalność Górniczej Orkiestry Dętej.

Realizując działalność edukacyjną i wychowania poprzez sztukę, prowadzone są różnego rodzaju zajęcia artystyczne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, podczas których mogą oni rozwijać swoje zainteresowania, pasje i umiejętności, jak gra na instrumentach muzycznych, kształcenie słuchu i głosu w zespole wokalnym, kształcenie umiejętności plastycznych, ceramicznych i rękodzielniczych dla uczestników w każdym wieku. W imię hasła "W zdrowym ciele, zdrowy duch" kładziony jest również nacisk na rozwijanie umiejętności tanecznych, poprzez promowanie zajęć baletu dla najmłodszych, gimnastyki artystycznej i tańca nowoczesnego dla młodzieży. Ponadto BOK dba o edukację i aktywność seniorów, organizując i koordynując zajęcia Uniwersytetu Trzeciego Wieku, w którym studenci biorą udział w wykładach i zajęciach ruchowych, językowych, kształcenia pamięci kulturalnych.

Bieruński Ośrodek Kultury dba o rozpoznawanie, pobudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych mieszkańców. W ramach tego działania aplikuje do programów, które zakładają angażowanie mieszkańców w rozwój kultury w mieście z ich udziałem.

Dokonuje sondaży potrzeb kulturalnych i rodzaju wydarzeń, w których mieszkańcy chcieliby uczestniczyć. Na tej podstawie organizowana jest oferta kulturalna obejmująca: koncerty, wystawy i spektakle, zarówno na terenie obiektów BOK-u, jak i udział w wydarzeniach wyjazdowych. Podejmowane są również działania, które popularyzują lokalnych twórców poprzez wernisaże, występy i wystawy połączone ze spotkaniami artystów z mieszkańcami, promując tym samym działalność miasta.

Muzeum Miejskie w Bieruniu (w organizacji)

Nową inicjatywą na terenie miasta Bieruń jest utworzenie Muzeum Miejskiego. Jego głównym zadaniem będzie gromadzenie, przechowywanie, opracowywanie, konserwowanie, udostępnianie i upowszechnianie zbiorów dokumentujących dziedzictwo kultury materialnej i niematerialnej w szczególności miasta Bierunia oraz powiatu bieruńsko-lędzińskiego, jako części historycznej ziemi pszczyńskiej i Śląska z zakresu historii, etnografii i sztuki.

Na kolekcję muzealną Muzeum Miejskiego w Bieruniu składają się:

- zbiory historyczne (m.in. dokumenty historyczne gminy Bieruń, sztandary historycznych organizacji, mundury, odznaczenia, legitymacje, dokumenty organizacji parafialnych, rzemieślników, zakładów pracy, szkół etc.),
- zbiory etnograficzne (m.in.: stroje ludowe, sprzęty domowe, obiekty ilustrujące kulturę duchową, np.: modlitewniki, dewocjonaalia, pamiątki chrztu, komunii itp.),
- zbiory fotograficzne (fotografie archiwalne, m.in.: rodzinne, związane z wydarzeniami historycznymi, ilustrujące zmiany w przestrzeni miasta),
- zbiory sztuki (obrazy, grafiki, rzeźby).

Dotychczas Muzeum zorganizowało wystawę czasową pt. "Mieszkańcy Bierunia na początku XX w. w fotografii ks. Mateusza Bieloka". Można było tam zobaczyć zdjęcia wykonane na szklanych negatywach w Bieruniu w latach 1914-1915. Ich autorem był ks. Mateusz Bielo, proboszcz parafii św. Bartłomieja Apostoła w Bieruniu w latach 1903-1922. Przedstawiały one mieszkańców Bierunia sprzed stu laty, m.in. bieruńskie rodziny, kobiety w strojach ludowych, uroczystości rodzinne, życie codzienne, żołnierzy. Wystawie towarzyszył folder informujący o postaci ks. Mateusza Bieloka. Znalazły się w nim również zdjęcia oraz informacje o wydarzeniach towarzyszących wystawie.

Ponadto zorganizowana była wystawa plenerowa pt. "Bieruńskie utopce w twórczości Romana Nygi". Składała się ona z ośmiu plansz o wymiarach 70 x 100 cm. Jej tematyka przede wszystkim skupia się na zaprezentowaniu postaci z górnośląskiego folkloru – utopców. Ilustracje i teksty ukazują nie tylko ich dokładny wygląd (anatomia, ubiór, atrybuty), ale także formy (człowiek, zwierzę, przedmiot), jakie przybierały oraz cechy ich charakteru. Wstępna część wystawy przedstawia dawny krajobraz Bierunia i okolic, który znacząco wpłynął na

bogactwo rodzimych podań o utopcach. Sportretowana została również sylwetka artysty plastyka Romana Nygi – autora ilustracji. Ponadto na planszach znajdują się teksty wypowiedzi Romana Nygi dotyczące obecności tematyki związanej z podaniami w jego sztuce oraz opis i zdjęcia „utopcowej” studni znajdującej się na bieruńskim rynku.

Pierwszą publikacją wydaną przez Muzeum Miejskie w Bieruniu jest przewodnik „Mały Bieruński Szlak Historyczny”. To zaproszenie do wędrowki po mieście wraz z autorem. Jan Wieczorek opisał w nim 30 miejsc w Bieruniu Starym. Zdjęcia ilustrujące opisane obiekty wykonała bierunianka Patrycja Śliwka. Ponadto w wydawnictwie znalazły się rysunki oraz fotografie Romana Nygi. Format publikacji pozwala na zabranie jej ze sobą i wygodne przeglądanie podczas spaceru po mieście.

Opublikowany został również komiks pt. "Utopcowe story. Rajza po historii Bierunia", opowiadający historię Bierunia, napisany po śląsku, wzbogacony o kolorowaną dla dzieci oraz o grę planszową „oprowadzającą” graczy po historii Bierunia. Publikacja została wydana we współpracy z Bieruńskim Ośrodkiem Kultury.

Kolejną publikacją jest książka pt. "Utopce z Bierunia i okolic". Przedstawia ona postacie z górnośląskiego folkloru – utopce. Opis przybliży nie tylko ich wygląd i charakter, ale wyjaśnia także ich pochodzenie. Wydawnictwo zawiera również relacje dotyczące utopca mieszkańców Bierunia i Bojszów, zebrane podczas badań etnograficznych w 2015 roku. Publikacja jest bogato ilustrowana pracami autorstwa artysty plastyka Romana Nygi oraz archiwalnymi zdjęciami. Znaleźć w niej można także informacje dotyczące studni z rzeźbami utopców, która znajduje się na bieruńskim rynku.

W ramach działalności edukacyjnej Muzeum Miejskie w Bieruniu organizuje spacer historyczne i fotograficzne po Bieruniu. Ich celem jest zaznajamianie uczestników z zabytkami, historią i różnymi ciekawostkami dotyczącymi Bierunia. Ponadto organizowany jest cykl filmowy zatytułowany „Zwiedzamy Bieruń”. W jego ramach powstają krótkie filmy, w których pokazywane są ciekawe bieruńskie miejsca, zabytki oraz interesujące fakty z przeszłości miasta. Autorem zdjęć do filmów jest Wojciech Wikarek - filmowiec, jeden z najbardziej utytułowanych twórców kina niezależnego w południowej Polsce. Za swoje filmy zdobył ponad 150 nagród na festiwalach w kraju i za granicą. Pan Wojciech od wielu lat jest bardzo związany z Bieruniem, przede wszystkim jako inicjator i organizator Międzynarodowego Festiwalu Filmów Amatorskich im. Leona Wojtali, który co dwa lata odbywa się w Bieruniu. Jest także autorem filmu "Najdłuższa szychta", opowiadającego o strajku w bieruńskiej kopalni „PIAST” po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego.

Bieruński Ośrodek Sportu i Rekreacji

Głównym zadaniem BOSiR jest upowszechnianie i rozwój kultury fizycznej, rekreacji i sportu, świadczenie usług w zakresie rekreacji i sportu oraz organizowanie imprez sportowo – rekreacyjnych. Bieruński Ośrodek Sportu i Rekreacji czyni starania, aby przygotowana oferta sportowa była dostosowana do jak najszerzego grona odbiorców, w różnym wieku i o różnych zainteresowaniach. Organizowane są turnieje i rozgrywki w następujących dyscyplinach

sportu: piłka nożna, siatkówka, szachy, skat, badminton, strzelectwo, pływanie, tenis ziemny, lekkoatletyka, bowling itp.

W okresie zimowym mieszkańcy mają możliwość wyjazdów na narty, a od wiosny do jesieni ogromną popularnością cieszą się wycieczki turystyczno-krajoznawcze. Prowadzone są również stałe grupy sportowe w dyscyplinach: siatkówka i szachy. Ponadto: aerobik, aquaerobik oraz zajęcia: pilates, zumba i joga.

Wśród największych imprez rekreacyjnych w mieście należy wymienić Rodzinny Rajd Rowerowy oraz rozgrywki Amatorskiej Ligi Piłki Nożnej. Organizowane są również zawody sportowe, które cieszą się coraz większą popularnością: Biegu Utopca, Biegu Chwalisz czy nie chwalisz - lotej z nami, Regionalne Zawody w Skokach przez Przeszkody, Biegu Sznupok, zawody IBF w Formach Sztuk Walki.

2.5 Bezpieczeństwo

Straż Miejska w Bieruniu

Głównym celem działalności Straży Miejskiej jest zapewnienie spokoju, bezpieczeństwa i porządku w miejscach publicznych, kontrola ruchu drogowego pod względem parkowania pojazdów, kontrola dzikich wysypisk śmieci, usuwania odpadów z posesji prywatnych oraz firm, kontrola przyłączy posesji do kanalizacji sanitarnej oraz kontrola spalania odpadów w piecach centralnego ogrzewania. W ramach swojej działalności Straż Miejska w Bieruniu organizuje cyklicznie spotkania z mieszkańcami miasta, podczas których poruszane są kwestie odpowiednich zachowań zmierzających do poprawy poziomu porządku i bezpieczeństwa na terenie miasta. Spotkania te prowadzone są zarówno wśród młodzieży jak i seniorów z terenu miasta Bierunia.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Bieruniu

Zespół działa na podstawie Zarządzenia nr B.0050.118.2019 Burmistrza Miasta Bierunia z dnia 5 sierpnia 2019 r. w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Bieruniu. Głównym jego zadaniem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, które jest realizowane w ramach procedury "Niebieskiej Karty". Podstawowymi działaniami jakie realizuje Zespół Interdyscyplinarny na terenie gminy są:

- diagnozowanie i monitorowanie problemu przemocy w rodzinie,
- czynności podejmowane i realizowane w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie wobec osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc,

- podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej na problemy związane z przemocą w rodzinie.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Bieruniu tworzy grupa jedenastu specjalistów, będących przedstawicielami następujących instytucji:

1. Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu,
2. Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łędzinach,
3. Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bieruniu,
4. Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu,
5. oświaty i ochrony zdrowia w Bieruniu,
6. organizacji pozarządowych,
7. Sądu Rejonowego w Tychach,
8. Prokuratury Rejonowej w Tychach.

Łączą oni swoją wiedzę, umiejętności oraz możliwości płynące z zasobów jakimi dysponują reprezentowane przez nich podmioty oraz podejmująca współpracę i skoordynowane działania, mające na celu niesienie pomocy osobom doznającym przemocy oraz przeciwdziałanie temu zjawisku na terenie Gminy Bieruń.

Obsługę organizacyjno - techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego zapewnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu. Sprawne funkcjonowanie systemu przeciwdziałania przemocy zakłada koordynację i spójność działań, w tym dobry przepływ informacji i współpracę między instytucjami i organizacjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Wielowymiarowa problematyka alkoholizmu i przemocy w rodzinie sprawia, iż interdyscyplinarne działania na rzecz przeciwdziałania temu zjawisku cechuje większa efektywność.⁸

Policja

Nad bezpieczeństwem publicznym gminy Bieruń czuwają policjanci Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu liczący około 100 etatów mundurowych. Komenda Powiatowa Policji w Bieruniu realizuje swoje działania w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego. Podejmuje jednocześnie szereg inicjatyw, których celem jest zwiększenie zaufania do funkcjonariuszy Policji, jak również przeciwdziałanie i zapobieganie wzrostowi przestępczości na terenie gminy Bieruń.

⁸ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu za 2019 rok, s. 2

2.6 Organizacje Pozarządowe

Na terenie gminy Bieruń podejmuje działania znacząca liczba organizacji pozarządowych, które aktywnie współpracują z samorządem gminnym. Wśród najbardziej aktywnych NGO, realizujących swoją działalność statutową w poszczególnych obszarach, należy wymienić:

Nazwa	adres	miejsowość
Bieruńskie Stowarzyszenie Trzeźwości Klub DROMADER	ul. Wawelska 35	43-155 BIERUŃ
Bieruńska Fundacja Inicjatyw Gospodarczych	ul. Turystyczna 1	43-155 BIERUŃ
Niemiecko-Polskie Stowarzyszenie Partnerskie GUNDELFINGEN	ul. Krakowska 70	43-150 BIERUŃ
Ochotnicza Straż Pożarna w Bieruniu Nowym	ul. Remizowa 19	43-155 BIERUŃ
Ochotnicza Straż Pożarna w Bieruniu Starym	ul. Oświęcimska 453	43-150 BIERUŃ
Ochotnicza Straż Pożarna w Czarnuchowicach	ul. Mielęckiego 1a	43-155 BIERUŃ
Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Bieruń	ul. Spiżowa 1	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenia Na Rzecz Osiedla Homera	ul. Oświęcimska 400d/12	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Gospodarczo-Ekologiczne NASZ REGION	ul. Zdrowia 14	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Mieszkańców Bierunia i miejscowości zagrożonych powodzią położonych na obszarze Zlewni Górnej Wisły ATLANTYDA	ul. Krupnicza 34	43-155 BIERUŃ
Stowarzyszenie Mieszkańców Bierunia	ul. Węglowa 51/5	43-155 BIERUŃ
Stowarzyszenie Mieszkańców Osiedla Chemików i Okolic	ul. Chemików 69/10	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Miłośników 600-letniego Bierunia	ul. Barańcowa 29	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Miłośników Muzyki PRO HARMONIA	ul. Warszawska 338	43-155 BIERUŃ
Stowarzyszenie Miłośników Organów OPUS ORGANI	ul. Barańcowa 29	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Bieruńskiej PORĄBEK	ul. Remizowa 19	43-155 BIERUŃ
Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych RADOŚĆ ŻYCIA	ul. Warszawska 270	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Pracowników KWK „PIAST”	ul. Granitowa 16	43-155 BIERUŃ
Stowarzyszenie RAZEM DLA BIERUNIA	ul. Kolejowa 23	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Wędkarskie PIAST	ul. Granitowa 16	43-155 BIERUŃ
Stowarzyszenie Współpracy Zagranicznej WSPÓLNA EUROPA	ul. Bojszowska 142	43-150 BIERUŃ

Ponadto na terenie gminy Bieruń aktywnie działają organizacje sportowe, które zostały wskazane w poniższej tabeli.

Nazwa	adres	miejsowość
Klub Sportowy ERG BIERUŃ FOLIE	ul. Chemików 163	43-150 BIERUŃ
Klub Sportowy PIAST w Bieruniu	ul. Warszawska 270	43-155 BIERUŃ
Klub Sportowy RONIN Bieruń	ul. Bojszowska 108	43-150 BIERUŃ
Klub Sportowy UNIA Bieruń Stary	ul. Chemików 40	43-150 BIERUŃ
Klub Strzelectwa Sportowego PIAST	ul. Królowej Jadwigi 10	43-155 BIERUŃ
Ludowy Klub Jeździecki SOLEC	ul. Barbórki 23	43-155 BIERUŃ
Stowarzyszenie BIG BUDO POLSKA	ul. Oświęcimska 423	43-150 BIERUŃ
Stowarzyszenie Klub Sportów Walki BUSHIDO	ul. Staromłyńska 26	43-150 BIERUŃ
Towarzystwo Turystyki Aktywnej	ul. Węglowa 105/7	43-155 BIERUŃ
Uczniowski Klub Sportowy GOL	ul. Porąbek 6	43-155 BIERUŃ
Uczniowski Klub Sportowy MARATON-Korzeniowski.pl	ul. Warszawska 294	43-155 BIERUŃ
Uczniowski Klub Sportowy UNIA BIERUŃ	ul. Modrzewiowa 4	43-150 BIERUŃ

3. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej

Rozdział poświęcony diagnozie sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców gminy Bieruń w swojej głównej strukturze obejmuje obszary z zakresu demografii, rynku pracy oraz zagadnień będących przedmiotem oddziaływania systemu pomocy społecznej. W zakresie danych demograficznych oparto się o dane Głównego Urzędu Statystycznego. Należy zaznaczyć, że porównanie danych GUS z dostępnymi w Urzędzie Miasta Bierunia, dla tych samych okresów, wykazują rozbieżności. Jednak dla ukazania ogólnych tendencji i zjawisk demograficznych zachodzących na terenach: województwa, powiatu i gminy, przeprowadzono wielopłaszczyznowe analizy w oparciu tylko o dane dostępne w GUS.

3.1 Struktura ludności w gminie

Gmina Bieruń terytorialnie i administracyjnie wchodzi w skład powiatu bieruńsko-lędzkiego. Według stanu na koniec pierwszego półrocza 2019 roku liczba mieszkańców powiatu wyniosła 59 715 osób, co stanowi 1,32% ogółu populacji województwa śląskiego. Na terenie gminy Bieruń końcem pierwszego półrocza 2019 roku zamieszkiwało 19 539 osób, co stanowiło udział prawie pół procenta ogółu mieszkańców województwa śląskiego oraz 32,7 % udział w populacji powiatu. Gmina Bieruń pod względem liczby mieszkańców zajmuje pierwszą pozycję wśród gmin wchodzących w skład powiatu. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 1 - Rozkład ludności powiatu bieruńsko-lędzkiego wg stanu na koniec I półrocza 2019 roku

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	Udział ludności w ogólnej liczbie mieszkańców województwa śląskiego
ŚLĄSKIE	4 524 091	100,00%
Powiat bieruńsko-lędzki	59 715	1,32%
gminy		
Bieruń	19 539	0,43%
Imielin	9 175	0,20%
Lędziny	16 776	0,37%
Bojszowy	7 899	0,17%
Chełm Śląski	6 326	0,14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności gminy Bieruń na przestrzeni ostatnich 5 lat, z uwzględnieniem udziału kobiet i mężczyzn wykazuje się stabilnością, niedostrzegane są znaczące odchylenia w rozkładzie tych grup populacji. Średnia wielkość udziału mężczyzn w populacji mieszkańców gminy w badanym okresie wyniosła 49,6%, a kobiet 50,4 %. Szczegółowe dane zawarto w poniższej tabeli.

Tablica nr 2 - Stan ludności wg miejsca zamieszkania i płci (stan na koniec I półrocza)

Wyszczególnienie	g. Bieruń									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział
ogółem	19 663	100,00%	19 575	100,00%	19 663	100,00%	19 650	100,00%	19 539	100,00%
mężczyźni	9 739	49,53%	9 705	49,58%	9 770	49,69%	9 752	49,63%	9 693	49,61%
kobiety	9 924	50,47%	9 870	50,42%	9 893	50,31%	9 898	50,37%	9 846	50,39%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując strukturę mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzkiego na przestrzeni lat 2009-2019 dostrzegalna jest tendencja wzrostowa w zakresie ogólnej liczby mieszkańców. W ciągu ostatnich 10 lat wzrost liczby mieszkańców powiatu osiągnął poziom ponad 5%. Badając rozmieszczenie mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu należy stwierdzić, że ich udział charakteryzuje się swoistą zmiennością, która wprowadza podział na dwie kategorie ukształtowań demograficznych gmin. Patrząc przez pryzmat wartości nominalnych w latach 2017-2019 nie zachodziły żadne istotne zmiany liczby mieszkańców, które miałyby dynamiczny charakter. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

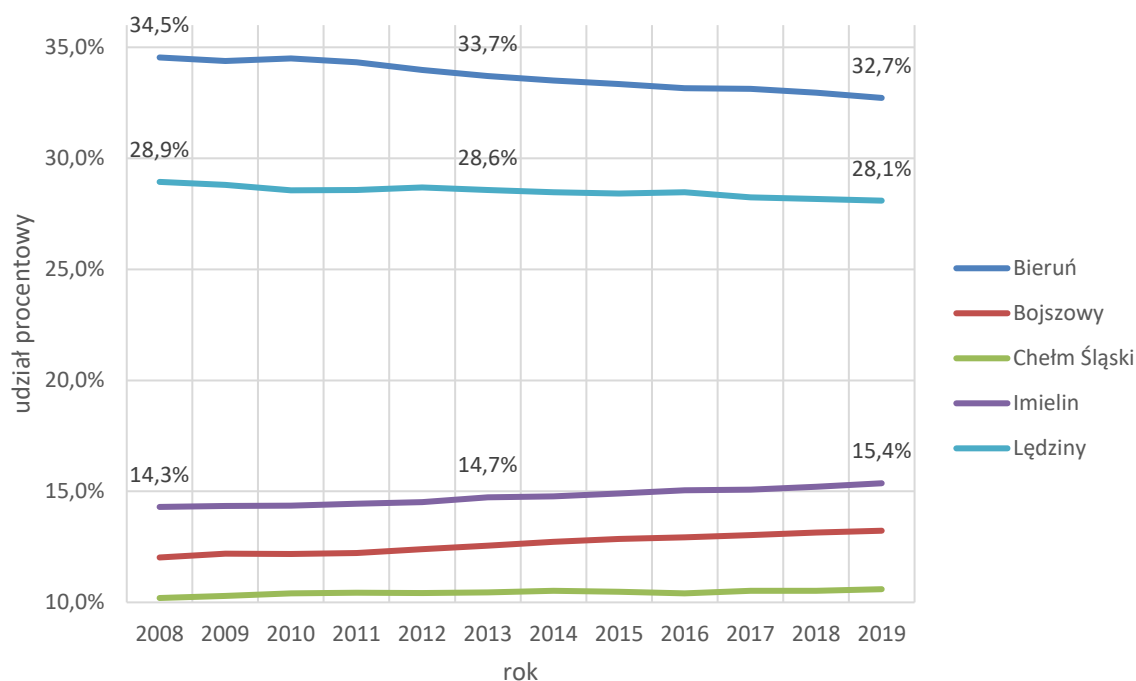
Tablica nr 3 - Liczba mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzkiego wg miejsca zamieszkania w podziale na gminy w latach 2017-2019 (stan na I półrocze)

powiat / gmina	2017		2018		2019	
	liczba ogółem	Udział	liczba ogółem	udział	liczba ogółem	udział
Powiat bieruńsko-lędzki	59 350	100,0%	59 615	100,0%	59 715	100,0%
Bieruń	19 663	33,1%	19 650	33,0%	19 539	32,7%
Imielin	8 951	15,1%	9 064	15,2%	9 175	15,4%
Lędziny	16 758	28,2%	16 793	28,2%	16 776	28,1%
Bojszowy	7 730	13,0%	7 837	13,1%	7 899	13,2%
Chełm Śląski	6 248	10,5%	6 271	10,5%	6 326	10,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Należy jednak zauważyć, że w gminie Bieruń zarysowuje się dość niekorzystna tendencja widoczna na tle całego powiatu. Odnotowywany jest bowiem spadek udziału liczby mieszkańców gminy w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu. Podobną charakterystykę wykazuje gmina Lędziny. Zmiany w obu wymienionych gminach mają odwrotny kierunek w porównaniu do trzech pozostałych gmin wchodzących w skład powiatu. Zjawisko to zostało zaprezentowane na poniższym schemacie.

Schemat nr 3 – Porównanie tempa zmian liczby mieszkańców gminy Bieruń na tle pozostałych gmin powiatu bieruńsko-lędzkiego w latach 2008-2019 według stanu na koniec I półrocza

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ukazując dynamikę zmian liczby mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu bieruńsko-lędzkiego należy stwierdzić, że potwierdzają się obawy, co do niekorzystnego kierunku zmian demograficznych na terenie gminy Bieruń. W latach 2017-2019 dynamika przyrostu liczby mieszkańców przyjmowała wartości ujemne. Na tle całego powiatu Bieruń jest jedyną gminą, której sytuacja demograficzna kształtuje się w taki sposób. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Reasumując należy zwrócić szczególną uwagę w działaniach na rzecz poprawy sytuacji demograficznej na terenie gminy Bieruń. Pomimo, że gmina jest największą spośród wszystkich wchodzących w skład powiatu bieruńsko-lędzkiego, dynamika zmian demograficznych sugerują, że jest ona coraz rzadziej brana pod uwagę jako potencjalne miejsce zamieszkania.

Tablica nr 4 – Dynamika zmian liczby mieszkańców w poszczególnych gminach za okres 2017-2019 (stan na I półrocze)

powiat / gmina	2017	2018		2019	
	liczba ogółem	liczba ogółem	zmiana [%] 2017 = 100	liczba ogółem	zmiana [%] 2017 = 100
Powiat bieruńsko-lędzki	59 350	59 615	0,4%	59 715	0,6%
Bieruń	19 663	19 650	-0,1%	19 539	-0,6%
Imielin	8 951	9 064	1,3%	9 175	2,5%
Lędziny	16 758	16 793	0,2%	16 776	0,1%
Bojszowy	7 730	7 837	1,4%	7 899	2,2%
Chełm Śląski	6 248	6 271	0,4%	6 326	1,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotną z punktu widzenia problemów społecznych jest struktura wiekowa mieszkańców powiatu. Skupiając się na grupie wiekowej powyżej 65 roku życia, która stanowi jeden z podstawowych obszarów oddziaływania jednostek pomocy społecznej, należy stwierdzić, że grupa ta z upływem lat ma coraz większy udział w populacji mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzkiego. Podobnie proporcje te kształtują się w gminie Bieruń, gdzie występuje jednoznacznie widoczny trend wzrostowy, co pokazują dane z lat 2016 – 2018, zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tablica nr 5 - Liczba mieszkańców w wieku 65 lat i więcej w latach 2016-2018 (stan na koniec roku)

powiat / gmina	Funkcjonalne grupy wieku	2016		2017		2018	
		liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział
Powiat bieruńsko-lędzki	ogółem	59 154	100,00%	59 550	100,00%	59 760	100,00%
	65 i więcej	7 941	13,42%	8 245	13,85%	8 541	14,29%
Bieruń	ogółem	19 645	100,00%	19 639	100,00%	19 605	100,00%
	65 i więcej	2 472	12,58%	2 580	13,14%	2 711	13,83%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Badając strukturę wiekową mieszkańców w wieku powyżej 65 lat, przeprowadzono analizę dynamiki przyrostu tej grupy. Jako bazowy przyjęto 2016 rok i w odniesieniu do niego zaprezentowano tempo przyrostu mieszkańców w wieku powyżej 65 lat.

Analiza zawarta w poniższej tabeli pokazuje, że wraz z upływem czasu, wzrasta w zdecydowanie większym tempie liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia. Wzrost ten na przestrzeni trzech lat (2016-2018) wyniósł prawie 8% na obszarze całego powiatu. Odnosząc tą zmianę do przyrostu mieszkańców ogółem, która w latach 2016-2018 osiągnęła wartość jedynie 1,02%, należy stwierdzić, że przyrost tej grupy mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzkiego jest ponad siedmiokrotnie większy niż przyrost mieszkańców ogółem.

Na obszarze gminy Bieruń proporcje te układają się bardzo podobnie, jednak ze zdecydowanie większym natężeniem dynamiki ich zmian. Przyrost liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia w okresie lat 2016-2018 osiągnął poziom zbliżony do 10% w stosunku do (-0,2%) spadku liczby mieszkańców ogółem. Oznacza to kurczenie się populacji mieszkańców przy jednoczesnym pięćdziesięciokrotnie większym tempie przyrostu liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia. W najbliższej przyszłości będzie to miało ogromne znaczenie dla obciążenia powiatu oraz gminy w zakresie świadczeń socjalnych dla grupy seniorów. Odnosząc te wielkości do proporcjonalnie mniejszych odczytów przyrostu liczby mieszkańców ogółem, należy uznać, że sytuacja demograficzna gminy Bieruń jednoznacznie wskazuje na rosnące wyzwania dla systemu pomocy społecznej w zakresie oddziaływań na rzecz seniorów. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 6 - Dynamika przyrostu mieszkańców w wieku 65 lat i więcej w ujęciu terytorialnym w latach 2016-2018 (stan na koniec roku)

powiat / gmina	Funkcjonalne grupy wieku	2016	2017		2018	
		Liczba	liczba	zmiana [%] 2016=100	liczba	zmiana [%] 2016=100
Powiat bieruńsko-lędzki	ogółem	59 154	59 550	0,67%	59 760	1,02%
	65 i więcej	7 941	8 245	3,83%	8 541	7,56%
Bieruń	ogółem	19 645	19 639	-0,03%	19 605	-0,20%
	65 i więcej	2 472	2 580	4,37%	2 711	9,67%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Problem postępującego starzenia się społeczeństwa gminy Bieruń dostrzegalny jest również w aspekcie podziału mieszkańców na grupy w wiek: przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Dodatkowo dla potrzeb prowadzonej analizy zostało wprowadzone rozróżnienie na kategorie wieku produkcyjnego mobilnego i niemobilnego. Kluczową kategorią obrazującą potencjał populacji jest udział w niej osób w wieku produkcyjnym, czyli ludności zdolnej do wykonywania pracy, która przynosi dochód lub bezrobotnych. Przedziały wiekowe opisujące wiek produkcyjny, przyjęte w statystyce dla potrzeb ekonomii klasyfikują:

- mężczyzn pomiędzy 18 - 64 rokiem życia,
- kobiety pomiędzy 18 - 59 rokiem życia.

Jak już wcześniej wspomniano kategoria wieku produkcyjnego została dodatkowo opisana podkategoriami:

- wieku produkcyjnego mobilnego– 18–44 lata mężczyźni i kobiety,
- wieku produkcyjnego niemobilnego– 45–64 lata mężczyźni i 45–59 lat kobiety.

Zaprezentowane w poniższej tabeli dane pokazują tendencję, która utrzymuje się na przestrzeni lat 2016-2018, charakteryzuje się ona spadającym poziomem udziału mieszkańców gminy Bieruń w wieku produkcyjnym. Jednocześnie w przyjętym przedziale czasowym odnotowywany jest stale rosnący udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, co potwierdza wcześniejsze wnioski na temat postępującego starzenia się populacji mieszkańców gminy.

Tablica nr 7 - Ludność gminy Bieruń w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2016-2018 (stan na koniec roku)

Wyszczególnienie	Bieruń					
	2016		2017		2018	
	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział
ogółem	19 645	100,00%	19 639	100,00%	19 605	100,00%
w wieku przedprodukcyjnym	3 656	18,61%	3 700	18,84%	3 720	18,97%
w wieku produkcyjnym	12 834	65,33%	12 650	64,41%	12 414	63,32%
w wieku produkcyjnym mobilnym	7 733	39,36%	7 622	38,81%	7 495	38,23%
w wieku produkcyjnym niemobilnym	5 101	25,97%	5 028	25,60%	4 919	25,09%
w wieku poprodukcyjnym	3 155	16,06%	3 289	16,75%	3 471	17,70%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe rozważania potwierdzają dane płynące z analizy wskaźnika obciążenia demograficznego. Liczba mieszkańców gminy Bieruń w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym wykazuje tendencję rosnącą od 2013 roku. Wartość tego wskaźnika na koniec 2018 roku osiągnęła poziom 28 i była o 1/3 większa niż w 2014 roku. Oznacza to, że na każdą osobę w wieku powyżej 65 roku życia

przypadały ponad trzy osoby w wieku produkcyjnym. Porównując tę proporcję liczoną dla obszaru województwa, gdzie na jednego mieszkańca w wieku poprodukcyjnym w 2018 roku przypadły tylko ponad dwie osoby w wieku produkcyjnym, należy stwierdzić, że sytuacja demograficzna gminy Bieruń kształtuje się korzystnie.

Bardzo niekorzystnie kształtuje się liczba mieszkańców gminy w wieku poprodukcyjnym przypadająca na sto osób w wieku przedprodukcyjnym. Odwołując się do poniższych danych można stwierdzić, że w 2018 roku na każdych 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało, aż 93 osób w wieku poprodukcyjnym. Takie rozkład danych wskazuje na bardzo szybkie tempo starzenia się społeczeństwa na terenie gminy Bieruń. Na przestrzeni pięciu analizowanych lat wartość ta powiększyła się o ponad 18% i w porównaniu do obszaru kraju, jak również województwa, stanowi to najszybsze tempo przyrostu populacji osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli tych, którzy dopiero w następnych latach będą wkraczać na runek pracy.

Niepokojący jest również rosnący udział mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym, czyli osób w wieku 0-17 lat oraz tych, którzy już wyszli z rynku pracy; w stosunku do osób w wieku produkcyjnym. W gminie Bieruń na koniec 2018 roku na trzy osoby w wieku produkcyjnym przypadały ponad 2 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Wielkość ta stale sukcesywnie rośnie od 2013 roku. Należy zauważyć ponadto, że dynamika tych zmian jest największa wśród badanych obszarów terytorialnych.

Korzystnym zjawiskiem, które charakteryzuje gminę Bieruń jest to, że w porównaniu do obszarów: województwa i kraju, wskaźniki obciążenia demograficznego dla gminy przyjmują lepsze odczyty, w wartościach nominalnych. **Jednak ich poziomy i tempo zmian wskazują na konieczność podejmowania zintensyfikowanych działań w kierunku budowania sieci wsparcia dla seniorów. Potwierdzają to dane zobrazowane w postaci wskaźników: obciążenia demograficznego osobami starszymi oraz starości.** Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 8 - Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2014-2018

Jednostka terytorialna	Rok				
	2014	2015	2016	2017	2018
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					
POLSKA	58,8	60,1	61,7	63,4	65,1
ŚLĄSKIE	58,2	59,9	61,8	63,8	65,8
Powiat bieruńsko-lędziński	53,1	54,6	55,7	57,5	59,2
Bieruń	48,8	51,3	53,1	55,2	57,9
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					
POLSKA	105,2	109,1	112,7	115,5	118,3

Jednostka terytorialna	Rok				
	2014	2015	2016	2017	2018
ŚLĄSKIE	118,9	123,1	126,9	129,8	132,9
Powiat bieruńsko-lędzki	81,4	83,9	86,5	87,7	90,2
Bieruń	78,7	82,8	86,3	88,9	93,3
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					
POLSKA	30,2	31,4	32,7	34,0	35,3
ŚLĄSKIE	31,6	33,0	34,5	36,0	37,5
Powiat bieruńsko-lędzki	23,8	24,9	25,9	26,8	28,1
Bieruń	21,5	23,2	24,6	26,0	28,0
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi					
POLSKA	21,9	22,8	23,9	25,0	26,1
ŚLĄSKIE	23,0	24,1	25,3	26,5	27,7
Powiat bieruńsko-lędzki	17,5	18,3	19,1	19,9	20,7
Bieruń	15,4	16,7	17,6	18,6	19,8
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem					
POLSKA	15,3	15,8	16,4	17,0	17,5
ŚLĄSKIE	16,1	16,7	17,3	18,0	18,6
Powiat bieruńsko-lędzki	12,5	12,9	13,4	13,8	14,3
Bieruń	11,3	12,0	12,6	13,1	13,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując strukturę ludności powiatu bieruńsko-lędzkiego przez pryzmat przyrostu naturalnego należy stwierdzić, że charakterystyka w tym zakresie nie wskazuje na pozytywne tendencje. Saldo przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2014-2018 dla powiatu, ma co prawda wartość dodatnią, jednak na przestrzeni analizowanego okresu zarysowuje się trend spadkowy.

Zjawisko spadającego przyrostu naturalnego dostrzegalne jest zarówno na terenie powiatu bieruńsko-lędzkiego jak i województwa śląskiego. Porównując tą wielkość z danymi opisującymi obszar całej Polski zauważamy, że odczyt ten dla powiatu jest korzystniejszy, bowiem wykazuje w badanym okresie dodatnie saldo przyrostu naturalnego, gdzie dla obszaru Polski i województwa wartości tego parametru są ujemne, przy jednoczesnym trendzie spadkowym.

Dostrzegalna jest również tendencja do występowania większego przyrostu naturalnego na terenach wiejskich w stosunku do miejskich, co jest charakterystyczne dla wszystkich analizowanych obszarów. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 9 - Przyrost naturalny na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania w latach 2014-2018

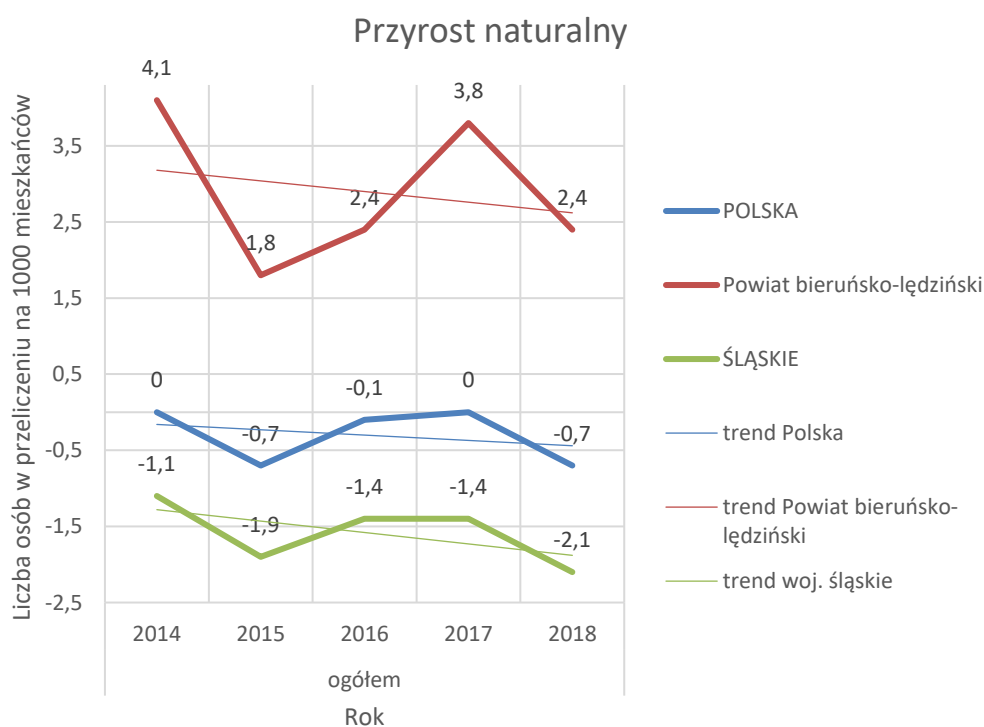
Region	Lokalizacje	Rok				
		2014	2015	2016	2017	2018
POLSKA	Ogółem	0,0	-0,7	-0,1	0,0	-0,7
	w miastach	-0,5	-1,1	-0,5	-0,5	-1,2
	na wsi	0,7	-0,1	0,3	0,7	0,0
ŚLĄSKIE	Ogółem	-1,1	-1,9	-1,4	-1,4	-2,1
	w miastach	-1,6	-2,4	-1,7	-1,8	-2,5
	na wsi	0,5	-0,4	-0,1	0,0	-0,7
Powiat bieruńsko-lędzki	Ogółem	4,1	1,8	2,4	3,8	2,4
	w miastach	3,8	2,0	2,3	3,4	2,7
	na wsi	5,1	1,1	2,5	5,0	1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W celu graficznego zobrazowania tendencji występujących w zakresie kształtowania się przyrostu naturalnego posłużymy się poniższym schematem, na którym pokazane zostały trendy występujące dla poszczególnych obszarów.

Charakterystycznym jest to, że we wszystkich obszarach w analizowanym okresie zarejestrowany został spadkowy trend przyrostu naturalnego. Powiat utrzymuje swój przyrost naturalny na dodatnich poziomach, jednocześnie wyraźnie większych niż ma to miejsce na terenie województwa śląskiego.

Schemat nr 4 - Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania w latach 2014 - 2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym czynnikiem wpływającym na sytuację demograficzną terenu gminy Bieruń jest zjawisko migracji wewnętrznych. Analiza salda migracji w latach 2014-2018 pokazuje, że w gminie, od 2016 roku, coraz mniej osób decyduje się na osiedlenie. Tendencja ta ma wyraźnie charakter spadkowy, podobnie jak dla obszaru całego województwa śląskiego.

Na przeciwnym biegunie znajdują się natomiast teren powiatu bieruńsko-lędzkiego, gdzie w całym analizowanym okresie utrzymuje się dodatnie saldo migracji wewnętrznej. Zaprezentowane dane pokazują, że w gminie Bieruń zarysowuje się coraz bardziej odczuwalne zjawisko odpływu jej mieszkańców. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 10 - Migracja wewnętrzna ludności w latach 2014-2018

Jednostka terytorialna	saldo migracji wewnętrznych				
	2014	2015	2016	2017	2018
ŚLĄSKIE	-3633	-3449	-3428	-3260	-4231
Powiat bieruńsko-lędzki	122	148	66	137	109
Bieruń	0	0	-43	-25	-76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Badając zjawisko migracji należy wziąć pod uwagę zjawisko migracji zagranicznej, która dla obszaru gminy Bieruń ma również niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną, chociaż jego skala jest niewielka. Podobny obraz zauważalny jest na obszarze powiatu bieruńsko-lędzkiego, jednak w jego przypadku zauważyć można zarysowującą się tendencję wyhamowania zjawiska migracji zagranicznej, czego niestety nie można jeszcze zaobserwować na terenie gminy Bieruń.

Natomiast odnosząc się do wielkości występujących na terenie województwa śląskiego, należy zauważyć, że w dalszym ciągu mamy do czynienia z ujemnym saldem migracji zagranicznej przy jednocześnie zmniejszającej się jego intensywności. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 11 - Migracja zagraniczna w latach 2014-2018

Jednostka terytorialna	saldo migracji zagranicznych				
	2014	2015	2016	2017	2018
ŚLĄSKIE	-3531	bd	-1128	-986	-797
Powiat bieruńsko-lędzki	-49	bd	-21	-9	-17
Bieruń	0	bd	-22	-15	-20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2 Rynek pracy i bezrobocie

Analiza struktury bezrobocia w powiecie bieruńsko-lędzkim wykazuje jedną podstawową cechę, która jest charakterystyczna dla większości obszaru Polski, to jest dodatnią korelację powiatowej stopy bezrobocia ze stopą krajową i wojewódzką. Oznacza to,

że wzrost i spadek bezrobocia przebiegają w tych samych kierunkach w tej samej jednostce czasu dla wszystkich obszarów. Szczegółowe dane dla okresu od 2011 do 2019 roku zawiera poniższa tabela.

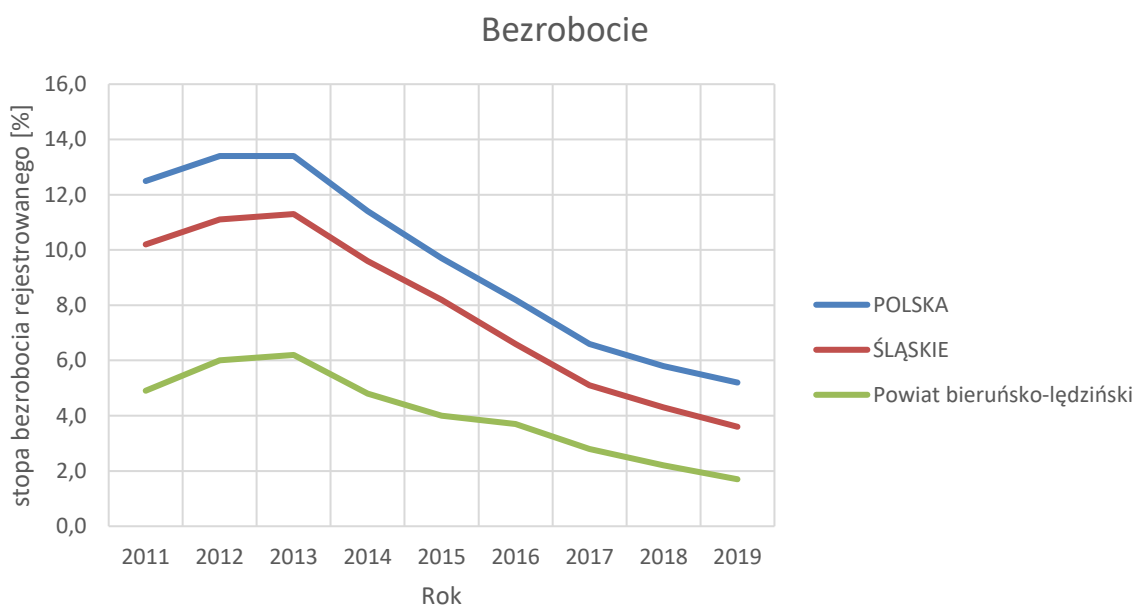
Tablica nr 12 - Stopa bezrobocia rejestrowanego wg stanu na koniec roku w latach 2011-2019

obszar	stopa bezrobocia rejestrowanego [%]								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
POLSKA	12,5	13,4	13,4	11,4	9,7	8,2	6,6	5,8	5,2
ŚLĄSKIE	10,2	11,1	11,3	9,6	8,2	6,6	5,1	4,3	3,6
Powiat bieruńsko-lędziński	4,9	6,0	6,2	4,8	4,0	3,7	2,8	2,2	1,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zauważalnym jest to, że na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego zjawisko bezrobocia występuje w stosunkowo mniejszej skali, niż ma to miejsce na obszarach województwa i kraju. Szczególnie jest to widoczne na podstawie danych z lat 2011 – 2016. W pozostałych okresach tempo i kierunek zmian stopy bezrobocia przebiega harmonicznie na terenie wszystkich badanych obszarów, co zostało zaprezentowane na poniższym schemacie.

Schemat nr 5 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2011-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Reprezentacja bezrobotnych gminy Bieruń, analizowana pod względem płci w latach 2015-2019 została zaprezentowana w poniższej tabeli. Z danych tam zawartych wynika, że na przestrzeni badanych lat średni udział kobiet w tej grupie wyniósł ponad 58%, a mężczyzn prawie 42%. W badanym okresie udział poszczególnych grup bezrobotnych utrzymywał się na

stosunkowo stabilnym poziomie, wyjątek stanowi 2016 rok, kiedy bardzo wyraźnie wzrosła liczba bezrobotnych kobiet w stosunku do ogółu osób pozostających bez pracy.

Tablica nr 13 - Bezrobotni zarejestrowani wg płci w latach 2015-2019

Bezrobotni	Bieruń									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	liczba	udział	liczba	Udział	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział
ogółem	271	100,00%	250	100,00%	207	100,00%	192	100,00%	140	100,00%
mężczyźni	120	44,28%	91	36,40%	86	41,55%	84	43,75%	59	42,14%
kobiety	151	55,72%	159	63,60%	121	58,45%	108	56,25%	81	57,86%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując populację bezrobotnych gminy Bieruń pod względem grup wiekowych dostrzegamy, że najliczniejszą reprezentację stanowią osoby w wieku powyżej 50 roku życia, średni ich udział w ogóle bezrobotnych na przestrzeni 2015-2019 roku stanowi ponad 28%. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela. Charakterystycznym jest jednak to, że w analizowanym okresie udział tej grupy systematycznie maleje. Na koniec 2019 roku udział tych osób w ogóle bezrobotnych spadł poniżej 27%.

Niepokojącym jest utrzymujący się udział osób w wieku do 30 roku życia w ogólnej grupie bezrobotnych. W latach 2015-2019 średni udział tej grupy znajdował się na poziomie przekraczającym 24%. Jednocześnie zauważalny jest malejący udział, w ogóle bezrobotnych, grupy wiekowej do 25 roku życia. Może to sugerować, że bezrobotni w wieku 25-30 lat spotykają się ze zwiększonymi trudnościami adaptacyjnymi na rynku pracy. Wobec czego, należy skoncentrować działania służb pomocy społecznej i rynku pracy, w kierunku zwiększonej aktywizacji osób bezrobotnych w wieku 25-30 roku życia. Jednocześnie pamiętając o grupie osób w wieku powyżej 50 roku życia, której udział systematycznie maleje, jednak wciąż każdego roku trzech na dziesięciu bezrobotnych jest w wieku powyżej 50 roku życia.

Pozytywnym czynnikiem w zakresie kształtowania się stopy bezrobocia na terenie gminy Bieruń jest m.in. wyraźny spadek udziału osób długotrwale bezrobotnych, gdzie od 2015 roku został on zredukowany o prawie 3% w okresie do końca 2019 roku. Jednak na terenie całego powiatu bieruńsko-lędzińskiego od 2018 roku udział ten zmniejszał się w szybszym tempie, niż ma to miejsce w Gminie Bieruń.

Tablica nr 14 - Bezrobotni zarejestrowani wg wieku w latach 2015-2019 (stan na koniec roku)

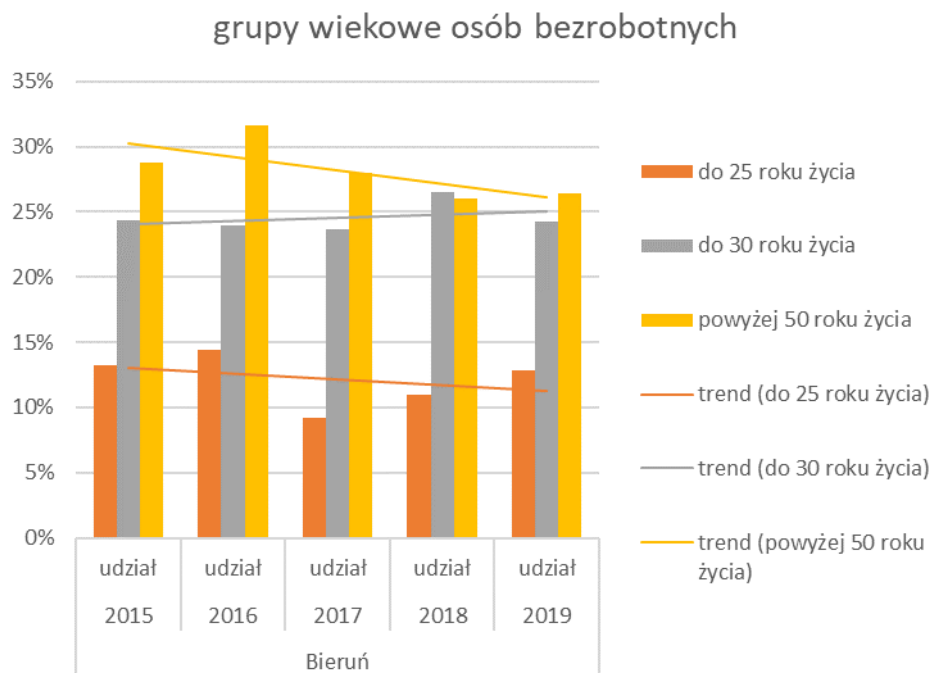
Bezrobotni	Obszar	2015		2016		2017		2018		2019	
		liczba	udział	Liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział
ogółem	Powiat bieruńsko-lędzki	967	100%	850	100%	663	100%	559	100%	448	100%
	Bieruń	271	100%	250	100%	207	100%	192	100%	140	100%
do 25 roku życia	Powiat bieruńsko-lędzki	140	14%	121	14%	100	15%	69	12%	53	12%
	Bieruń	36	13%	36	14%	19	9%	21	11%	18	13%
do 30 roku życia	Powiat bieruńsko-lędzki	277	29%	228	27%	198	30%	152	27%	104	23%
	Bieruń	66	24%	60	24%	49	24%	51	27%	34	24%
powyżej 50 roku życia	Powiat bieruńsko-lędzki	278	29%	280	33%	191	29%	167	30%	140	31%
	Bieruń	78	29%	79	32%	58	28%	50	26%	37	26%
długotrwale bezrobotni	Powiat bieruńsko-lędzki	412	43%	372	44%	283	43%	218	39%	140	31%
	Bieruń	106	39%	92	37%	78	38%	77	40%	51	36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Charakterystyczną cechą rynku pracy na terenie gminy Bieruń jest fakt, że w sposób ciągły wzrasta udział liczby bezrobotnych w grupie wiekowej do 30 roku życia, przy jednoczesnym spadku liczby bezrobotnych w wieku do 25 roku życia.

Ponadto w grupie wiekowej powyżej 50 roku życia, pomimo spadającej stopy bezrobocia, udział tych osób w ogólnej grupie bezrobotnych utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie. Podobnie zjawisko to kształtuje się w grupie osób długotrwale bezrobotnych. Jak pokazano na poniższym schemacie, sytuacja taka występuje, pomimo stale poprawiającej się koniunktury na rynku pracy. **Takie ukształtowanie struktury bezrobocia w gminie rodzi ryzyko trwałego wykluczenia osób zwłaszcza w wieku 50+, które pomimo swojego doświadczenia zawodowego i możliwości świadczenia pracy będą szczególnie narażone na pozostawanie poza rynkiem pracy. Niezbędnym więc jest podejmowanie działań ukierunkowanych na ich aktywizację.**

Schemat nr 6 - Grupy wiekowe osób bezrobotnych na terenie gminy Bieruń w okresie 2015-2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura osób bezrobotnych powiatu bieruńsko-lędzkiego, analizowana pod kątem ich wykształcenia na przestrzeni lat 2015-2019, pokazuje, że w 2019 roku nastąpił skokowy wzrost udziału osób bezrobotnych legitymujących wykształceniem wyższym. Spadł natomiast, na przestrzeni lat 2015-2019, udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym, skala tego spadku jest nieznacznie większa, w porównaniu do wzrostu bezrobocia w grupie osób z wykształceniem wyższym.

Pomimo poprawy sytuacji na runku pracy, liczba osób bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie. Wśród grup osób bezrobotnych analizowanych przez pryzmat ich wykształcenia, na terenie powiatu bieruńsko-lędzkiego jako liczne należy wymienić przede wszystkim grupy osób z wykształceniem:

- zawodowym,
- gimnazjalnym i niższym,
- policealnym, średnim zawodowym.

Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 15 - Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia w latach 2015-2019

Wykształcenie	Powiat bieruńsko-lędziński				
	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
wyższe	16,13%	15,65%	15,08%	14,85%	20,09%
policealne oraz średnie zawodowe	23,16%	25,53%	23,53%	24,69%	24,55%
średnie ogólnokształcące	7,86%	8,82%	9,20%	10,55%	8,48%
zasadnicze (zawodowe)	32,68%	28,94%	28,51%	30,41%	27,90%
gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe	20,17%	21,06%	23,68%	19,50%	18,97%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Osoby długotrwale bezrobotne na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego w badanym okresie (średniorocznie) stanowiły grupę ponad 30% ogółu bezrobotnych. Proporcje te w rozbiu na płeć charakteryzują się bardzo podobnym rozkładem, z tym że udział mężczyzn był większy średnio o ponad 0,3% w stosunku do liczby kobiet pozostających bez pracy przez ponad jeden rok. **Jednakże znamienne jest, że w grupie bezrobotnych w wieku 55-64 lat w okresie 2015-2019 roku, średniorocznie prawie co druga osoba była długotrwale bezrobotna. Grupa ta wymaga szczególnego zainteresowania ze strony służb rynku pracy i konieczne są działania ukierunkowane na ich aktywizację zawodową.** Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 16 - Bezrobotni zarejestrowani, pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok w latach 2015-2019

udział bezrobotnych, pozostających bez pracy dłużej niż rok, w grupach:	Powiat bieruńsko-lędziński				
	2015	2016	2017	2018	2019
	[%]				
ogółem w % bezrobotnych ogółem	32,1	34,4	32,9	29,9	22,1
mężczyźni w % bezrobotnych mężczyzn	32,3	37,5	32,1	27,9	22,2
kobiety w % bezrobotnych kobiet	31,9	32,2	33,4	31,2	22,0
w % ludności aktywnej zawodowo	1,3	1,3	0,9	0,6	0,4
bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem	47,0	47,7	51,5	42,4	32,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura osób bezrobotnych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2015-2019 analizowana z perspektywy niepełnosprawności pokazuje, że udział tej grupy w ogóle bezrobotnych sukcesywnie i w znaczący sposób spada. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 17 - Niepełnosprawni zarejestrowani w urzędzie pracy wg płci w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Powiat bieruńsko-lędzki				
	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem					
ogółem	82	72	45	39	36
z prawem do zasiłku	10	12	2	4	7
mężczyźni					
ogółem	41	31	24	21	17
z prawem do zasiłku	3	2	1	1	2
kobiety					
ogółem	41	41	21	18	19
z prawem do zasiłku	7	10	1	3	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując strukturę bezrobocia w powiecie bieruńsko-lędzkim pod względem stażu pracy zauważyć można, że najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni ze stażem pracy 1-5 lat. Średnio rocznie na przestrzeni 2015-2019 roku co piąty bezrobotny posiadał właśnie taki staż pracy. Drugą grupę pod względem udziału w ogóle bezrobotnych stanowiły osoby ze stażem pracy 5-10 lat, średnio 17,5% udziału na przestrzeni badanego okresu.

Natomiast trzecią pod względem wielkości grupę stanowiły osoby bezrobotne ze stażem pracy poniżej 1 roku oraz 10-20 lat. Średnio prawie dwie na dziesięć osób bezrobotnych legitymowały się takim właśnie doświadczeniem zawodowym na przestrzeni badanego okresu. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 18 - Bezrobotni zarejestrowani wg stażu pracy w okresie 2015-2019 roku

Wyszczególnienie	Powiat bieruńsko-lędzki									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział	liczba	udział
ogółem	967	100,0%	850	100,0%	663	100,0%	559	100,0%	448	100,0%
bez stażu pracy	94	9,7%	71	8,4%	44	6,6%	41	7,3%	29	6,5%
1 rok i mniej	151	15,6%	149	17,5%	136	20,5%	91	16,3%	74	16,5%
1 - 5 lat	200	20,7%	159	18,7%	142	21,4%	125	22,4%	94	21,0%
5 - 10 lat	160	16,5%	133	15,6%	115	17,3%	107	19,1%	85	19,0%
10 - 20 lat	164	17,0%	140	16,5%	106	16,0%	100	17,9%	79	17,6%
20 - 30 lat	135	14,0%	105	12,4%	88	13,3%	64	11,4%	60	13,4%
powyżej 30 lat	63	6,5%	93	10,9%	32	4,8%	31	5,5%	27	6,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.3 Profil społeczny osób korzystających z pomocy społecznej

Diagnoza sytuacji osób korzystających z systemu pomocy społecznej w gminie Bieruń została przeprowadzona w oparciu o kryterium powodu, będącego przyczyną wsparcia. Szczegółowe zestawienie wszystkich zidentyfikowanych powodów przyznawania pomocy na terenie gminy za okres lat 2017 – 2020 (I kwartał), zawiera poniższa tabela. Analiza zaprezentowanych danych wskazuje, że wśród trzech najistotniejszych zagadnień, w których obszarze skupiają się działania służby pomocy społecznej, wymienić należy m.in. problemy: ubóstwa, niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Zważyć należy, że we wszystkich kategoriach problemów społecznych na terenie gminy występuje tendencja spadkowa, zarówno w zakresie liczby rodzin jak i osób je zamieszkujących.

Dokonując pogłębionej analizy problemów społecznych, zostało wyszczególnionych łącznie siedem zagadnień, które wymagają szerszego omówienia. Wśród nich należy wymienić: ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzebę ochrony macierzyństwa oraz bezdomność. Jako kryterium wyboru przyjęto liczbę osób zamieszkujących rodziny dotknięte tymi zjawiskami. W dalszej części niniejszej diagnozy zostaną omówione wszystkie te problemy z uwzględnieniem skali ich występowania.

Tablica nr 19 - Powody przyznania pomocy w latach 2017-2020 I kwartał na terenie gminy Bieruń

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM				LICZBA OSÓB W RODZINACH			
	ROK							
	2017	2018	2019	2020 I kw.	2017	2018	2019	2020 I kw.
UBÓSTWO	132	119	98	79	243	194	136	110
BEZDOMNOŚĆ	18	22	19	15	18	24	20	15
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - OGÓŁEM	18	13	11	1	85	73	46	5
w tym: WIELODZIETNOŚĆ	12	10	5	1	65	58	30	5
BEZROBOCIE	71	60	43	24	156	117	75	39
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	96	93	83	62	152	152	129	86
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	83	79	63	39	127	104	84	46
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	43	23	18	8	144	89	55	24
w tym: RODZINY NIEPEŁNE	25	9	11	8	77	33	35	23
RODZINY WIELODZIETNE	7	6	2	2	37	31	13	11
PRZEMOC W RODZINIE	1	0	0	0	1	0	0	0

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM				LICZBA OSÓB W RODZINACH			
	ROK							
	2017	2018	2019	2020 I kw.	2017	2018	2019	2020 I kw.
ALKOHOLIZM	5	10	7	3	6	14	10	3
NARKOMANIA	0	0	1	1	0	0	2	2
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	7	9	2	1	12	9	3	1
ZDARZENIE LOSOWE	3	0	1	0	12	0	1	0
SYTUACJA KRYZYSOWA	1	0	0	0	4	0	0	0
Suma	522	453	364	244	1139	898	639	370

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.1 Ubóstwo

Najistotniejszym obszarem, który posiada znaczący udział wśród powodów przyznawania pomocy jest ubóstwo. W skali całej gminy średniorocznie 116 rodzin korzystało z tej formy wsparcia w latach 2017-2019. Biorąc pod uwagę liczbę osób zamieszkujących w rodzinach objętych pomocą, możemy mówić o średniej liczbie 191 osób, które rocznie objęte były opieką na przestrzeni analizowanego okresu. Charakterystycznym jednak jest to, że problem ubóstwa systematycznie maleje w latach 2017-2019. Spadek liczby rodzin dotkniętych ubóstwem sięgnął 26% w okresie poddanym diagnozie. Natomiast liczba osób w rodzinach dotkniętych problemem ubóstwa zmniejszyła się o 44% w okresie od 2017 roku. Tendencja ta jest z pewnością efektem spadającej stopy bezrobocia, rosnącej kwoty minimalnego miesięcznego wynagrodzenia oraz programu Rodzina 500 plus. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela. Udział osób dotkniętych ubóstwem na terenie gminy Bieruń w 2019 roku szacuje się na poziomie 0,7% populacji. Zatem statystycznie na jeden tysiąc mieszkańców gminy siedem osób dotkniętych było problemem ubóstwa w 2019 roku.

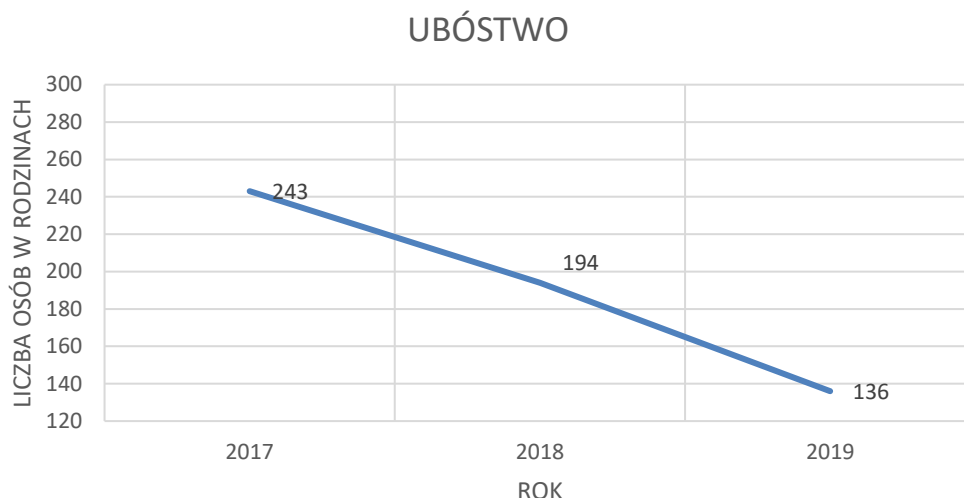
Tablica nr 20 - Problem ubóstwa na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	UBÓSTWO		
	ROK		
	2017	2018	2019
LICZBA OSÓB W RODZINACH	243	194	136

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Problem ubóstwa na terenie gminy w latach 2017-2019 systematycznie maleje i tempo jego spadku należy uznać za zadowalające. Graficzną prezentację tego zjawiska zawarto na poniższym schemacie.

Schemat nr 7 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych ubóstwem na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.2 Niepełnosprawność

Problem niepełnosprawności w gminie Bieruń jest drugim pod względem skali występowania zjawiskiem, które znacząco absorbuje zasoby struktur pomocy społecznej.

W okresie 2017-2019 roku, średnio rocznie 90 rodzin było objętych działaniami z powodu niepełnosprawności. Jednocześnie w analizowanym okresie liczba osób w rodzinach dotkniętych problemem niepełnosprawności wyniosła średnio 144 rocznie. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

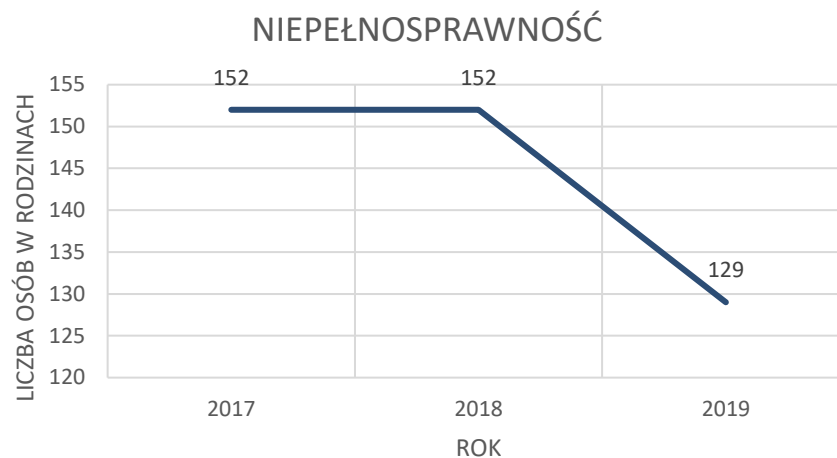
Tablica nr 21 - Problem niepełnosprawności na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
	ROK		
	2017	2018	2019
LICZBA OSÓB W RODZINACH	152	152	129

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Diagnostując zjawisko niepełnosprawności na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019, należy zwrócić uwagę, że zmniejszaniu się liczby osób w rodzinach dotkniętych niepełnosprawnością (spadek o 15%), w tym samym okresie towarzyszył spadek liczby rodzin dotkniętych tym problemem, który wyniósł przeszło 13%. Obecna struktura środowiska osób niepełnosprawnych rodzi wyzwania dla gminnych jednostek działających w obszarze pomocy społecznej, ochrony zdrowia oraz edukacji. Graficzne ujęcie zmian zachodzących w obszarze niepełnosprawności na terenie gminy zostało zaprezentowane na poniższym wykresie.

Schemat nr 8 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych niepełnosprawnością na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.3 Długotrwała lub ciężka choroba

Trzecim pod względem wielkości obszarem, który ma znaczący udział wśród powodów przyznawania pomocy jest problem występowania długotrwałej lub ciężkiej choroby. W analizowanym okresie na terenie gminy Bieruń średniorocznie dotkniętych tym problem było 75 rodzin. Problem długotrwałej lub ciężkiej choroby, na terenie gminy, wykazuje tendencję spadkową w zakresie liczby osób zamieszkujących rodziny nim dotknięte. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba osób w tym obszarze zmniejszyła się o prawie 34%. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

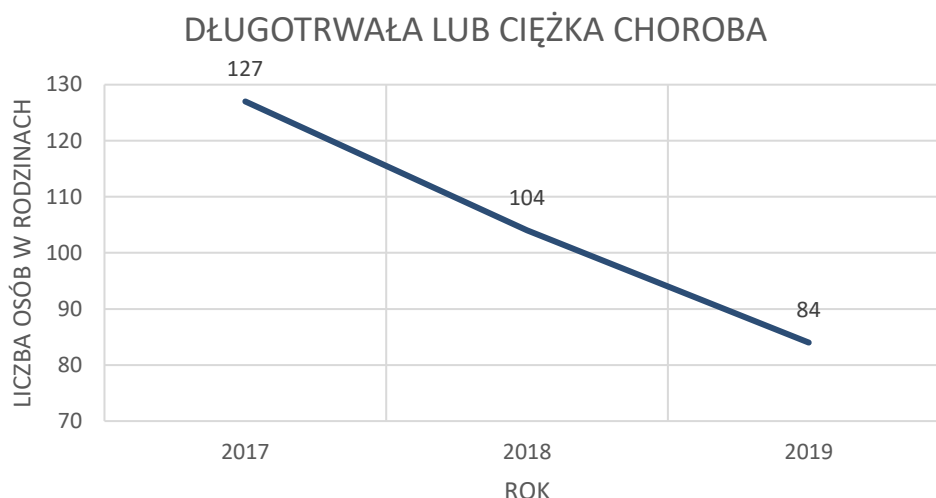
Tablica nr 22 - Problem długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA		
	ROK		
	2017	2018	2019
LICZBA OSÓB W RODZINACH	127	104	84

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Graficzną prezentację tempa spadku osób wymagających pomocy z uwagi długotrwałej lub ciężkiej choroby przedstawia poniższy wykres.

Schemat nr 9 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.4 Bezrobocie

Problem bezrobocia został szeroko omówiony w rozdziale 3.2 – Rynek pracy i bezrobocie. Obecnie zjawisko to zostanie zaprezentowane w aspekcie ilości osób zamieszkujących w rodzinach, które z powodu bezrobocia zostały objęte systemem pomocy społecznej na terenie gminy Bieruń. W ujęciu tym widoczna jest tendencja spadkowa na przestrzeni lat 2017-2019. Jednakże z uwagi na skalę zjawiska, które zostało zaprezentowane w poniższej tabeli, problem bezrobocia pozostaje wciąż bardzo istotnym i wymagającym podejmowania działań ze strony zarówno służb pomocy społecznej, jak również rynku pracy.

Tablica nr 23 - Problem bezrobocia na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

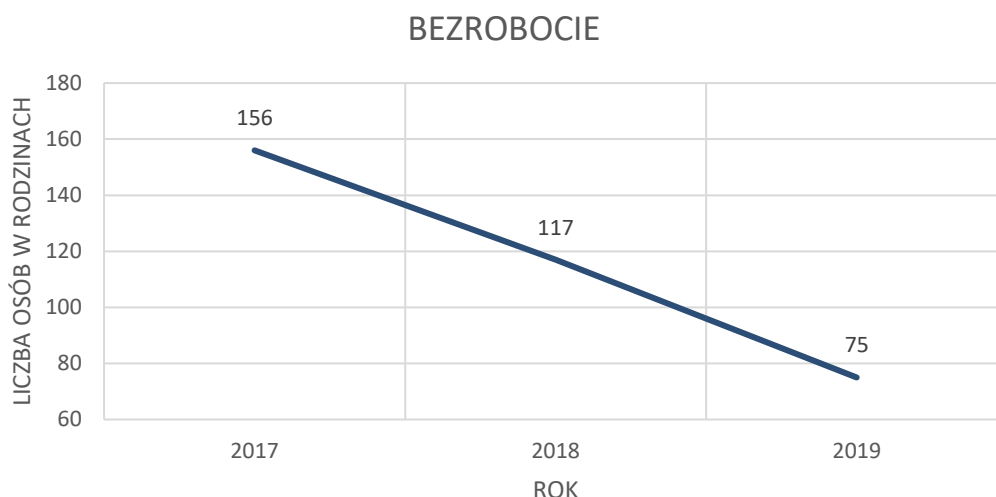
Wyszczególnienie	BEZROBOCIE		
	ROK		
	2017	2018	2019
LICZBA OSÓB W RODZINACH	156	117	75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Diagnoza przeprowadzona we wcześniejszych rozdziałach pokazuje, że zjawisko bezrobocia w powiecie bieruńsko-lędzińskim od 2013 roku wkroczyło na bardzo wyraźną ścieżkę spadkową. W całym badanym okresie stopa bezrobocia rejestrowanego liczona dla powiatu znajduje się poniżej wielkości odnotowywanych dla województwa śląskiego oraz obszaru całego kraju. Widoczne jest to również z perspektywy systemu pomocy społecznej.

Należy jednak pamiętać, że w latach 2017-2019 problem bezrobocia dostrzegany z perspektywy oddziaływań systemu pomocy społecznej na terenie gminy Bieruń, znajduje się na czwartym miejscu pod względem intensywności jego występowania i skali oddziaływań. Rodzi to, w perspektywie najbliższych lat, konieczność odpowiedniego doboru instrumentów przeciwdziałających niekorzystnym skutkom problemu bezrobocia wśród mieszkańców gminy. Graficzne ujęcie zmian w obszarze problemu bezrobocia, analizowane przez pryzmat klientów pomocy społecznej, zostało zaprezentowane na poniższym schemacie.

Schemat nr 10 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych problemem bezrobocia na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Kolejnym pod względem częstotliwości występowania na terenie gminy Bieruń jest problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Na przestrzeni lat 2017-2019 generalnie wykazuje on tendencję spadkową. W badanym okresie, każdego roku średnio 96 osób, zamieszkujących rodziny dotknięte tym problemem korzystało z wsparcia systemu pomocy społecznej. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 24 - Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

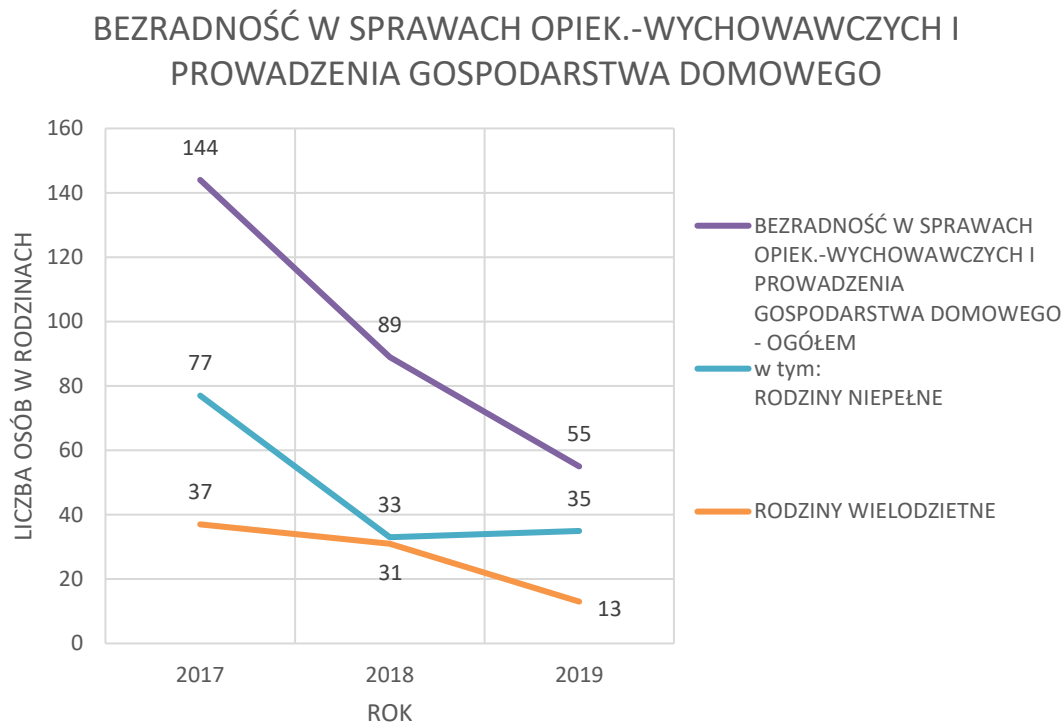
POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	ROK		
	2017	2018	2019
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	144	89	55
w tym:			
RODZINY NIEPEŁNE	77	33	35
RODZINY WIELODZIENTNE	37	31	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Na przestrzeni lat 2017-2019 odnotowany został ponad 62% spadek liczby osób zamieszkujących rodziny dotknięte problemem bezradności. Jednocześnie tempo spadku liczby rodzin dotkniętych tymże problemem w badanym okresie wyniosło blisko 58%. Według danych z końca 2019 roku, wśród osób zamieszkujących tego rodzaju rodziny prawie co druga pochodzi z rodziny niepełnej i jedna na pięć osób z rodziny wielodzietnej.

Należy natomiast zauważyć, że biorąc pod uwagę liczbę rodzin, aż 61% stanowią rodziny niepełne i prawie jedna na dziesięć to rodzina wielodzietna. Dynamiczne ujęcie danych opisujących problem bezradności na terenie gminy Bieruń zostało zaprezentowane na poniższym schemacie.

Schemat nr 11 - Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.6 Potrzeba ochrony macierzyństwa

Szóstym z kolei, w strukturze problemów społecznych gminy Bieruń, który ma znaczący udział, jest potrzeba ochrony macierzyństwa. Analizując to zagadnienie na przestrzeni lat 2017-2019 przez pryzmat ilości rodzin, które otrzymały pomoc w tym zakresie, należy stwierdzić, że ich liczba zmniejszyła się z 18 do 11 na koniec 2019 roku. Oznacza to spadek o 39% w skali trzech lat. Dokonując podobnej analizy w zakresie liczby osób w tych rodzinach, odnotowujemy również spadek z 85 osób w 2017 roku do 46 osób na koniec 2019 roku. Niewątpliwie obserwowane tendencje mogą być efektem oddziaływania Programu Rodzina 500 plus. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 25 - Problem ochrony macierzyństwa na terenie gminy Bieruń
w latach 2017-2019

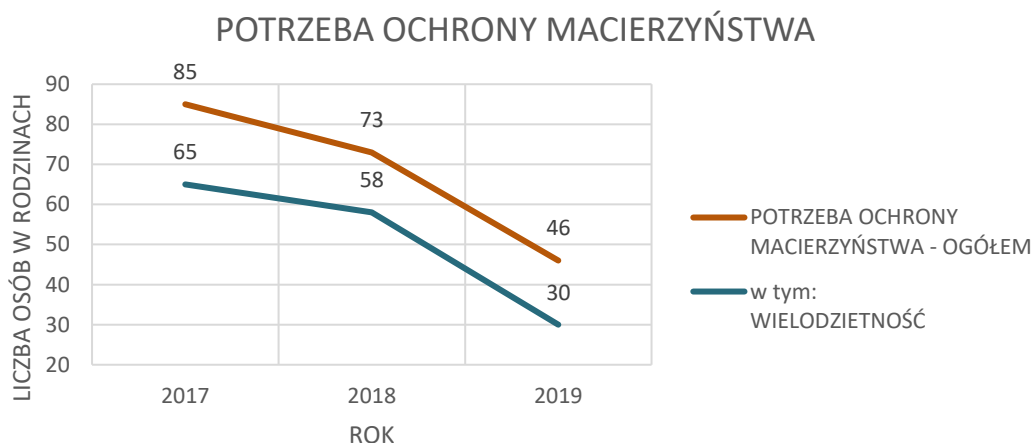
POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	ROK		
	2017	2018	2019
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA – OGÓŁEM	85	73	46
w tym: WIEŁODZIETNOŚĆ	65	58	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Udział rodzin wielodzietnych, objętych działaniami w obszarze ochrony macierzyństwa, na przestrzeni lat 2017-2019 przyjmował wartość średnią na poziomie 63%. Należy jednak zauważyć, że ich udział w ogólnej liczbie rodzin wykazujących potrzebę ochrony macierzyństwa, proporcjonalnie spadał w zbliżonym tempie, jak miało to miejsce w przypadku ogólnej liczby tych rodzin.

Poniżej na schemacie ukazano natomiast zmiany zachodzące w zakresie liczby osób zamieszkujących rodziny wykazujące potrzebę ochrony macierzyństwa. Zaprezentowana grafika pokazuje to zagadnienie przez pryzmat ogólnej liczby osób, uwzględniając również przy tym rodziny wielodzietne. Obydwie te wielkości prawie w równym tempie zmniejszały się na przestrzeni badanego okresu.

Schemat nr 12 - Liczba osób w rodzinach wykazujących potrzeby w zakresie ochrony macierzyństwa w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.7 Bezdomność

Ostatnim z siedmiu najistotniejszych problemów, które zostały zdiagnozowane na terenie gminy Bieruń jest bezdomność. Skala występowania tego zjawiska nie jest wielka, porównując ją do ogólnej liczby mieszkańców gminy. Należy jednak zwrócić uwagę, że w 2018 roku został zanotowany wyraźny wzrost liczby osób zamieszkujących rodziny dotknięte bezdomnością. W 2019 roku sytuacja uległa poprawie, jednak w dalszym ciągu skala tego zjawiska jest większa niż miało to miejsce w 2017 roku. Analizując natomiast dane z pierwszego kwartału 2020 roku zauważamy, że problem ten dotknął już 15 osób (patrz tabela nr 19). Szczegółowe dane za lata 2017-2019 zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

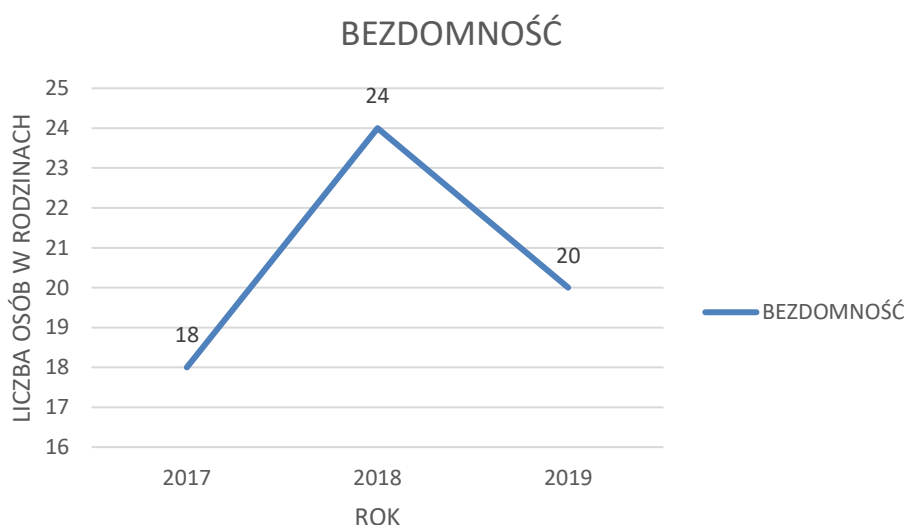
Tablica nr 26 - Problem bezdomności na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	ROK		
	2017	2018	2019
BEZDOMNOŚĆ	18	24	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Przebieg zmienności zjawiska bezdomności na terenie gminy Bieruń został zaprezentowany na poniższym wykresie.

Schemat nr 13 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych bezdomnością na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.8 Alkoholizm

Oprócz powyżej zaprezentowanych siedmiu wiodących problemów, jakie występują na terenie gminy Bieruń, dodatkowego omówienia wymaga problem alkoholizmu. Proporcjonalnie, w stosunku do liczby mieszkańców gminy, nie jest on zjawiskiem dominującym, jednak z uwagi na jego powiązanie i wpływ na inne aspekty życia mieszkańców, wymaga poświęcenia uwagi. Poniższa tabela prezentuje liczbę osób i rodzin, które korzystały z pomocy społecznej na skutek alkoholizmu na przestrzeni lat 2017-2019.

Tablica nr 27 - Problem alkoholizmu na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM			LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	ROK					
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
ALKOHOLIZM	5	10	7	6	14	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Z zaprezentowanych danych wynika, że zarysowuje się widoczna lekka tendencja wzrostowa w zakresie liczby rodzin i osób je zamieszkujących, które były objęte wsparciem ze strony systemu pomocy społecznej.

Patrząc na problem alkoholizmu przez pryzmat działań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych charakterystycznym jest, że w okresie do końca 2018 roku, ponad połowa wniosków jakie wpłynęły do GKRPA, przesłanych zostało do sądu celem zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 28 - Leczenie odwykowe pacjentów z terenu gminy Bieruń w latach 2017-2020 (I kwartał)

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020 I kw.
Wnioski do GKRPA o skierowanie na leczenie odwykowe	32	17	35	10
Wnioski GKRPA przesłane do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	20	10	7	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA

Zwrócić również należy uwagę na to, że w ramach działań Komisji podejmuje się wysiłki w celu zmotywowania pacjentów do podjęcia dobrowolnego leczenia odwykowego.

3.3.9 Wybrane zagadnienia w zakresie występowania problemu przemocy na terenie gminy Bieruń

Podstawowym dokumentem określającym działania gminy w obszarze przeciwdziałania przemocy jest przyjęty gminny program, który w swojej strukturze zawiera szczegółową diagnozę zjawiska przemocy występującego na obszarze gminy Bieruń. W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych przeprowadzono analizę wybranych zagadnień związanych z występowaniem zjawiska przemocy na terenie gminy. Została ona wykonana w oparciu o dane statystyczne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu oraz Zespołu Interdyscyplinarnego. W ramach diagnozowania zjawiska przemocy zostało również przeprowadzone badanie ankietowe wśród pracowników socjalnych MOPS w Bieruniu.

3.3.9.1 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu

Pierwszą instytucją poddaną diagnozie z punktu widzenia zjawiska przemocy jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu. Zbadano trzy podstawowe obszary pomocy finansowej, która przyznawana była w ramach działalności Ośrodka w latach od 2017 do końca pierwszego kwartału 2020 roku, a łączące się ściśle ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Głównym powodem przyznania pomocy spośród trzech poddanych analizie jest alkoholizm. Zjawisko to występowało przeciętnie każdego roku w ponad 7 rodzinach z tereny gminy Bieruń. Od 2019 roku notowany był jeden przypadek pomocy z powodu narkomanii. Natomiast tylko jedna rodzina w 2017 roku otrzymała pomoc z powodu stosowania przemocy w rodzinie. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 29 - Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z MOPS z powodów: alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie, dane dla obszaru gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.

Powody przyznania pomocy	Bieruń			
	Liczba rodzin			
	Rok			
	2017	2018	2019	2020 I kw.
ALKOHOLIZM	5	10	7	3
NARKOMANIA	0	0	1	1
PRZEMOC W RODZINIE	1	0	0	0
Suma końcowa	6	10	8	4

Źródło: MOPS w Bieruniu

Odnosząc powyższe dane do liczby osób zamieszkujących rodziny, które otrzymały pomocy w ramach wyżej wymienionych kategorii, możemy mówić o łącznej liczbie 38 mieszkańców na przestrzeni badanego okresu. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 30 - Liczba osób w rodzinach, które otrzymały pomoc z MOPS z powodów: alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie, dane dla obszaru gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.

Powody przyznania pomocy	Bieruń			
	Liczba osób w rodzinach			
	Rok			
	2017	2018	2019	2020 I kw.
ALKOHOLIZM	6	14	10	3
NARKOMANIA	0	0	2	2
PRZEMOC W RODZINIE	1	0	0	0
Suma końcowa	7	14	12	5

Źródło: MOPS w Bieruniu

Przeanalizowano również działania podejmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu na przestrzeni od 2017 do końca pierwszego kwartału 2020 roku. Z danych zaprezentowanych w poniższej tabeli wynika, że najczęstszą formą podejmowanych działań w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie było: poradnictwo, pomoc psychologiczna i prawna. Stanowią one dominujące formy wsparcia w sytuacji występowania zjawiska przemocy w rodzinie.

Tablica nr 31 – Rodzaje działań podejmowanych przez MOPS w Bieruniu w sytuacji stwierdzenia przemocy w rodzinie w latach 2017-2020 I kw.

Działanie	Rok			
	liczba			
	2017	2018	2019	2020 I kw.
powiadomienie Policji	12	7	16	0
powiadomienie Sądu	6	10	19	7
zgłoszenie do Prokuratury	3	5	3	1
zgłoszenie do PCPR	0	1	0	0
powiadomienie GKRPA	4	8	6	3
poradnictwo	210	122	136	32
kontakt ze szkołą	4	16	6	9
pomoc psychologiczna	132	84	98	12
pomoc prawna	78	38	38	20
skierowanie do świetlicy środowiskowej	1	0	2	0

Źródło: MOPS w Bieruniu

Natomiast na przestrzeni badanego okresu miało miejsce łącznie 21 przypadków odebrania dzieci od ich rodziców biologicznych w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie. W większości były to dzieci w wieku do 13 roku życia.

Tablica nr 32 – Liczba odbiorów dzieci z powodu stosowania przemocy w rodzinie, na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.

Dzieci	Rok			
	liczba			
	2017	2018	2019	2020 I kw.
ogółem	2	2	5	0
w tym:				
dzieci do 13 roku życia	5	2	3	0
nieletni powyżej 13 roku życia	0	0	2	0

Źródło: MOPS w Bieruniu

Poddano również analizie działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu w zakresie przeciwdziałania zjawiskom występowania przemocy w rodzinie. Można zauważyć aktywną rolę Ośrodka jako organizatora pomocy prawnej i psychologicznej na terenie gminy Bieruń. Szczegółowe zestawienie wszystkich podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie zostało zawarte w poniższej tabeli.

Tablica nr 33 – Najczęściej podejmowane przez MOPS w Bieruniu działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2017-2020 I kw.

Działanie	Rok			
	liczba			
	2017	2018	2019	2020 I kw.
punkt porad	1	1	1	1
program korekcyjno-edukacyjny	7	1	0	0
grupa wsparcia	4	4	12	6
projekty systemowe	1	1	0	0
pomoc prawna i psychologiczna	210	122	136	32
światlice środowiskowe	2	2	3	3
szkolenia, edukacja	1	4	7	0
profilaktyka	2	5	6	0
programy autorskie	2	2	2	0

Źródło: MOPS w Bieruniu

Biorąc pod uwagę dominującą formę pomocy osobom doznającym przemocy, stosowaną w formie poradnictwa, zbadano jaki jest jej udział, na tle wszystkich porad udzielanych w ramach tegoż zadania. Z przeprowadzonej analizy wynika, że w badanym okresie każdego roku średnio co piąta porada związana była ze stosowaniem przemocy w rodzinie. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tablica nr 34 – Udział terapii i porad specjalistycznych dotyczy zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.

Wyszczególnienie	Rok			
	2017	2018	2019	2020 I kw.
Udział terapii i porad specjalistycznych dotyczący zjawiska przemocy w rodzinie w stosunku do ogólnej liczby terapii i porad specj. [%]	19,70%	19,60%	19,60%	14,30%

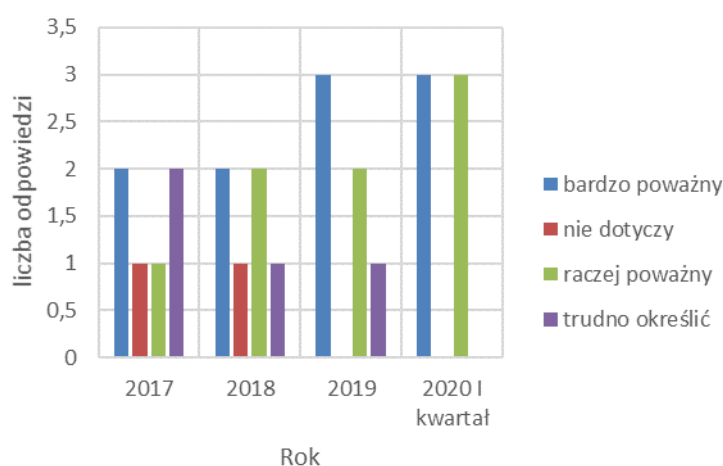
Źródło: MOPS w Bieruniu

3.3.9.2 Badanie ankietowe wśród pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu

W dniu 19 maja 2020 roku przeprowadzono anonimowe badanie ankietowe wśród pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu. W badaniu wzięło udział sześciu pracowników i obejmowało ono okres od 2017 do końca pierwszego kwartału 2020 roku. Badanie prowadzone było metodą CAWI⁹.

W trakcie prowadzonych badań poproszono pracowników socjalnych o ocenę skali występowania problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń. Ustalono, że od 2018 roku większość pracowników ocenia to zjawisko jako raczej poważne i bardzo poważne, pozostała część pracowników socjalnych nie potrafiła określić jego skali lub uważała, że zjawisko to nie występuje na terenie gminy Bieruń.

Schemat nr 14 - Skala problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.

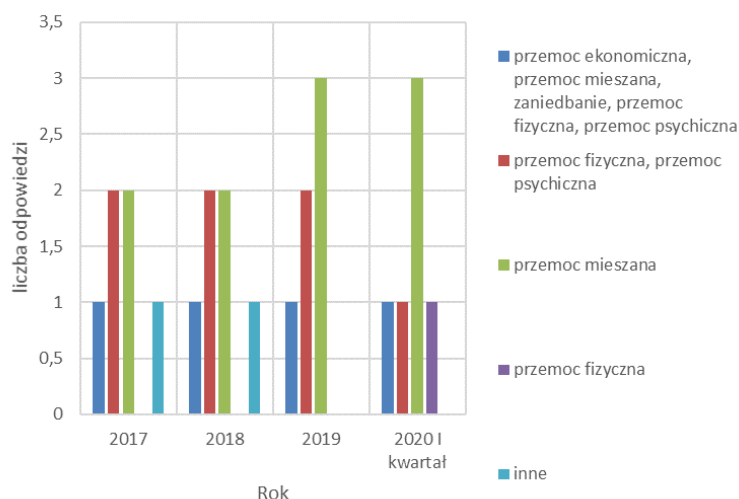

Źródło: opracowanie własne

⁹ ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW

Następnie poproszono pracowników socjalnych Ośrodka o sklasyfikowanie form przemocy z jakimi najczęściej spotykają się w trakcie swojej pracy. W trakcie badania ustalono, że zjawisko przemocy w rodzinie występuje w różnych konfiguracjach, ujmując go pod względem form jej stosowania. Najczęściej pracownicy socjalni identyfikują stosowaną przemoc jako mieszaną. Szczegółowe zestawienie opinii pracowników socjalnych na temat form stosowanej przemocy w rodzinie zostało zaprezentowane na poniższym wykresie.

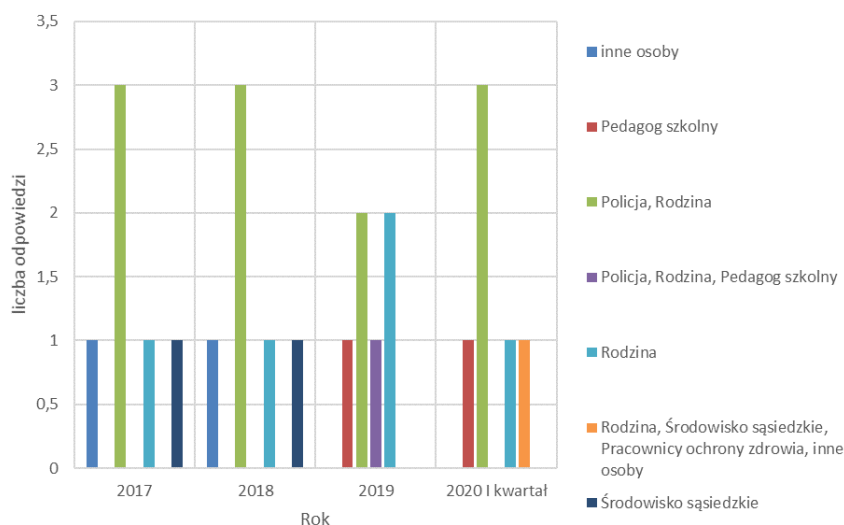
Schemat nr 15 - Formy przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.

Źródło: opracowanie własne

Zbadano również z jakich źródeł informacji korzystają pracownicy socjalni pozyskując dane na temat stosowania przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń. Z zaprezentowanych danych wynika, że w latach od 2017 do końca pierwszego kwartału 2020 roku najczęstszym źródłem informacji na ten temat były: policja i rodzina. W pozostałych przypadkach wiedzę o stosowaniu przemocy w rodzinie czerpano proporcjonalnie ze wszystkich dostępnych źródeł.

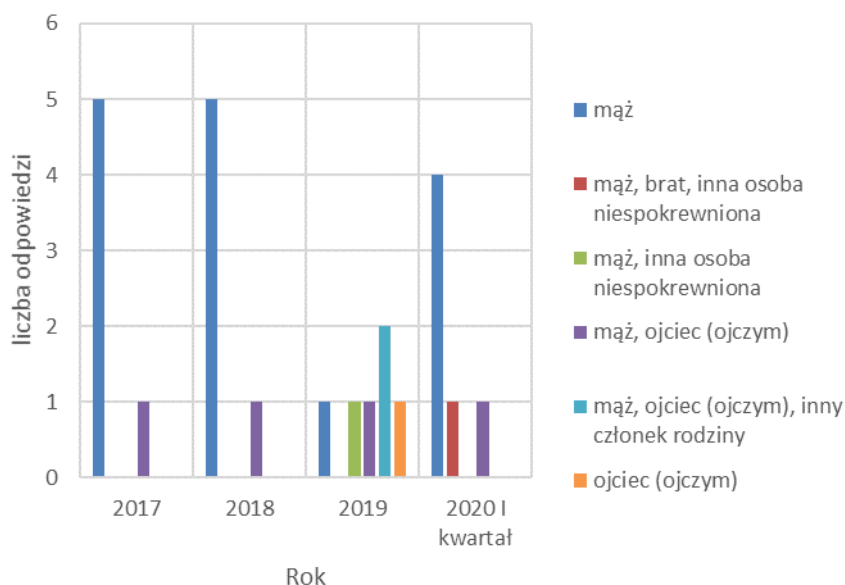
Schemat nr 16 - Źródła informacji o przemoc w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.

Źródło: opracowanie własne

Badając opinię pracowników socjalnych na temat osób stosujących przemoc w rodzinie, dochodzimy do wniosku, że najczęściej stosują ją: mężowie, ojcowie (ojczymowie) w stosunku do pozostały członków rodziny. Zdarzały się również przypadki stosowania przemocy przez rodzeństwo lub osobę niespokrewnioną, jednak sytuacje te występowały nieporównywalnie rzadziej. Szczegółowe dane zawiera poniższy wykres.

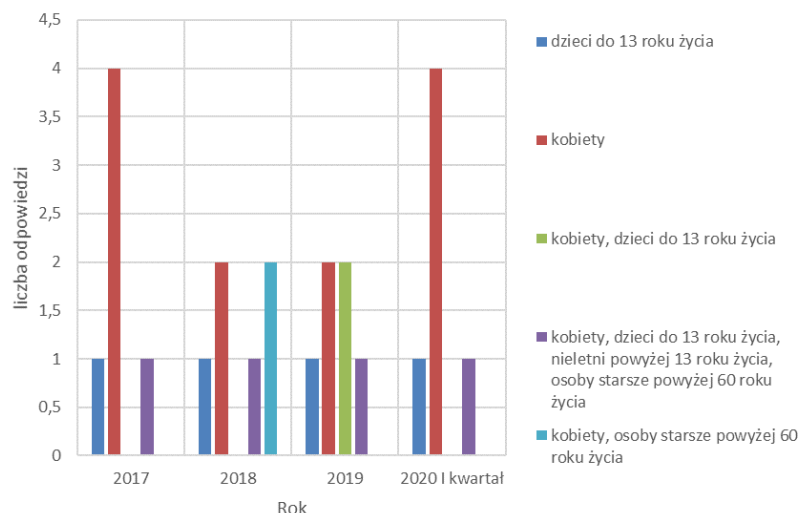
Schemat nr 17 - Osoby najczęściej stosujące przemoc w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.

Źródło: opracowanie własne

W badaniu dokonano również klasyfikacji osób doświadczających przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń. Według opinii pracowników socjalnych najczęściej przemocy doznają: kobiety, dzieci do 13 roku życia oraz osoby starsze powyżej 60 roku życia.

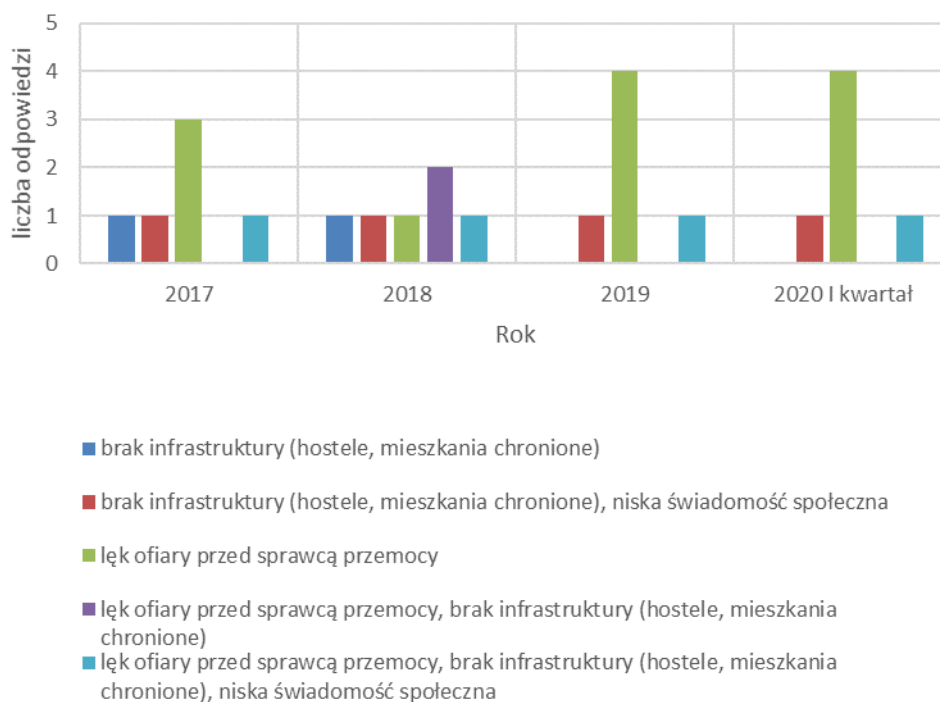
Schemat nr 18 - Najczęściej występujące osoby, które doznają przemoc w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.

Źródło: opracowanie własne

Badanie prowadzone na grupie pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu pokazało również, że podczas niesienia pomocy osobom doświadczającym przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie, napotykają oni na bariery, które utrudniają dotarcie z pomocą. Najczęściej występującymi trudnościami w tym zakresie wymieniają: lęk tej osoby przed stosującym przemoc i brak dostępnej infrastruktury. W zależności od doświadczeń poszczególnych pracowników socjalnych powyższe trudności wskazywane są z różną intensywnością, co zostało zaprezentowane na poniższym wykresie.

Schemat nr 19 - Rodzaje trudności napotykaných podczas niesienia pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.

Źródło: opracowanie własne

3.3.9.3 Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Bieruniu

Na terenie gminy Bieruń został powołany Zespół Interdyscyplinarny, który działa w ramach struktury Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Głównym jego zadaniem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, które jest realizowane w ramach procedury "Niebieskiej Karty". Podstawowymi działaniami jakie realizuje Zespół Interdyscyplinarny na terenie gminy są:

- diagnozowanie i monitorowanie problemu przemocy w rodzinie,
- czynności podejmowane i realizowane w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie wobec osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc,
- podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej na problemy związane z przemocą w rodzinie.

W latach 2017-2019 Zespół Interdyscyplinarny odbył łącznie 12 posiedzeń, po 4 każdego roku. Natomiast w pierwszym kwartale 2020 roku zorganizowane było jedno

posiedzenie. Średnio każdego roku powoływanych jest 31 grup roboczych działających w ramach Zespołu. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 35 - Liczba powołanych grup roboczych w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego dla obszaru gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.

Wyszczególnienie	Rok			
	liczba			
	2017	2018	2019	2020 I kw.
Liczba powołanych grup roboczych	31	25	38	10

Źródło: MOPS w Bieruniu

3.4 Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Organizatorem systemu wspierania rodziny jest gmina Bieruń. Na mocy Uchwały Nr XII/10/2017 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 30.11.2017 r., został przyjęty Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2018–2020.

„Głównym celem Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest tworzenie optymalnych warunków umożliwiających poprawę sytuacji społecznej rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich wspieranie w prawidłowym funkcjonowaniu oraz wypełnianiu obowiązków opiekuńczo - wychowawczych poprzez realizowanie skoordynowanej polityki społecznej na rzecz wzmocnienia rodziny przez wyspecjalizowane instytucje samorządu lokalnego.”¹⁰ Ponadto w niniejszym dokumencie przyjmuje się również katalog celów szczegółowych, które zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tablica nr 36 - Cele szczegółowe Gminnego Programu Wspierania Rodziny w gminie Bieruń

Cele szczegółowe
1. Podejmowanie działań profilaktycznych sprzyjających umacnianiu rodziny,
2. Wspieranie rodzin w wychowaniu dziecka oraz w pełnieniu funkcji opiekuńczej i wychowawczej,
3. Podejmowanie i koordynacja działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej,
4. Promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodziny ze społecznością,
5. Budowanie bezpieczeństwa socjalno - bytowego rodzin,
6. Opieka nad dziećmi z rodzin niewydolnych wychowawczo,
7. Poprawa stanu bezpieczeństwa rodziny, dzieci i młodzieży oraz zapobieganie uzależnieniom i zjawiskom przemocy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

¹⁰ cyt. za. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2018 – 2020, s. 7

Adresatami Programu są rodziny z terenu gminy Bieruń doświadczające trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej oraz takie, którym została ograniczona bądź odebrana władza rodzicielska poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

3.4.1 Struktura systemu wspierania rodziny

Do zadań własnych gminy należy m.in. zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dla dzieci. Na przestrzeni lat 2017 – 2019 na terenie gminy zatrudnionych było dwóch asystentów rodziny, którzy każdego roku współpracowali średnio z 24 rodzinami. W większości przypadków praca z rodziną kończyła się w wyniku zaprzestania współpracy przez rodzinę. Jednak w niewiele mniejszej liczbie przypadków współpraca ta kończyła się w wyniku osiągnięcia zakładanych celów. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 37 - Charakterystyka pracy asystenta rodziny na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	Rok					
	2017		2018		2019	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
Liczba asystentów rodziny w gminie, z tego:	2	2	2	2	2	2
zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy	2	2	2	2	2	2
zatrudnionych na podstawie umów o świadczenie usług	0	0	0	0	0	0
Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną	9	8	12	0	15	13
Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę, w tym:	5	8	6	0	5	10
ze względu na osiągnięcie celów	3	3	1	1	2	3
ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	1	5	5	1	1	1
ze względu na brak efektów	1	0	0	0	1	2
ze względu na zmianę metody pracy	0	0	0	0	1	4
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	30	29	23	21	18	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analiza rozkładu rodzin współpracujących z asystentem rodziny pokazuje, że najczęściej, bo aż w 60% przypadków, współpraca trwała powyżej 1 roku. Pozostała część rodzin współpracowała z asystentem w okresie do 12 miesięcy.

Tablica nr 38 - Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	Rok					
	2017		2018		2019	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny	3	0	6	0	0	0
Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, z tego:	25	21	17	15	18	21
do 3 miesięcy	5	7	0	0	2	0
powyżej 3 do 12 miesięcy	12	9	5	1	1	5
powyżej 1 roku	8	5	12	14	15	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

W ramach systemu wspierania rodziny, według stanu na koniec 2019 roku, na terenie gminy Bieruń funkcjonowały trzy placówki wsparcia dziennego. Jak wskazuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu: „[...] Świetlice Wsparcia Dziennego o Charakterze Opiekuńczym „Iskierka”, „Nadzieja” i „Radość” w Bieruniu są częścią struktury organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej [...] w ramach Działu Profilaktyki i Wspierania Rodziny [...], które prowadzą zorganizowaną działalność opiekuńczą i wychowawczą oraz pozwalają na racjonalne zagospodarowanie czasu wolnego od zajęć szkolnych dzieci i młodzieży, uczęszczających do szkoły podstawowej [...]”¹¹. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

¹¹ cyt. za: Sprawozdanie z realizacji zadań ujętych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2019 oraz w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2018 - 2020, za okres od 01.01.2019 r. do 31.12.2019 r.

Tablica nr 39 – Placówki wsparcia dziennego na terenie gminy Bieruń według stanu na koniec 2019 roku

Placówki Wsparcia Dziennego	Adres	Forma działalności	Liczba miejsc	Liczba dzieci objętych opieką
Świetlica Wsparcia Dziennego o Charakterze Opiekuńczym „ISKIERKA”	ul. Warszawska 292 43 – 155 Bieruń	Opiekuńcza, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych	30	32
Świetlica Wsparcia Dziennego o Charakterze Opiekuńczym „NADZIEJA” ¹²	ul. Homera 34 43 – 150 Bieruń	Opiekuńcza, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych	-	-
Świetlica Wsparcia Dziennego o Charakterze Opiekuńczym „RADOŚĆ”	ul. Chemików 139 43-150 Bieruń	Opiekuńcza, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych	15	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.4.2 Świadczenia przyznawane w ramach pieczy zastępczej

Analizując świadczenia przyznawane w ramach działania systemu pieczy zastępczej, patrząc z punktu widzenia gminy, należy zwrócić uwagę przede wszystkim na wydatki związane z opieką i wychowaniem dziecka, które są pokrywane przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej. Analiza rozkładu wyżej wymienionych świadczenia została zaprezentowana w poniższych tabelach. Skala przyznawanych i wypłacanych świadczeń, w latach 2017-2019, jest wprost proporcjonalna do liczby rodzin i dzieci objętych systemem pieczy zastępczej z terenu gminy Bieruń.

¹² Z uwagi na remont hali sportowej w Bieruniu przy ul. Homera 34, trwający od dnia 13.09.2018 r. działalność Świetlicy „Nadzieja” w 2019 roku była zawieszona.

Tablica nr 40 - Liczba świadczeń ogółem w obszarze pieczy zastępczej gminy Bieruń w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
	liczba świadczeń ogółem		
Wydatki na opiekę i wychowanie dziecka pokryte przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, z tego:			
Rodziny zastępcze spokrewnione	7	7	9
Rodziny zastępcze niezawodowe	5	7	8
Rodziny zastępcze zawodowe	3	4	4
Rodzinny dom dziecka	4	3	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Tablica nr 41 - Wysokość wydatków w obszarze pieczy zastępczej gminy Bieruń w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
	wydatki w [zł]		
Wysokość wydatków na opiekę i wychowanie dziecka pokrytych przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, z tego poniesione w wysokości:			
Rodziny zastępcze spokrewnione	24 827,74	27 402,63	27 056,77
Rodziny zastępcze niezawodowe	7 835,17	8 674,71	22 090,96
Rodziny zastępcze zawodowe	12 984,61	25 014,24	42 075,40
Rodzinny dom dziecka	5 676,40	9 892,81	348,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Godnym zwrócenia uwagi jest fakt, że w badanym okresie wzrasta udział liczby świadczeń wypłacanych przez gminę Bieruń na opiekę i wychowanie dziecka w rodzinach niezawodowych, zawodowych. Natomiast w przypadku świadczeń wypłacanych dla rodzin spokrewnionych obserwujemy wzrost ich liczby, przy jednoczesnym ustabilizowaniu się wydatków z tego tytułu na przestrzeni lat 2018-2019.

Cała struktura wydatków z tytułu świadczeń na opiekę i wychowanie dziecka ma również znaczenie z punktu widzenia przyszłych obciążeń gminy Bieruń w sytuacji usamodzielnienia się wychowanków rodzin zastępczych: niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Właśnie w tej grupie beneficjentów występuje największe prawdopodobieństwo, że gmina będzie obciążona obowiązkiem zabezpieczenia lokalu mieszkalnego. Stale rosnąca liczba wychowanków tych form pieczy zastępczej rodzi po stronie gminy Bieruń ryzyko ponoszenia w przyszłości większych wydatków w sytuacji ich usamodzielnienia.

3.5 System pomocy społecznej gminy Bieruń w ujęciu instytucjonalnym

Gmina Bieruń dysponowała na koniec 2019 roku dwoma placówkami tj. Dziennym Domem Senior+ oraz mieszkaniem chronionych. Obie placówki funkcjonowały w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu. Łącznie na terenie gminy tego typu placówki zapewniają 17 miejsc dla podopiecznych, zgodnie z ich profilem działalności. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela. Należy dodać, że niżej zaprezentowane dane pokazują jedynie placówki o zasięgu gminnym – prowadzone w ramach zadań własnych lub zleconych z zakresu administracji rządowej bądź finansowe ze środków na pomoc i integrację społeczną. Na obszarze gminy Bieruń funkcjonuje więcej podmiotów działających w ramach systemu pomocy społecznej, które zostały szczegółowo scharakteryzowane we wcześniejszych częściach niniejszego opracowania.

Tablica nr 42 - Placówki funkcjonujące w strukturze pomocy społecznej gminy Bieruń wg stanu na koniec 2019 roku

Wyszczególnienie	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających
DZIENNE DOMY SENIOR+	1	15	11
MIESZKANIA CHRONIONE	1	2	0
Suma końcowa	2	17	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analiza struktury jednostek organizacyjnych pomocy społecznej na terenie gminy Bieruń wskazuje na konieczność uruchomienia całodobowego domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku, który swoim zasięgiem mógłby objąć teren całego powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Zagadnienie to zostało szerzej omówione w rozdziale poświęconym prognozowanej liczbie mieszkańców gminy w wieku powyżej 65 roku życia.

Ponadto dostrzegalna jest potrzeba zapewnienia miejsc w zakładach opiekuńczo-leczniczych. Zapotrzebowanie na taką formę wsparcia coraz częściej zgłaszane jest ze strony mieszkańców gminy Bieruń.

W ramach diagnozy instytucji działających w obszarze systemu pomocy społecznej i ochrony zdrowia, poddano również analizie potrzeby w zakresie wsparcia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Zebrane dane wskazują, że na przestrzeni lat 2017-2019, udzielono takiej pomocy dwóm osobom w 2019 roku. Osoby te uzyskały wsparcie w Specjalistycznym Ośrodku Wspierania Ofiar Przemocy w Chorzowie.

3.6 Opis badań na grupie mieszkańców gminy Bieruń

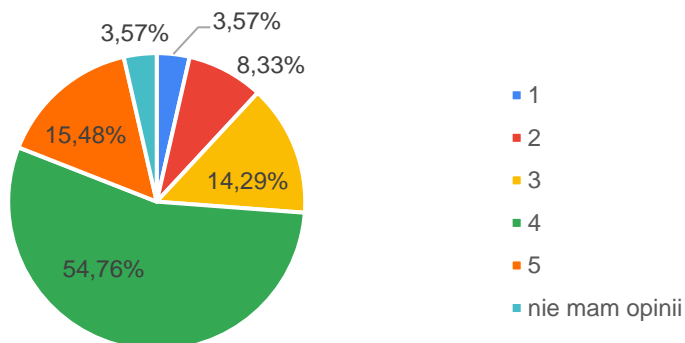
Badanie zostało przeprowadzone na grupie mieszkańców gminy Bieruń w wieku powyżej 16 roku życia, która wyniosła 84 respondentów. Prowadzone było metodą CAWI¹³ w dniach od 26 czerwca do 12 października 2020 roku. Ankieta została udostępniona w wersji elektronicznej pod dedykowanym badaniu adresom na stronach internetowych Urzędu Miejskiego i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu. Biorąc pod uwagę stosunkową małą grupę badawczą, należy badania te traktować jedynie sondażowo.

Wśród respondentów 67,86% stanowiły kobiety, a mężczyźni 32,14%. Najliczniej reprezentowani byli mieszkańcy gminy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia, łącznie 69,05% oddanych głosów. Najczęściej były to osoby w legitymujące się wykształceniem wyższym (46,43%) lub policealnym, średnim zawodowym (27,38%) oraz średnim ogólnokształcącym (16,67%). Najliczniej reprezentowane były osoby zatrudnione w przedsiębiorstwach prywatnych (32,14%) oraz administracji publicznej (20,24%).

Obszar edukacji

W trakcie badania respondenci zostali poproszeni o ocenę jakości oferty edukacyjnej na terenie gminy. Oceny dokonano przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Biorąc pod uwagę liczbę placówek publicznych i niepublicznych, co drugi mieszkaniec gminy dobrze ocenia ofertę edukacyjną. Natomiast jeden na sześciu respondentów wystawiła ocenę bardzo dobrą.

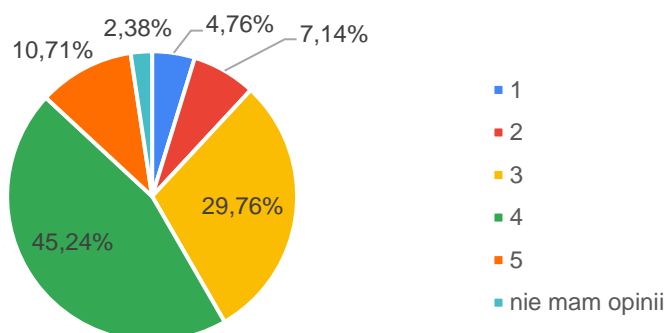
Jakość oferty edukacyjnej na terenie Gminy
przez pryzmat liczby placówek publicznych i
niepublicznych

¹³ ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad prowadzony za pośrednictwem strony internetowej

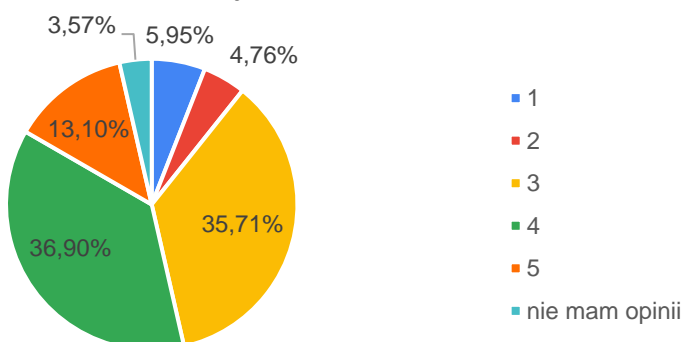
Natomiast gdyby wziąć pod uwagę ofertę kształcenia szkół na terenie gminy Bieruń, niespełna co trzeci respondent uważał, że jest ona na poziomie przeciętnym, a prawie co drugi uważał, że jest ona na poziomie dobrym. Jednocześnie 10,71% badanych oceniło ją bardzo dobrze.

Jakość oferty edukacyjnej na terenie Gminy
przez pryzmat oferty kształcenia

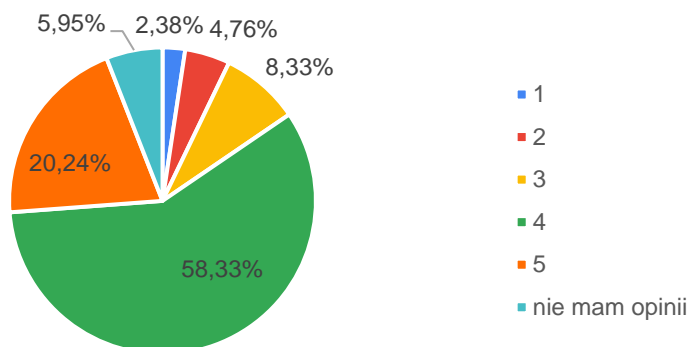
Przeciętnie lub dobrze oceniona została dostępność do edukacji z punktu widzenia ułatwień w dojazdach do szkół dla młodzieży z terenu gminy Bieruń. Ponad jedna trzecia badanych wystawiła właśnie takie oceny. Jednocześnie ponad 13% respondentów uważało, że organizacja komunikacji publicznej bardzo dobrze wpływa na dostępność do edukacji.

Dostępność do edukacji przez pryzmat ułatwień
w dojazdach

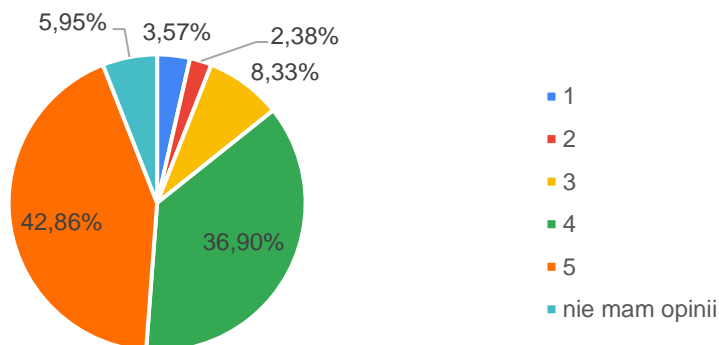
W dobrym stopniu należy ocenić dostępność do edukacji z punktu widzenia kontaktów z rodzicami. Ponad połowa badanych uważała, że wymiana informacji pomiędzy szkołą i rodzicami zorganizowana była w sposób dobry. Natomiast co piąty respondent ocenił ten obszar bardzo dobrze.

Dostępność do edukacji przez pryzmat kontaktów z rodzicami

Równie dobrze postrzegane było wykorzystanie nowoczesnych technologii przez szkoły na terenie gminy Bieruń. Ponad jeden na trzech respondentów ocenił te działania na poziomie dobrym, a prawie połowa badanych uważała, że są one prowadzone bardzo dobrze.

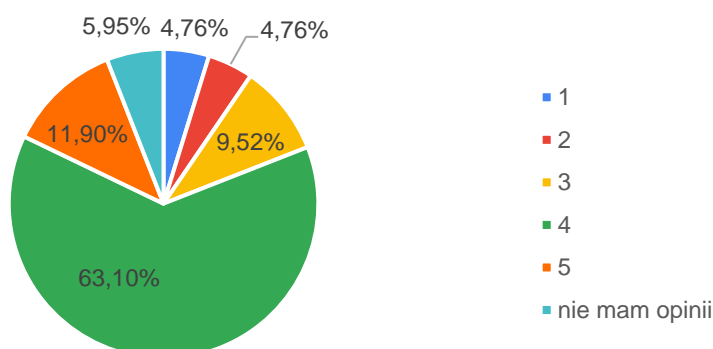
Dostępność do edukacji przez pryzmat wykorzystania nowoczesnych technologii (dziennik elektroniczny, strony internetowe szkół)

Obszar transportu i komunikacji publicznej

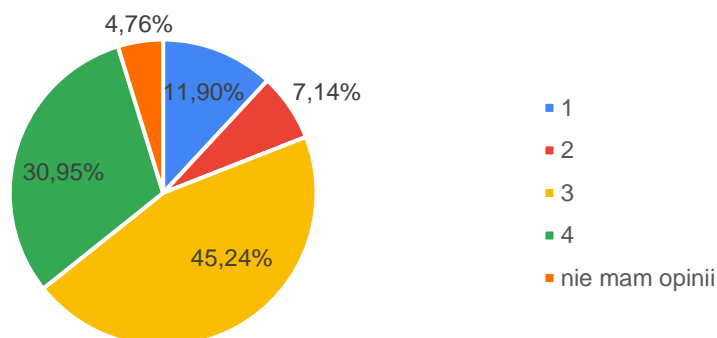
Badaniu poddana została również jakość transportu i komunikacji publicznej na terenie gminy Bieruń. Oceny dokonano przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Biorąc pod uwagę stan techniczny i jakość taboru, ponad 60% mieszkańców gminy dobrze oceniła transport publiczny. Przeszło co dziesiąty pytany ocenił jakość taboru bardzo dobrze.

Jakość transportu zbiorowego na terenie Gminy - stan techniczny, jakość taboru

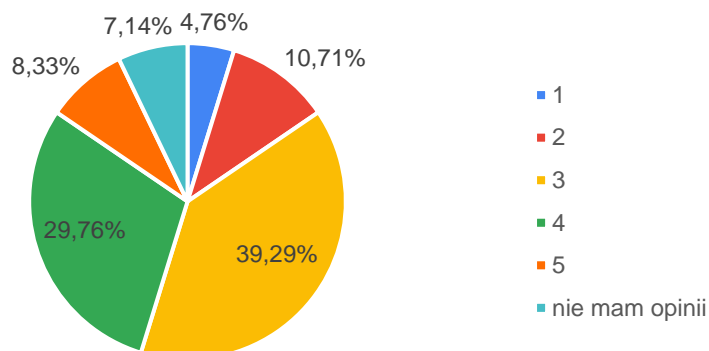
Analizując jakość transportu zbiorowego na terenie gminy Białystok przez pryzmat częstotliwości połączeń oraz dopasowania do potrzeb mieszkańców należy uznać, że ocena w tym zakresie wypadła nieco gorzej, niż miało to miejsce w przypadku jakości taboru. Prawie co drugi badany przeciętnie ocenił częstotliwość połączeń. Natomiast prawie jedna trzecia respondentów wystawiła oceną dobrą. Jednocześnie respondenci zwracali uwagę na brak połączeń w Czarnuchowicach w godzinach popołudniowych i weekendy, małą liczbę połączeń do Katowic, Tychów i Oświęcimia.

Jakość transportu zbiorowego na terenie Gminy - częstotliwość, dopasowanie do potrzeb mieszkańców

Jeszcze niżej ocenione zostały koszty transportu zbiorowego ponoszone przez mieszkańców gminy Białystok. Jedna dziesiąta badanych źle oceniła transport publiczny pod tym kątem. Natomiast przeszło co trzeci respondent uważał, że koszty te są przeciętne. Jednocześnie ponad jedna czwarta dobrze oceniła jakość transportu zbiorowego w tym obszarze. Tylko 8,33% respondentów oceniło w stopniu bardzo dobrym wysokość ponoszonych przez nich kosztów komunikacji zbiorowej.

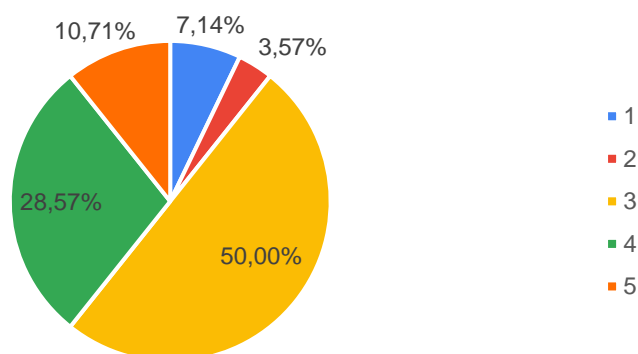
Jakość transportu zbiorowego na terenie Gminy - koszty transportu

Obszar sportu, kultury i rekreacji

Badaniem objęto obszar sportu, kultury i rekreacji na terenie gminy Bieruń. Oceny dokonano przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo złe, a 5 bardzo dobre. Respondenci oceniając jakość organizowanych wydarzeń kulturalnych i sportowych na terenie gminy w większości wystawili ocenę przeciętną lub dobrą. Dokładnie co drugi badany uznał, że jakość tychże wydarzeń jest na średnim poziomie. Natomiast więcej jak jedna czwarta respondentów oceniła ją na poziomie dobrym. Ponad co dziesiąty badany uważał, że jakość oferty kulturalnej i sportowej na terenie gminy jest bardzo dobra.

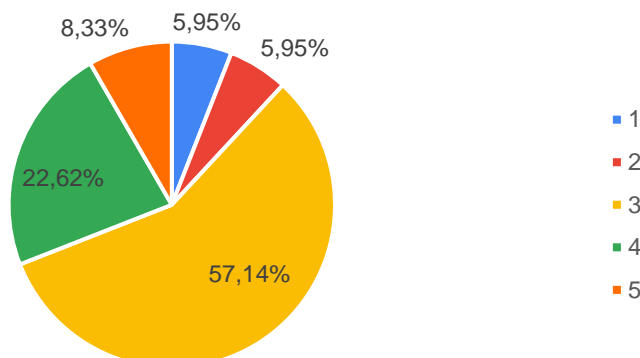
Jakość organizowanych wydarzeń kulturalnych i sportowych na terenie Gminy

Nieznacznie mniej korzystnie rozkładały się oceny osób badanych pod kątem dopasowania oferty kulturalnej i sportowej do ich oczekiwań. O kilka procent większa grupa badanych przeciętnie i źle oceniła działania w tym zakresie. Jakość oferty i jej dopasowanie do potrzeb odbiorców korelują ze sobą bardzo mocno, co też odzwierciedlone zostało w wynikach badań. W celu wzbogacenia i uatrakcyjnienia wydarzeń kulturalnych i sportowych na terenie gminy Bieruń, należałoby przeprowadzić szczegółowe badania w celu

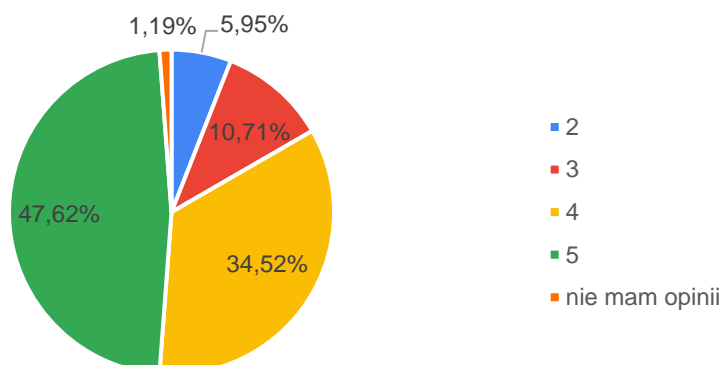
doprecyzowania oczekiwań mieszkańców w zakresie oferty kulturalnej i sportowej, proponowanej im w przyszłości.

Dopasowanie oferty kulturalnej i sportowej do oczekiwań społeczności lokalnej

Bardzo wysoko został oceniony dostęp do ośrodków sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy, respondenci wskazali, że był on w większości na poziomie dobrym i bardzo dobrym. Tylko co dziesiąty badany przeciętnie ocenił dostęp do tej formy spędzania czasu wolnego, a jeden na dwudziestu wskazał ocenę złą.

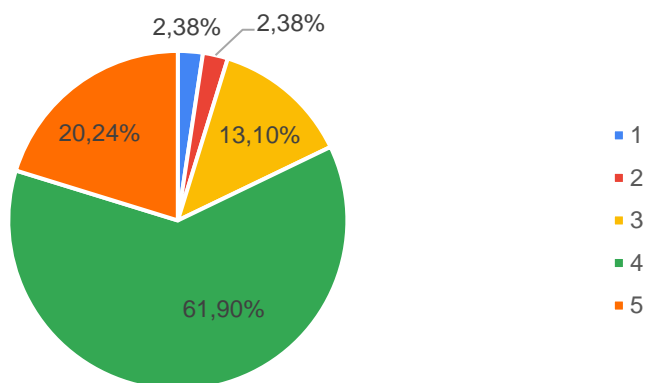
Dostęp do obiektów sportowych i terenów rekreacyjnych na terenie Gminy

Obszar bezpieczeństwa publicznego

Badaniu poddane zostało poczucie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Bieruń. Oceny dokonano przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Zdecydowana większość badanych wskazała, że czuje się bezpiecznie w stopniu dobrym lub bardzo dobrym. Natomiast co siódmy badany przeciętnie ocenił poczucie bezpieczeństwa na terenie gminy, jednocześnie 2,38% badanych wskazało na złą lub bardzo złą ocenę w tym zakresie.

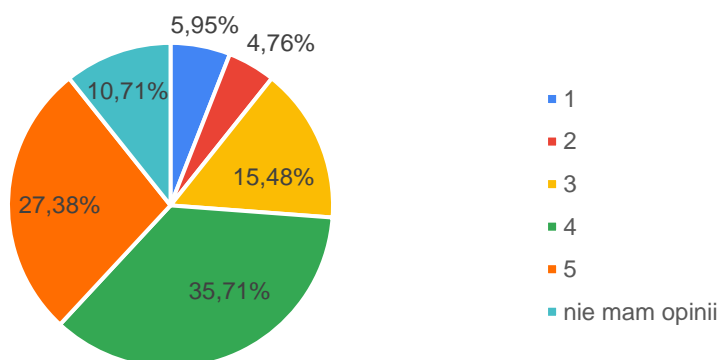
Poczucie bezpieczeństwa na terenie Gminy

Obszar pomocy społecznej

Badaniem objęto obszar pomocy społecznej na terenie gminy Bieruń. Oceny dokonano przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Zapytano respondentów o jakość opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia i pomocy na terenie gminy Bieruń. Więcej jak jeden na trzech badanych jej jakość postrzegał w stopniu dobrym. Natomiast według co czwartego badanego była ona realizowana w stopniu bardzo dobrym. Tylko 15,48% respondentów oceniło jakość opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w stopniu przeciętnym.

Jakość opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia i pomocy na terenie Gminy

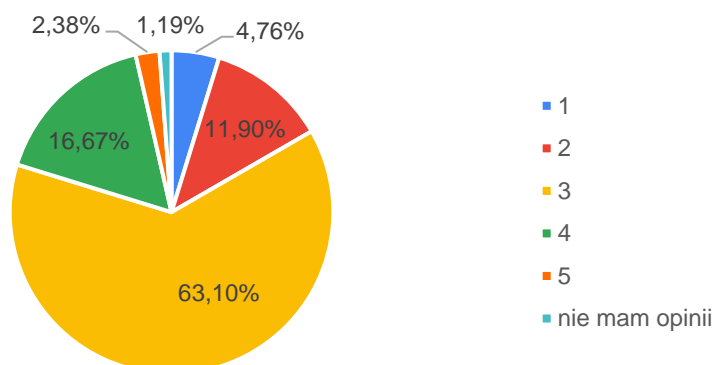

Obszar ochrony zdrowia

Kolejnym obszarem poddanym badaniu była jakość podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Bieruń. Z zaprezentowanych danych wynika, że niespełna dwie trzecie badanych przeciętnie oceniało działania w tym obszarze. Ponad 16% respondentów oceniło stan

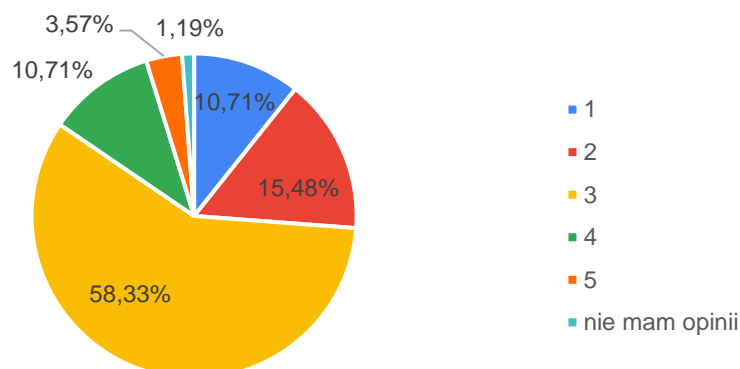
podstawowej opieki zdrowotnej na poziomie dobrym, jednocześnie co dziesiąty badany źle oceniało poziom podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Bieruń.

Poziom podstawowej opieki zdrowotnej na terenie
Gminy - jakość

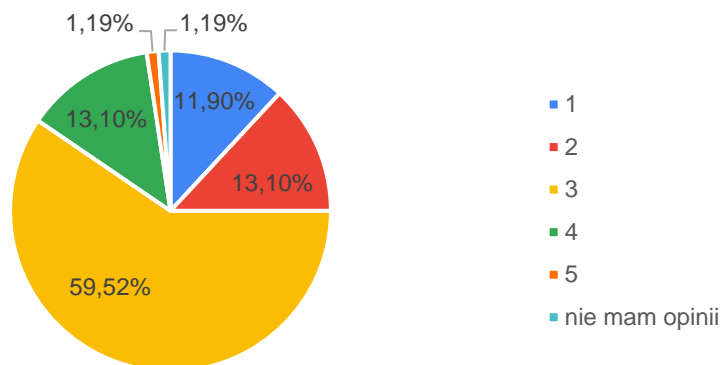
Biorąc natomiast pod uwagę dostępność do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Bieruń, ocena w tym względzie prezentuje się nieco mniej korzystnie. Jednak w dalszym ciągu przeważające oceny respondentów lokowały się wśród przeciętnych, statystycznie ponad co drugi badany właśnie tak ocenił ten obszar. Natomiast ponad 15% respondentów uważało, że dostępność do POZ na terenie gminy Bieruń była zła.

Poziom podstawowej opieki zdrowotnej na terenie
Gminy - dostępność

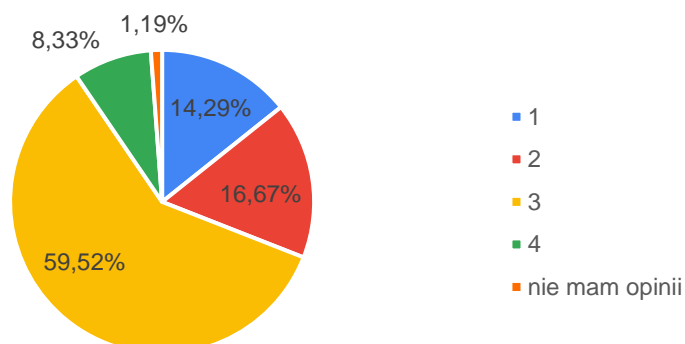
W bardzo podobnym tonie respondenci ocenili jakość lekarzy specjalistów na terenie gminy Bieruń. Przeciętnie i źle oceniło ją odpowiednio ponad 59,52% i 13,10% respondentów. Natomiast bardzo źle oceniona została przez co dziesiątego badanego. Bobrze postrzegało sposób funkcjonowania specjalistycznej opieki medycznej zaledwie 13% respondentów.

Poziom specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie Gminy - jakość

Jeszcze niższe oceny wystawiały osoby badane w przypadku dostępności do specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie gminy Bieruń. Ponad połowa respondentów oceniała dostępność do lekarzy specjalistów w stopniu przeciętnym, a prawie co piąty badany w stopniu złym. Aż 14,29% mieszkańców gminy bardzo źle oceniała dostępność do lekarzy specjalistów.

Poziom specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie Gminy - dostępność

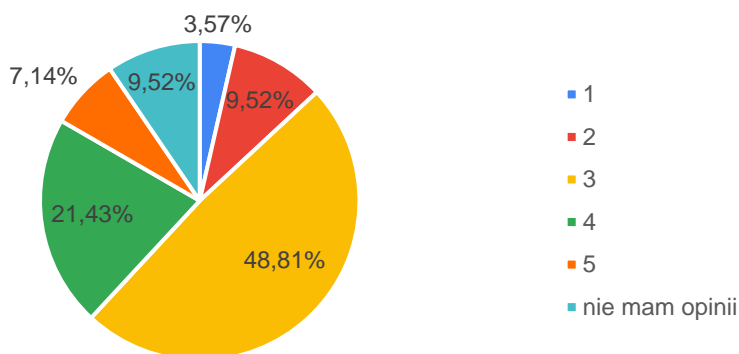

Rynek pracy na terenie gminy Bieruń

Badaniu poddana została jakość rynku pracy na terenie gminy Bieruń. Oceny dokonano przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Biorąc pod uwagę liczbę miejsc pracy i ich zróżnicowanie można było zauważyć, że prawie połowa badanych przeciętnie oceniła wartość rynku pracy z punktu

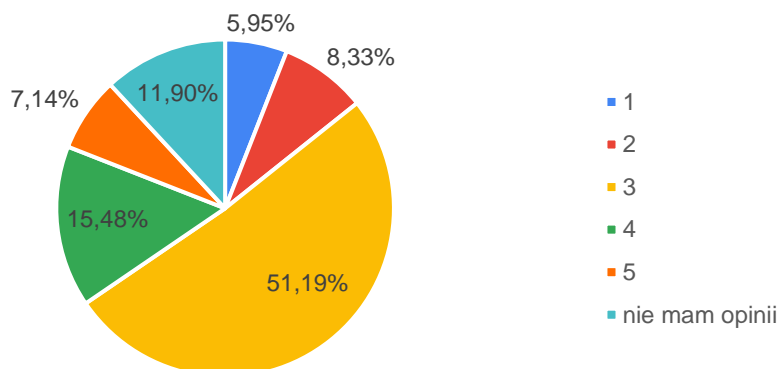
widzenia przywołanych kryteriów. Natomiast jedna piąta respondentów dobrze oceniła atrakcyjność rynku pracy w tym zakresie na terenie gminy.

Jakość rynku pracy na terenie Gminy przez pryzmat liczby miejsc pracy i ich zróżnicowania

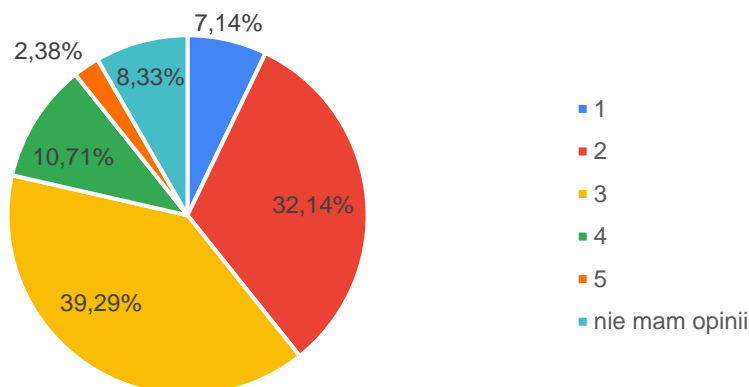
Biorąc pod uwagę liczbę nowych miejsc pracy oferowanych w ciągu ostatnich trzech lat, połowa badanych oceniła ją przeciętnie, dobrze (15,48%) i bardzo dobrze (7,14%).

Jakość rynku pracy na terenie Gminy przez pryzmat liczby nowych miejsc pracy w ostatnich 3 latach

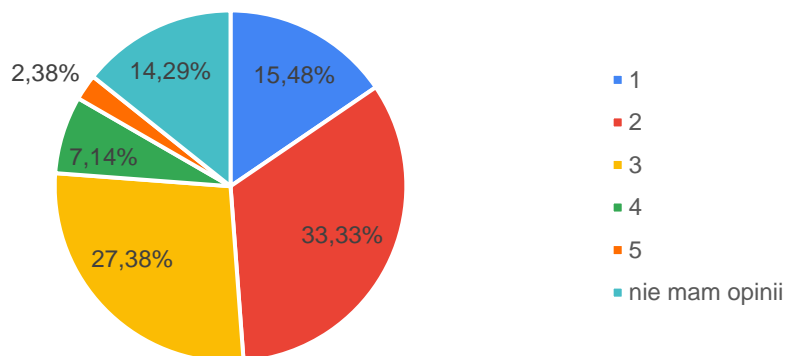
Dość nisko respondenci ocenili poziom płac oferowanych na terenie gminy Bieruń, zdaniem co trzeciego badanego obszar ten zasługiwał na ocenę złą lub przeciętną. Natomiast bardzo źle oceniało ten obszar 7,14% badanych.

Jakość rynku pracy na terenie Gminy przez pryzmat poziomu płac

Oceniając jakość rynku pracy, biorąc pod uwagę pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe, co trzeci badany wystawił notę złą. Przeciętnie obszar ten został oceniony przez jedną czwartą respondentów. Jednocześnie 15,48% badanych uważało, że poziom pośrednictwa i doradztwa zawodowego jest bardzo zły. Natomiast ponad 14,29% nie miało opinii w tym zakresie.

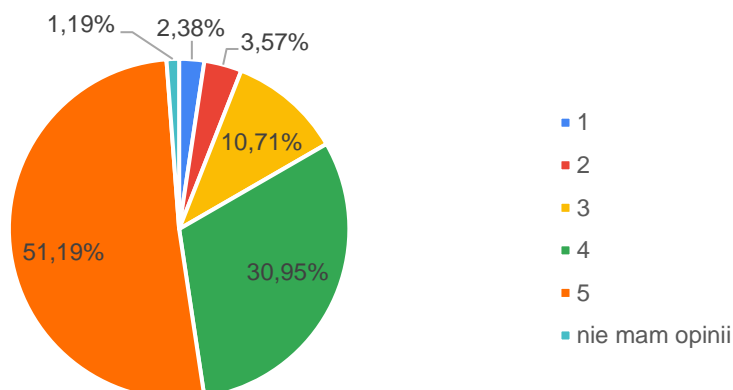
Jakość rynku pracy na terenie Gminy przez pryzmat pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego

Obszar inwestycji sektora publicznego

Badaniem objęto obszar inwestycji na terenie gminy Bieruń. Oceny dokonano przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Ze zgromadzonych danych wynika, że połowa respondentów oceniała liczbę i jakość inwestycji realizowanych na terenie gminy w stopniu bardzo dobrym, a prawie jedna trzecia osób oceniła je dobrze. Natomiast co dziesiąty badany wystawił ocenę przeciętną w zakresie skali i jakości inwestycji publicznych na terenie gminy Bieruń.

Skala i jakość inwestycji na terenie Gminy, w tym finansowanych z funduszy europejskich

Respondenci w trakcie prowadzonych badań zgłosili kilka inicjatyw, które z punktu widzenia rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców gminy Bieruń mogą mieć duże znaczenie. Wśród najczęściej powtarzających się propozycji należałoby wskazać:

1. Utworzenie Domu dla osób starszych wymagających całodobowej opieki.
2. Utworzenie żłobka.
3. Uruchomienie schroniska bądź noclegowni dla osób bezdomnych.
4. Przyspieszyć prace nad rewitalizacją okolicy dworca kolejowego w Bieruniu Nowym, docelowo zaplanowane jako miejsce przesiadkowe oraz przywrócenie połączeń kolejowych z Katowicami i Oświęcimiem.
5. Budowa ścieżki rowerowej do Oświęcimia.
6. Poprawa stanu starych ścieżek rowerowych.

4. Prognoza zmian najistotniejszych czynników społeczno-ekonomicznych na lata 2021-2028

Przeprowadzona diagnoza społeczno-ekonomiczna dla gminy Bieruń wskazała obszary społeczne, w których należy w ciągu najbliższych lat spodziewać się wzrostów skali ich występowania i problemów im towarzyszących. Prognoza obejmuje również obszary, gdzie nie odnotowywany będzie ich wzrost, jednak pozostawać one będą na istotnie wysokim poziomie. Z dużą dozą prawdopodobieństwa sytuacja taka może wystąpić w następujących obszarach:

- wzrost liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie bezrobocia w grupie wiekowej powyżej 50 roku życia, przy spadającej jego stopie w pozostałych grupach,

- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie ubóstwa wśród mieszkańców gminy,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie problemu niepełnosprawności,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie problemu długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wśród mieszkańców gminy,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie rodzin wykazujących potrzebę ochrony macierzyństwa.

Dla wskazanych powyżej problemów społecznych wykonana została prognoza ich dalszych zmian z uwzględnieniem tempa i skali występowania. Prognozę wykonano na okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Bieruń do 2028 roku. W zależności od rozkładu danych w poszczególnych obszarach, przy prognozowaniu użyto funkcji matematycznych, które wykazywały najbardziej zbliżony przebieg i dopasowanie do danych historycznych.

4.1 Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia

Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy Bieruń wskazuje jednoznacznie na występowanie silnego trendu wzrostowego w zakresie liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia. Powiększający się udział tej grupy wiekowej w populacji mieszkańców, będzie na przestrzeni kolejnych lat wymagać podejmowania działań ukierunkowanych na zabezpieczenie potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

Istotnym będzie tworzenie sieci środowiskowego wsparcia dziennego dla osób starszych, jak również opieki całodobowej z uwzględnieniem estymowanej liczby mieszkańców gminy w wieku powyżej 65 roku życia. W stosunku do końca 2019 roku spodziewany przyrost liczby mieszkańców w analizowanej grupie wiekowej osiągnie poziom w przedziale 48-64%. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

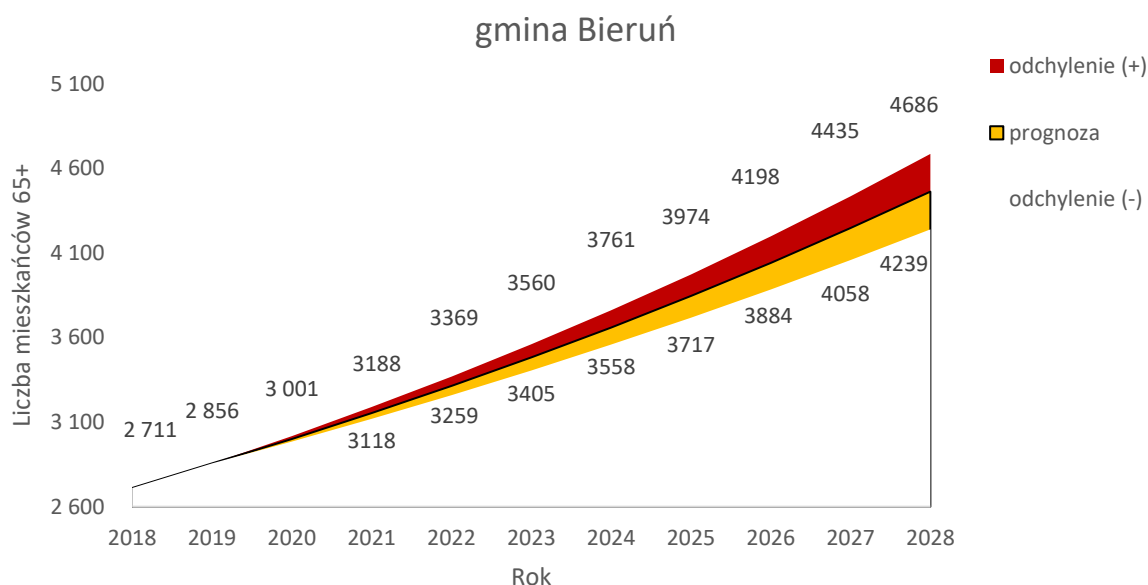
Tablica nr 43 – Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku 65 lat i więcej dla gminy Bieruń na okres 2020 – 2028 roku

gmina	liczba mieszkańców w wieku 65 lat i więcej								
				prognoza					
	2017	2018	2019	2020	2021	2023	2024	2026	2028
Bieruń	2 580	2 711	2 856	3 001	3 153	3 482	3 659	4 041	4 462

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prezentacja graficzna prognozowanych zmian liczby mieszkańców w wieku 65+ dla gminy Bieruń na przestrzeni lat 2020-2028 została pokazana na poniższym schemacie.

Schemat nr 20 – Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku 65 lat i więcej dla gminy Bieruń na okres 2020 – 2028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.2 Prognozowana zmiana liczby osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia

Kolejnym czynnikiem determinującym konieczność podejmowania działań zapobiegawczych jest utrzymujący się duży udział osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych. Wobec powyższego koniecznym jest koncentrowanie działań, w obszarze rynku pracy, ukierunkowanych na grupę wiekową 50+ w celu aktywizacji tychże osób. Estymacja zjawiska bezrobocia wykonana dla lat 2020-2028 pokazuje, że nie można się spodziewać znacznej poprawy sytuacji na rynku pracy dla tej grupy wiekowej na terenie gminy Bieruń. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

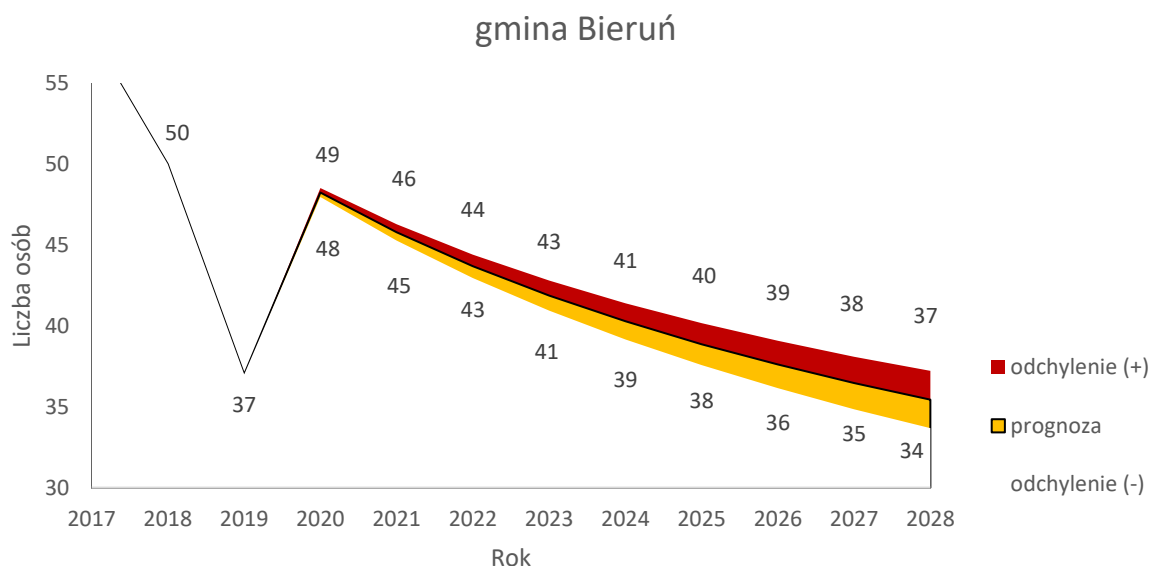
Tablica nr 44 – Prognozowana liczba osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

bezrobotni w wieku	gmina Bieruń											
	Rok											
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
				prognoza								
	liczba osób											
50 lat i więcej	58	50	37	48	46	44	42	40	39	38	36	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane w wartościach bezwzględnych wskazują na występowanie trendu spadkowego w zakresie liczby osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia. Zauważalne jest również większe tempo spadku stopy bezrobocia w grupie wiekowej 50+ mieszkańców gminy w stosunku do spadku stopy bezrobocia ogółem, liczonego dla całego powiatu bieruńsko-lędzkiego. Biorąc jednak pod uwagę znaczenie skutków towarzyszących bezrobociu wśród mieszkańców gminy w wieku powyżej 50 roku życia, należy podjąć szereg działań adresowanych do tej grupy społecznej. Prognozę omawianego zjawiska w ujęciu graficznym zaprezentowano na poniższym schemacie.

Schemat nr 21 – Prognozowana liczba osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.3 Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych ubóstwem

Problem ubóstwa na terenie gminy Bieruń należy do grupy najpowszechniej występujących problemów identyfikowanych przez służby pomocy społecznej. Pomimo, że wykazuje on z roku na rok tendencję spadkową, to wymaga szczególnej uwagi i zastosowania odpowiednich działań eliminujących. Wykonana estymacja problemu ubóstwa dla lat 2020-2028 wskazuje, że przy utrzymaniu dotychczasowych działań można spodziewać się spadku na poziomie 38-44% liczby rodzin dotkniętych tym problemem, w stosunku do 2019 roku. Podkreślenia wymaga fakt, że decydującym czynnikiem wpływającym na redukcję skali ubóstwa w gminie Bieruń najprawdopodobniej jest spadająca stopa bezrobocia i rosnąca kwota minimalnego miesięcznego wynagrodzenia. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

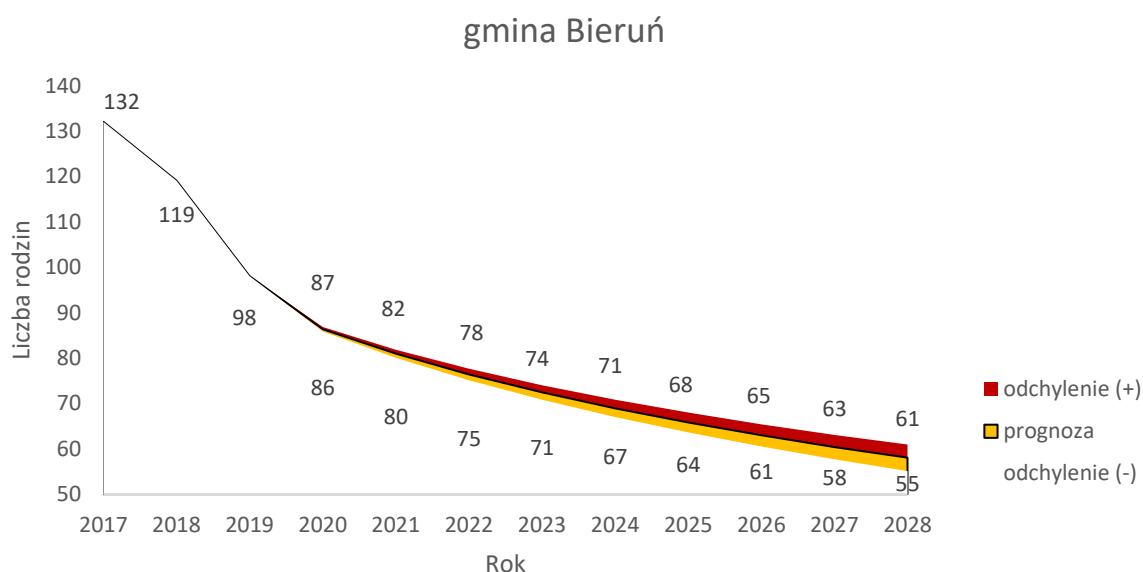
Tablica nr 45 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych ubóstwem na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

gmina	LICZBA RODZIN OGÓŁEM											
	UBÓSTWO											
				prognoza								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bieruń	132	119	98	86	81	76	72	69	66	63	60	58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Ujęcie graficzne prognozy ubóstwa na terenie gminy Bieruń zostało pokazane na poniższym schemacie.

Schemat nr 22 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych ubóstwem na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.4 Prognoza zmian zachodzących w zakresie problemów związanych z niepełnosprawnością

Kolejnym zagadnieniem, które zostało ujęte w katalogu obszarów podlegających prognozie jest problem niepełnosprawności. Z racji swojej natury jest on niemożliwy do wyeliminowania, jednak dostępny wachlarz środków stwarza bardzo duże możliwości do niwelowania jego skutków. Na terenie gminy Bieruń problem niepełnosprawności należy do grupy najliczniej występujących i wymagających szczególnej uwagi ze strony systemu pomocy społecznej. Należy jednak zwrócić uwagę, że estymowane wartości zapowiadają spadek liczby rodzin dotkniętych niepełnosprawnością w kolejnych latach. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

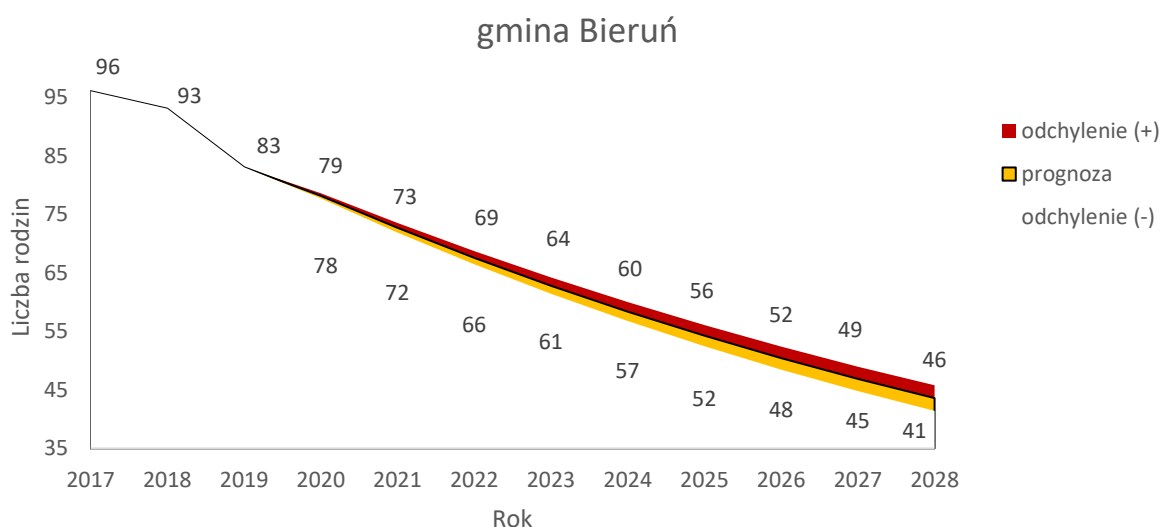
Tablica nr 46 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

gmina	LICZBA RODZIN OGÓŁEM											
	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ											
	Prognoza											
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bieruń	96	93	83	78	73	68	63	58	54	50	47	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Estymacja danych dla okresu 2020-2028 na terenie gminy Bieruń została pokazana na poniższym schemacie. Pomimo prognozowanego trendu spadkowego w tym zakresie, należy zauważyć, że proces ten będzie przebiegał stopniowo w umiarkowanym tempie. Determinuje to konieczność podejmowania szeroko zakrojonych działań niwelujących jego skutki.

Schemat nr 23 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.5 Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą

Problem długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Bieruń jest klasyfikowany na trzecim miejscu pod względem częstotliwości jego występowania. Podobnie jak ma to miejsce w przypadku niepełnosprawności działania systemu pomocy społecznej oraz służb ochrony zdrowia mogą skupiać się jedynie na eliminowaniu niekorzystnych jego skutków. Analiza danych historycznych wskazują, że na terenie gminy w ciągu najbliższych lat należy spodziewać się spadku liczby rodzin doświadczających długotrwałej lub ciężkiej choroby. Skala zmian będzie miała umiarkowany charakter, dlatego też należy być przygotowanym w kolejnych latach na angażowanie środków i zasobów sektora pomocy społecznej i ochrony zdrowia na niezmiennych lub nawet wyższych poziomach. Podkreślić bowiem należy, że prognozy demograficzne jednoznacznie wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Natomiast wraz z wydłużaniem się długości życia mieszkańców zjawisko występowania długotrwałych i ciężkich chorób, pomimo postępów medycyny, może być odczuwalne. Szczegółowe dane zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

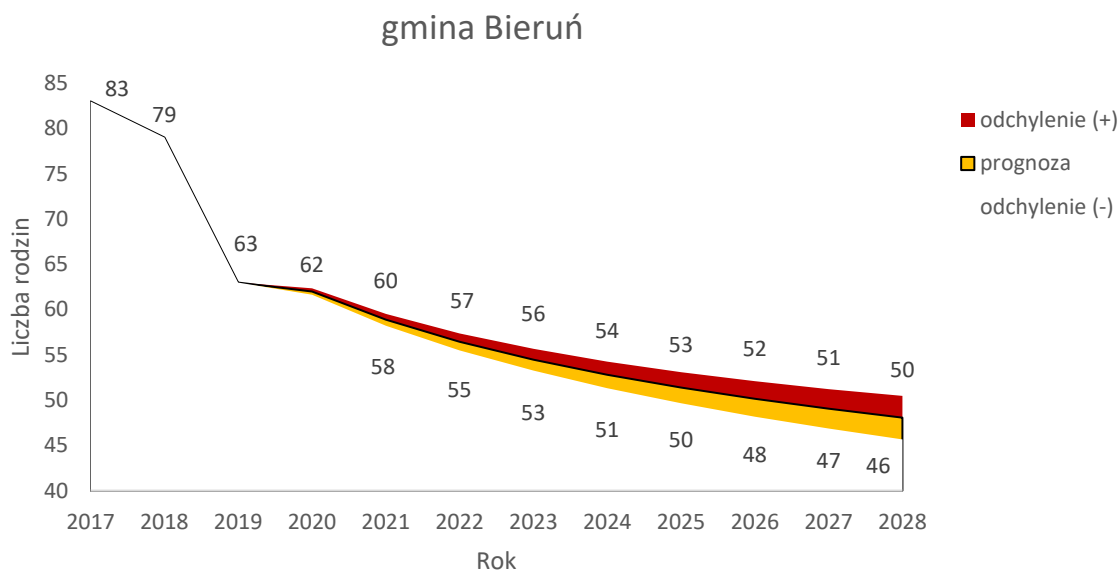
Tablica nr 47 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

gmina	LICZBA RODZIN OGÓŁEM											
	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA											
	Prognoza											
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bieruń	83	79	63	62	59	56	54	53	51	50	49	48

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Ujęcie graficzne prognozy problemu długotrwałej lub ciężkiej choroby dla obszaru gminy Bieruń na lata 2020-2028 zostało zaprezentowane na poniższym schemacie. Widać zarysowujący się trend spadkowy dla prognozowanej liczby rodzin dotkniętych tym problemem. Należy jednak stwierdzić, że z pewnością czynnik ten będzie generował w następnych latach obciążenie dla systemów pomocy społecznej oraz ochrony zdrowia.

Schemat nr 24 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.6 Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Kolejnym i zarazem bardzo istotnym problemem, który wymaga zaprojektowania odpowiednich działań na kolejne lata jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Należy przypomnieć, że problem ten jest identyfikowany jako piąta najczęściej występująca przyczyna podejmowania działań przez system pomocy społecznej na terenie gminy Bieruń. Ogólna ocena tego zjawiska i prognozowanych jego wielkości skłania do przyjęcia wniosku, że intensywność występowania powinna z roku na rok maleć. Potwierdzają to dane zawarte w poniższej tabeli. Tempo zmniejszania się tego problemu i zjawisk jemu towarzyszących szacowane jest na 27-34% liczby rodzin dotkniętych bezradnością w latach 2020-2028 roku.

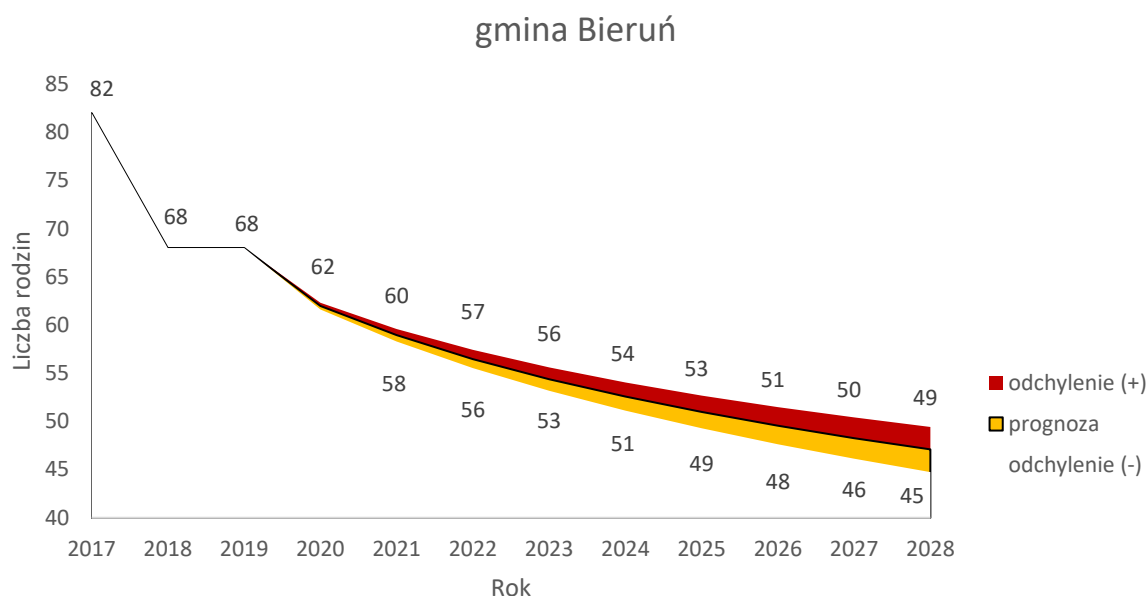
Tablica nr 48 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

gmina	LICZBA RODZIN OGÓŁEM											
	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO											
	Prognoza											
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bieruń	82	68	68	62	59	56	54	53	51	50	48	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analizując zagadnienie bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych z perspektywy gminy Bieruń widać wyraźną tendencję spadkową, co zostało ukazane na poniższym schemacie.

Schemat nr 25 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.7 Prognoza zmian zachodzących w zakresie problemów związanych z potrzebą ochrony macierzyństwa

Wnioski płynące z wykonanej diagnozy problemów społecznych wskazują, że kolejnym obszarem wymagającym intensywnego wsparcia ze strony służb pomocy społecznej w nadchodzących latach będą rodziny wykazujące potrzebę ochrony macierzyństwa. Analiza wykazała, że problem ten znajduje się na szóstym miejscu, pod względem liczby osób zamieszkujących rodziny wykazujące deficyty w tym obszarze. Estymacja wskazuje, że w 2028 roku na terenie gminy Bieruń liczba rodzin odczuwających potrzebę ochrony macierzyństwa będzie się mieścić w przedziale 47-52. Przewidywana jest znacząca poprawa, ponieważ w stosunku do 2019 roku oznacza to zmianę na poziomie od (-20%) do (-28%). Jednakże biorąc pod uwagę stosunkowo dużą częstotliwość występowania problemów towarzyszących ochronie macierzyństwa, należy wykorzystywać dostępne środki i działania przeciwdziałające niekorzystnym skutkom ich występowania. Szczegółowe dane opisujące liczbę rodzin wykazujących potrzeby w zakresie ochrony macierzyństwa w latach 2020-2028 zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

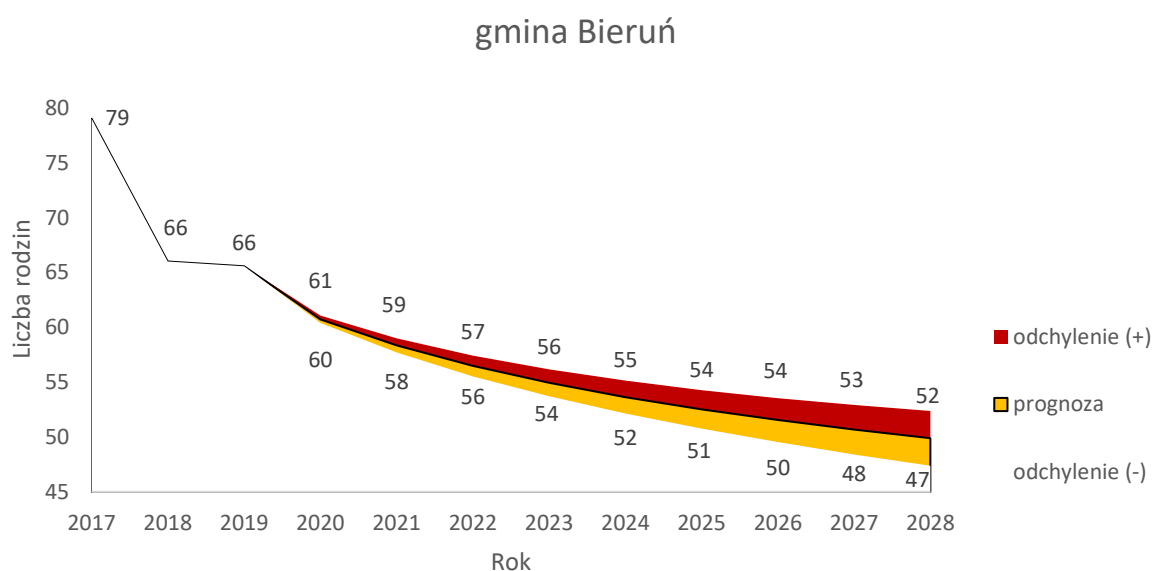
Tablica nr 49 – Prognozowana zmiana liczby rodzin wykazujących potrzebę ochrony macierzyństwa na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

gmina	LICZBA RODZIN OGÓŁEM											
	POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA											
				Prognoza								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bieruń	79	66	66	61	58	56	55	54	53	52	51	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Graficzne ujęcie zmian w obszarze potrzeb ochrony macierzyństwa na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028 zostało zaprezentowane na poniższym schemacie.

Schemat nr 26 – Prognozowana zmiana liczby rodzin wykazujących potrzebę ochrony macierzyństwa na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.8 Analiza SWOT

Uwzględniając przeprowadzoną diagnozę czynników społeczno-ekonomicznych w połączeniu z prognozą głównych problemów społecznych zidentyfikowanych w gminie Bieruń, została wykonana analiza SWOT. Zadaniem tego narzędzia jest wykazanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, w tym przypadku w odniesieniu do zasobów gminy.

Nazwa przyjętej metody pochodzi od słów:

strengths–mocne strony

weaknesses - słabe strony

opportunities – szanse

threats – zagrożenia.

Mocne strony stanowią czynniki w postaci zasobów ludzkich, rzeczowych i potencjału drzemiącego wewnątrz badanego środowiska, na których ukształtowanie organizacja posiada bezpośredni wpływ. Przeciwnieństwem są natomiast słabe strony, które również ukształtowane są wewnątrz organizacji, jednak ich występowanie przekłada się na osłabienie pozycji danej organizacja w stosunku do otoczenia.

Szans należy upatrywać poza badanym środowiskiem w jego otoczeniu. Stanowią je wszystkie czynniki zewnętrzne, które bez udziału organizacji wzmacniają jej pozycję. Zagrożenia, również znajdują się poza organizacją lub badanym środowiskiem, bez możliwości wpływania na nie, stanowią czynniki osłabiające pozycję organizacji w stosunku do otoczenia.

Bazując na wnioskach płynących z diagnozy i wykonanych prognoz, wykorzystując powyżej opisaną metodę, zostały przebadane następujące obszary:

1. System wsparcia dla osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych oraz dotkniętych ubóstwem.
2. System ograniczania bezrobocia ze szczególnym uwzględnieniem grupy wiekowej 50+.
3. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych.
4. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Tablica nr 50 - Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Sprawny system pomocy społecznej. • Dobre rozpoznanie przez władze lokalne i instytucje istniejących problemów społecznych w mieście. • Dobra współpraca instytucjonalna w aspekcie pomocy społecznej, ochrony zdrowia, wspierania rodziny. • Pełne wsparcia ze strony pracowników socjalnych i pełna informacja w zakresie dostępnych usług i działających instytucji w ramach gminy i powiatu. • Wykorzystanie funduszy unijnych w systemie wspierania rodziny. • Łatwa dostępność do oferowanych usług. • Rozbudowana sieć Świetlic Wsparcia Dziennego o Charakterze Opiekuńczym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewielkie zaangażowanie mieszkańców w rozwiązywanie problemów społecznych. • Brak schronisk, noclegowni, ogrzewalni dla osób bezdomnych. • Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych i socjalnych. • Brak całodobowych placówek wsparcia dla osób starszych (DPS, ZOL) • Brak punktu PUP i biura pośrednictwa pracy. • Niedopasowanie kanału przekazu informacji do beneficjentów. • Niewielka aktywność wolontariuszy w przestrzeni publicznej. • Brak zorganizowanego transportu dla seniorów DDS+.

<ul style="list-style-type: none"> Istniejący lokalny program wspierania seniorów. Realizacja programów zdrowotnych skierowanych do osób starszych. Realizacja usług opiekuńczych w ramach struktury MOPS. Funkcjonowanie Dziennego Domu Senior +. Karta Senior +. Funkcjonujący Uniwersytet Trzeciego Wieku. Infolinia dla osób starszych. Dobrze rozwinięta i dostępna infrastruktura sportowa, rekreacyjna i usługowa. Wysoki poziom nauczania, dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna oraz oferta edukacyjna dostosowana do zapotrzebowania rynku. Rozbudowana infrastruktura szkół, przedszkoli. Aktywna działalność stowarzyszenia Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów oraz Stowarzyszenia "Radość Życia". Duża aktywność stowarzyszeń i klubów sportowych. Zaangażowanie lokalnych parafii. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Możliwość zmniejszenia liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej dzięki aktywnej pracy asystenta rodziny. Atrakcyjne tereny budowlane dające szansę przyciągnięcia do gminy nowych mieszkańców. Dostępność zewnętrznych środków finansowych. Dostępność bezpłatnych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych Korzystna lokalizacja miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> Niekorzystna struktura demograficzna Niska skłonności do korzystania przez seniorów z usług im oferowanych. Migracja młodych, wykształconych osób z miasta. Mała skłonność rodzin z dysfunkcjami opiekuńczo wychowawczymi do współpracy z asystentem rodziny. Problemy związane z uzależnieniami i wynikające z niego skutki społeczne. Brak środków finansowych na programy profilaktyczne skierowane do mieszkańców.

Źródło: opracowane własne

5. Cele, kierunki działań i wskaźniki ich realizacji

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Bieruń na lata 2021-2028 w swojej treści wskazuje cele strategiczne i operacyjne. Stanowią one podstawę do wyznaczania koniecznych działań podejmowanych w nadchodzących latach. Zapewniając

efektywność projektowanych działań przyjmuje się katalog wskaźników powiązanych z poszczególnymi działaniami, których celem jest okresowa ocena ich skuteczności. Wszelkie wysiłki ukierunkowane są na osiągnięcie celów i działań strategicznych w powiązaniu z misją i wizją. Realizatorami ich są wszystkie podmioty bezpośrednio zaangażowane w dążenie do osiągnięcia wyznaczonych celów.

5.1 Misja i wizja

Gmina Bieruń realizując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjmuje następującą misję:

„Budowanie efektywnie działającego systemu wsparcia społecznego dla mieszkańców gminy Bieruń, ze szczególnym uwzględnieniem opieki nad dzieckiem, funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych, jednocześnie poszerzając dla nich dostępność w obszarze publicznym poprzez likwidację barier architektonicznych”

Kierując się przyjętą misją gmina Bieruń w perspektywie do 2028 roku będzie dążyła do osiągnięcia wizji zakładającej, że:

W gminie Bieruń funkcjonuje sprawny system wspierania rodzin, których zdolności wychowawcze zostały w istotny sposób ograniczone. Wysiłki poszczególnych osób i instytucji funkcjonujących w systemie pomocy społecznej przyczyniają się do znaczącego skrócenia czasu przebywania dzieci w zastępczych formach opieki, a rodzice otrzymują wsparcie i pomoc wyposażającą ich w umiejętności radzenia sobie z deficytami.

Osoby starsze na terenie gminy Bieruń znajdują oparcie w istniejącej sieci instytucji i organizacji działających na ich rzecz. Budowane i realizowane są programy aktywizujące osoby w podeszłym wieku, które oprócz niesienia pomocy potrafią zaktywizować ich beneficjentów w kierunku otwierania się i integrowania ze środowiskiem, dając im jednocześnie możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Działania te w dużej mierze wykorzystują ideę wolontariatu, który oprócz wymiernych korzyści materialnych niesie ze sobą ogromny potencjał oddziaływań społecznych.

Osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie wyposażeni są w dostępność do różnych form pomocy osobistej i instytucjonalnej na różnych etapach ich życia. Poczynając od okresu wczesnej edukacji po funkcjonowanie w życiu dorosłym. Oparcie kierowane do osób niepełnosprawnych zapewnia nie tylko uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym, ale przede wszystkim możliwość aktywnego korzystania z rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Ponadto osoby starsze i niepełnosprawne posiadają nieograniczony dostęp do szeroko rozumianej oferty publicznej ze szczególnym uwzględnieniem likwidacji barier architektonicznych oraz tworzeniem przyjaznej infrastruktury dla seniorów i ich opiekunów.

5.2 Cele strategiczne, operacyjne, działania i mierniki

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń została wykonana diagnoza czynników społeczno-ekonomicznych oraz przeprowadzona prognoza dla głównych obszarów, które w najbliższych latach będą miały decydujący wpływ na kształtowanie polityki społecznej. Ponadto przeprowadzona została analiza SWOT, która wskazuje mocne i słabe strony, jak również szanse i zagrożenia identyfikowane w niniejszych obszarach. Na bazie wniosków płynących z analiz zaprezentowanych we wcześniejszej części niniejszego opracowania przyjęto cztery cele strategiczne, których zakres obejmuje:

1. Rozbudowę sieci wsparcia dla osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych oraz dotkniętych ubóstwem,
2. Ograniczanie bezrobocia w grupie wiekowej 50+,
3. Rozbudowę sieci wsparcia dla osób niepełnosprawnych,
4. Rozwój systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Wskazane powyżej cele strategiczne są dodatkowo opisane powiązanymi z nimi celami operacyjnymi i działaniami, do których to przyporządkowano mierniki ich realizacji. Szczegółową prezentację tych elementów zawiera poniższa tabela, w której wskazano również, dla każdego z działań, podmioty angażujące się w ich wykonanie.

Tablica nr 51 - Cele strategiczne, operacyjne i działania przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki realizacji działań	Podmioty realizujące
1 Rozbudowa sieci wsparcia dla osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych oraz dotkniętych ubóstwem	1.1 Zwiększenie motywacji osób starszych do korzystania z dziennych form wsparcia	1.1.1 Promowanie i informowanie o dostępnych formach aktywności dla osób w podeszłym wieku	1.1.1.1 Liczba egzemplarzy wydrukowanych plakatów	Dzienny Dom Senior+, Urząd Miejski w Bieruniu, MOPS, BOK, NGO
			1.1.1.2 Liczba egzemplarzy wydrukowanych ulotek	
			1.1.1.3 Liczba podjętych działań promocyjno-informacyjnych	
		1.1.2 Organizacja spotkań kulturalno-rekreacyjnych dla osób w wieku 60+	1.1.2.1 Liczba spotkań	Dzienny Dom Senior+, Urząd Miejski w Bieruniu, MOPS, BOK
			1.1.2.2 Liczba osób uczestniczących w spotkaniach	
		1.1.3 Zwiększenie atrakcyjności oferty dziennego wsparcia dla	1.1.3.1 Liczba oferowanych usług	Dzienny Dom Senior+
			1.1.3.2 Liczba uczestników zajęć	

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki realizacji działań	Podmioty realizujące
	1.2 Utrzymanie osób starszych w środowisku rodzinnym	osób w podeszłym wieku		
		1.2.1 Promowanie aktywności fizycznej wśród osób w podeszłym wieku	1.2.1.1 Liczba siłowni zewnętrznych	BOSiR
			1.2.1.2 Liczba zajęć kierowanych do osób w podeszłym wieku	BOSiR, BOK
		1.2.2 Promowanie dziennych form wsparcia dla osób w podeszłym wieku	1.2.2.1 Liczba egzemplarzy wydrukowanych plakatów	MOPS, BOK, BOSiR
			1.2.2.2 Liczba egzemplarzy wydrukowanych ulotek	
			1.2.2.3 Liczba podjętych działań promocyjno-informacyjnych	
		1.2.3 Utrzymanie Programu "Koperta Życia"	1.2.3.1 Liczba przekazanych, zakupionych kopert	Urząd Miejski w Bieruniu
	1.3 Rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób starszych oraz długotrwale i ciężko chorych	1.3.1 Rozwój usług opiekuńczych	1.3.1.1 Liczba osób świadczących usługi	MOPS
			1.3.1.2 Liczba osób korzystających z usług	
			1.3.1.3 Liczba zrealizowanych godzin usług	
		1.3.2 Szkolenia dla osób opiekujących się osobami zależnymi	1.3.2.1 Liczba zorganizowanych szkoleń	MOPS
			1.3.2.2 Liczba osób uczestniczących w szkoleniach	
	1.4 Zmniejszenia skali ubóstwa w gminie Bieruń	1.4.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	1.4.1.1 Liczba zorganizowanych szkoleń	PUP
			1.4.1.2 Liczba osób korzystających ze szkoleń	
2 Ograniczanie bezrobocia w grupie wiekowej 50+	2.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w	2.1.1 Organizacja szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe	2.1.1.1 Liczba szkoleń	
			2.1.1.2 Liczba osób szkolonych	

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki realizacji działań	Podmioty realizujące
	wieku powyżej 50 roku życia	2.1.2 Organizacja szkoleń przekwalifikujących	2.1.2.1 Liczba szkoleń 2.1.2.2 Liczba osób szkolonych	
		2.1.3 Monitoring bezrobocia grupy wiekowej powyżej 50 roku życia	2.1.3.1 Liczba bezrobotnych ogółem 2.1.3.2 Liczba bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia	
3 Rozbudowa sieci wsparcia dla osób niepełnosprawnych	3.1 Wspieranie aktywności osób niepełnosprawnych	3.1.1 Likwidowanie barier architektonicznych	3.1.1.1 Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych	PCPR, Urząd Miejski w Bieruniu
		3.1.2 Działania integrujące osoby niepełnosprawne	3.1.2.1 Liczba spotkań	MOPS, BOK, BOSiR, PCPR
			3.1.2.2 Liczba uczestników spotkań	
	3.2 Zintegrowanie działań samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych	3.2.1 Promowanie wolontariatu działających na rzecz osób niepełnosprawnych	3.2.1.1 Liczba wolontariuszy	NGO
		3.2.2 Organizacja szkoleń na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych	3.2.2.1 Liczba szkoleń	NGO, MOPS
			3.2.2.2 Liczba osób uczestniczących w szkoleniach	
	3.3 Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych, ich funkcjonowania oraz praw	3.3.1 Stworzenie informatora o dostępnych formach wsparcia ze szczególnym uwzględnieniem miasta Bieruń	3.3.1.1 Liczba wydrukowanych informatorów	MOPS, PCPR
4 Rozwój systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej	4.1 Utrzymanie poradnictwa specjalistycznego w Gminnym Centrum Profilaktyki Uzależnień	4.1.1 Poradnictwo psychologiczne, prawne i specjalistyczne	4.1.1.1 Liczba udzielonych porad prawnych	MOPS
			4.1.1.2 Liczba udzielonych porad psychologicznych	
			4.1.1.3 Liczba udzielonych porad specjalistycznych	
	4.2 Wsparcie dla rodzin i podniesie-	4.2.1 Utrzymanie pomocy asy-	4.2.1.1 Liczba asystentów	MOPS

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki realizacji działań	Podmioty realizujące
	nie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych	stenta i wsparcia dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	4.2.1.2 Liczba rodzin objętych pomocą asystenta	
	4.3 Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie	4.3.1 Rozwój i zwiększenie intensywności działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Bieruniu	4.3.1.1 Liczba prowadzonych procedur Niebieskiej Karty	MOPS, Zespół Interdyscyplinarny
			4.3.1.2 Liczba skierowanych wniosków do GKRPA	
			4.3.1.3 Liczba skierowanych wniosków do Sądu	
			4.3.1.4 Liczba skierowanych wniosków do Policji	
			4.3.1.5 Liczba skierowanych wniosków do Prokuratury	
			4.3.1.6 Liczba grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego	
		4.3.2 Działania w zakresie profilaktyki wspierania rodziny	4.3.2.1 Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, konkursów i akcji promocyjnych	
			4.3.2.2 Liczba uczestników programów, konkursów i akcji promocyjnych	
		4.3.3 Utrzymanie świetlic wsparcia dziennego o charakterze opiekuńczo-wychowawczym	4.3.3.1 Liczba świetlic	MOPS
			4.3.3.2 Liczba uczestników	
	4.4 Promocja rodzinnej pieczy zastępczej na terenie gminy	4.4.1 Poszukiwanie kandydatów na rodziny zastępcze	4.4.1.1 Liczba kandydatów na rodziny zastępcze	PCPR
			4.4.1.2 Liczba szkoleń	PCPR

Źródło: opracowanie własne

Wykaz użytych skrótów:

NGO – organizacje pozarządowe

BOK – Bieruński Ośrodek Kultury

BOSiR – Bieruński Ośrodek Sportu i Rekreacji

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

5.3 Wartości referencyjne mierników

Mierniki przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, będą w kolejnych latach jej obowiązywania, służyły ocenie skuteczności podejmowanych działań. Zapewniając efektywność wdrażanych rozwiązań opracowana została tabela wartości bazowych i referencyjnych dla wszystkich wskaźników. Wartości bazowe dla mierników zostały wyznaczone na podstawie ich odczytów za okres 2019 roku. Wprowadzona została również wartość referencyjna, która określa kierunek zmian lub wartość graniczną ich odczytów. Wartości referencyjne wyrażane są odrębnie dla każdego miernika i mogą przyjmować np. następujące postaci: rosnący, malejący, max lub min. Należy je odczytywać jako wartości pożądane w trakcie realizacji procesów będących pochodnymi celów i działań przyjętych w Strategii. Szczegółowe wartości bazowe i referencyjne mierników zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Tablica nr 52 - Wartości bazowe i referencyjne mierników

Działania	Mierniki realizacji działań	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
1.1.1 Promowanie i informowanie o dostępnych formach aktywności dla osób w podeszłym wieku	1.1.1.1 Liczba egzemplarzy wydrukowanych plakatów			
	1.1.1.2 Liczba egzemplarzy wydrukowanych ulotek			
	1.1.1.3 Liczba podjętych działań promocyjno-informacyjnych			
1.1.2 Organizacja spotkań kulturalno-rekreacyjnych dla osób w wieku 60+	1.1.2.1 Liczba spotkań			
	1.1.2.2 Liczba osób uczestniczących w spotkaniach			

Działania	Mierniki realizacji działań	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
1.1.3 Zwiększenie atrakcyjności oferty dziennego wsparcia dla osób w podeszłym wieku	1.1.3.1 Liczba oferowanych usług			
	1.1.3.2 Liczba uczestników zajęć			
1.2.1 Promowanie aktywności fizycznej wśród osób w podeszłym wieku	1.2.1.1 Liczba siłowni zewnętrznych			
	1.2.1.2 Liczba zajęć kierowanych do osób w podeszłym wieku			
1.2.2 Promowanie dziennych form wsparcia dla osób w podeszłym wieku	1.2.2.1 Liczba egzemplarzy wydrukowanych plakatów			
	1.2.2.2 Liczba egzemplarzy wydrukowanych ulotek			
	1.2.2.3 Liczba podjętych działań promocyjno-informacyjnych			
1.2.3 Utrzymanie Programu "Koperta Życia"	1.2.3.1 Liczba przekazanych, zakupionych kopert			
1.3.1 Rozwój usług opiekuńczych	1.3.1.1 Liczba osób świadczących usługi			
	1.3.1.2 Liczba osób korzystających z usług			
	1.3.1.3 Liczba zrealizowanych godzin usług			
1.3.2 Szkolenia dla osób opiekujących się osobami zależnymi	1.3.2.1 Liczba zorganizowanych szkoleń			
	1.3.2.2 Liczba osób uczestniczących w szkoleniach			
1.4.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	1.4.1.1 Liczba zorganizowanych szkoleń			
	1.4.1.2 Liczba osób korzystających ze szkoleń			
2.1.1 Organizacja szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe	2.1.1.1 Liczba szkoleń			
	2.1.1.2 Liczba osób szkolonych			
2.1.2 Organizacja szkoleń przekwalifikujących	2.1.2.1 Liczba szkoleń			
	2.1.2.2 Liczba osób szkolonych			

Działania	Mierniki realizacji działań	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
2.1.3 Monitoring bezrobocia grupy wiekowej powyżej 50 roku życia	2.1.3.1 Liczba bezrobotnych ogółem			
	2.1.3.2 Liczba bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia			
3.1.1 Likwidowanie barier architektonicznych	3.1.1.1 Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych			
3.1.2 Działania integrujące osoby niepełnosprawne	3.1.2.1 Liczba spotkań			
	3.1.2.2 Liczba uczestników spotkań			
3.2.1 Promowanie wolontariatu działających na rzecz osób niepełnosprawnych	3.2.1.1 Liczba wolontariuszy			
3.2.2 Organizacja szkoleń na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych	3.2.2.1 Liczba szkoleń			
	3.2.2.2 Liczba osób uczestniczących w szkoleniach			
3.3.1 Stworzenie informatora o dostępnych formach wsparcia ze szczególnym uwzględnieniem miasta Bieruń	3.3.1.1 Liczba wydrukowanych informatorów			
4.1.1 Poradnictwo psychologiczne, prawne i specjalistyczne	4.1.1.1 Liczba udzielonych porad prawnych			
	4.1.1.2 Liczba udzielonych porad psychologicznych			
	4.1.1.3 Liczba udzielonych porad specjalistycznych			
4.2.1 Utrzymanie pomocy asystenta i wsparcia dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	4.2.1.1 Liczba asystentów			
	4.2.1.2 Liczba rodzin objętych pomocą asystenta			
4.3.1 Rozwój i zwiększenie intensywności działań Zespołu	4.3.1.1 Liczba prowadzonych procedur Niebieskiej Kąty			
	4.3.1.2 Liczba skierowanych wniosków do GKRPA			

Działania	Mierniki realizacji działań	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Bieruniu	4.3.1.3 Liczba skierowanych wniosków do Sądu			
	4.3.1.4 Liczba skierowanych wniosków do Policji			
	4.3.1.5 Liczba skierowanych wniosków do Prokuratury			
	4.3.1.6 Liczba grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego			
4.3.2 Działania w zakresie profilaktyki wspierania rodziny	4.3.2.1 Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, konkursów i akcji promocyjnych			
	4.3.2.2 Liczba uczestników programów, konkursów i akcji promocyjnych			
4.3.3 Utrzymanie świetlic wsparcia dziennego o charakterze opiekuńczo-wychowawczym	4.3.3.1 Liczba świetlic			
	4.3.3.2 Liczba uczestników			
4.4.1 Poszukiwanie kandydatów na rodziny zastępcze	4.4.1.1 Liczba kandydatów na rodziny zastępcze			
	4.4.1.2 Liczba szkoleń			

Źródło: opracowanie własne

6. Sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń realizowana będzie dzięki oddziaływaniom kształtowanym m.in. przez następujące programy i projekty:

1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2020 i kolejne lata w trakcie obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych;
2. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2018-2020 i kolejne okresy w trakcie obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych;
3. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2013-2020 i kolejne okresy w trakcie obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych;

4. Program Profilaktyki Zdrowotnej Gminy Bieruń "Szczepienia ochronne dla mieszkańców Bierunia od 60 roku życia" na rok 2020 i kolejne lata w trakcie obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, w granicach dostępnych w budżecie gminy środków finansowych na ten cel;
5. Program Profilaktyki Zdrowotnej "Udzielanie świadczeń zdrowotnych w zakresie rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych z terenu Gminy Bieruń w warunkach domowych" na rok 2020, i kolejne lata w trakcie obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, w granicach dostępnych w budżecie gminy środków finansowych na ten cel;
6. Projekt "Daj sobie szansę - podniesienie jakości i dostępności usług wsparcia rodziny, wspierające proces deinstytucjonalizacji" w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014- 2020 (Okres realizacji 01.04.2020- 31.03.2022);
7. Projekt "Wieloletni Program Senior Plus" na lata 2015-2020 w ramach Budżetu Państwa i kolejne okresy w trakcie obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, w przypadku jego kontynuacji przez projektodawcę.

Realizacja Strategii w ujęciu ram finansowych opiera się o następujące źródła finansowa:

1. środki własne gmin,
2. dotacje z budżetu państwa,
3. środki krajowych funduszy celowych (np. PFRON, Fundusz Pracy),
4. środki pomocowych funduszy Unii Europejskiej,
5. dochody z opłat za zezwolenia wydane na podstawie art. 18 lub art. 18¹ oraz dochody z opłat określonych w art. 11¹ Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz środki rządowych lub pozarządowych programów celowych.

Konstruując ramy finanse dla budowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bieruń na lata 2021-2028 przyjęto jako odniesienie wydatki w działach: 801 - oświata i wychowanie, 851 - ochrona zdrowia, 852 – pomoc społeczna, 853 - pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, 854 - edukacyjna opieka wychowawcza oraz 855 – rodzina; z okresu lat 2017-2020.

Dział 801 – oświata i wychowanie - obejmują następujące rozdziały:

80101	Szkoły podstawowe
80103	Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych
80104	Przedszkola
80110	Gimnazja

- 80113 Dowożenie uczniów do szkół
- 80114 Zespoły obsługi ekonomiczno-administracyjnej szkół
- 80146 Doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli
- 80148 Stołówki szkolne i przedszkolne
- 80149 Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego
- 80150 Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych oraz szkołach artystycznych
- 80152 Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w gimnazjach, klasach dotychczasowego gimnazjum prowadzonych w szkołach innego typu, liceach ogólnokształcących, technikach, szkołach policealnych, branżowych szkołach I i II stopnia i klasach dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej prowadzonych w branżowych szkołach I stopnia oraz szkołach artystycznych¹⁴
- 80153 Zapewnienie uczniom prawa do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych
- 80195 Pozostała działalność

Dział 851 – ochrona zdrowia - obejmują następujące rozdziały:

- 85111 Szpitale ogólne
- 85153 Zwalczanie narkomanii
- 85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi
- 85158 Izby wytrzeźwień
- 85195 Pozostała działalność

Dział 852 – pomoc społeczna - obejmują następujące rozdziały:

¹⁴ Od 1 stycznia 2018 roku brzmienie nadane Rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 21.07.2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1421)

85201	Placówki opiekuńczo-wychowawcze ¹⁵
85202	Domy pomocy społecznej
85203	Ośrodki wsparcia
85204	Rodziny zastępcze ¹⁶
85205	Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
85206	Wspieranie rodziny ¹⁷
85211	Świadczenie wychowawcze ¹⁸
85212	Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego ¹⁹
85213	Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej
85214	Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
85215	Dodatki mieszkaniowe
85216	Zasiłki stałe
85219	Ośrodki pomocy społecznej
85220	Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej
85228	Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze
85230	Pomoc w zakresie dożywiania
85295	Pozostała działalność

¹⁵ Od dnia 1 stycznia 2017 roku wydatki z niniejszego rozdziału ujmowane są w dziale 855 – Rodzina – Rozporządzenie Ministra Finansów zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych z dnia 25 lipca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1121)

¹⁶ op. cit.

¹⁷ op. cit.

¹⁸ Uchylony z dniem 1 stycznia 2017 roku Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 25.07.2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych

¹⁹ op. cit.

Dział 854 - edukacyjna opieka wychowawcza - obejmuje następujące rozdziały:

- 85401 Świetlice szkolne
- 85404 Wspieranie rodziny
- 85415 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym
- 85416 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym

Dział 855 –rodzina - obejmuje następujące rozdziały:

- 85501 Świadczenie wychowawcze
- 85502 Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego
- 85503 Karta Dużej Rodziny
- 85504 Wspieranie rodziny
- 85505 Tworzenie i funkcjonowanie żłobków
- 85508 Rodziny zastępcze
- 85513 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne, zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów
- 85595 Pozostała działalność

Wyznaczając ramy finansowe na lata 2021-2028, które służyć będą realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń uwzględniono czynniki ryzyka w postaci zmieniających się przepisów prawa oraz bieżącej projekcji wskaźnika inflacji CPI²⁰, która zakłada, że osiągnie on odpowiednio: 3,3% w 2020 roku; 1,5% w 2021 roku oraz 2,1% w 2022 roku. Ponadto uwzględniono również dotychczasowy poziom wydatków w działach: 801, 851, 852, 853, 854, 855, jak również konieczność zapewnienia stałego wzrostu jakości świadczonych usług. Średnioroczny wzrost wydatków gminy Bieruń w powyższych działach w okresie od 2017 do 2020 roku wyniósł 12% (r/r). Szczegółowe dane za lata 2017-2020 zawiera poniższa tabela.

²⁰Bieżąca projekcja inflacji i PKB (opublikowana 17 lipca 2020 r.), źródło:
https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/polityka_pieniezna/dokumenty/projekcja_inflacji_2020_lipiec.html

Tablica nr 53 - Wydatki gminy Bieruń w latach 2017 – 2020 wg działów klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855.

Rok	Plan wydatków po zmianach w działach: 801, 851, 852, 853, 854, 855	Zmiana (r/r)
	kwota w zł	[%]
2017	48 873 501	-
2018	47 601 797	-3
2019	58 529 917	23
2020	67 003 158	14
średnia		12

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Rb-28S gminy Bieruń

Biorąc pod uwagę wszystkie wyżej wymienione czynniki, jak również niestabilną dynamikę wzrostu planu wydatków w obszarze analizowanych działów, zredukowano prognozowany wskaźnik wzrostu wydatków do poziomu 2,5% rocznie w latach 2021 - 2028. Estymowana wielkość środków publicznych w tymże okresie, w działach: 801 - oświata i wychowanie, 851 - ochrona zdrowia, 852 – pomoc społeczna, 853 - pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, 854 - edukacyjna opieka wychowawcza oraz 855 – rodzina, została zaprezentowana w poniższej tabeli. Jako bazowy przyjęto plan finansowy po zmianach na 2020 rok, według stanu na koniec czerwca 2020 roku. Realizacja zadań wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bieruń w latach 2021-2028 finansowana będzie z budżetu gminy Bieruń do wysokości środków finansowych zaplanowany na ten cel w danym roku budżetowym.

Tablica nr 54 - Ramy finansowe dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Bieruń na lata 2020 – 2028 w działach klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855.

Rok	Prognostowane wydatki w działach 801, 851, 852, 853, 854, 855
	kwota w zł
2020	67 003 158
2021	68 678 237
2022	70 395 193
2023	72 155 073
2024	73 958 950
2025	75 807 923
2026	77 703 122
2027	79 645 700
2028	81 636 842

Źródło: opracowanie własne

7. Monitoring i ewaluacja strategii

Zapewnienie realizacji strategii w sposób gwarantujący osiągnięcie zakładanych rezultatów możliwe jest tylko w sytuacji, kiedy na etapie jej realizacji badane są postępy i efekty z podejmowanych zadań. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze średnio lub długo okresowym, z tego też powodu mogą wystąpić na etapie jej realizacji trudności, których nie przewidziano w momencie jej budowania. Nierzadko zdarza się też, że czynniki płynące z otoczenia uległy zmianie, co może powodować zakłócenia w realizacji strategii. Występowanie tzw. czynników ryzyka jest jedną z istotnych przyczyn wpływających na nieosiągnięcie zakładanych celów. Dlatego budując SRPS należy na każdym etapie jej realizacji brać je pod uwagę i odpowiednio reagować na niedopasowania wewnętrzne i zewnętrzne, zakłócające osiągnięcie spodziewanych rezultatów.

Mechanizmem, którego zadaniem jest zapewnienie osiągnięcia celów strategicznych oraz operacyjnych i odpowiednio wczesne reagowanie na wewnętrzne i zewnętrzne czynniki ryzyka jest ewaluacja. Głównym jej zadaniem jest polepszenie efektywności i wydajności wdrażanych działań, co bezpośrednio przyczynia się do zapewnienia realizacji celów przyjętych w strategii. Ponadto wyszczególnione są inne, bardziej specyficzne cele ewaluacji, wśród których można wymienić m.in.:

- określenie efektów podjętych działań,
- zapewnienie lepszego zaspokojenia oczekiwań odbiorców końcowych programów lub działań,
- poprawa jakości programów,
- podniesienie kompetencji zawodowych osób realizujących programy lub zadania,

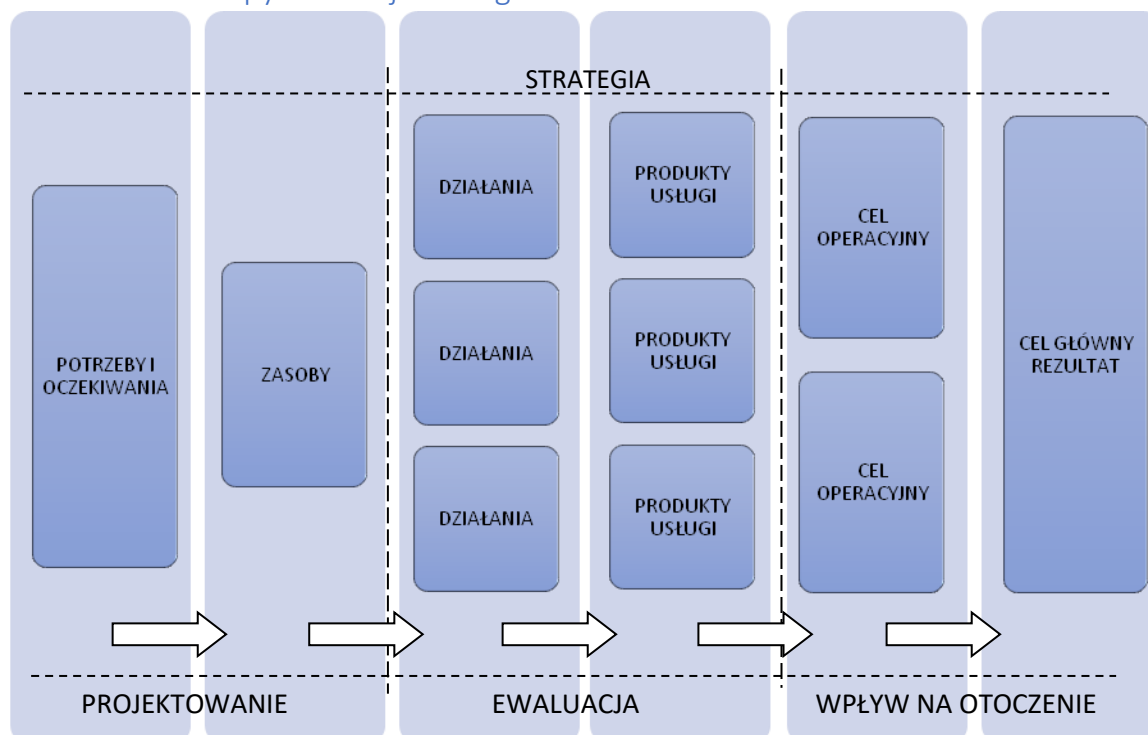
- dostarczenie informacji koniecznych do podejmowania decyzji i oceny skutków,
- pogłębienie odpowiedzialności za realizację programów i zadań wśród wszystkich podmiotów realizujących,
- poprawa procedur i eliminowanie działań nieefektywnych.

Ewaluacja jest mechanizmem, który zapewnia utrzymanie jakości podejmowanych działań i przyczynia się do skutecznego osiągania zakładanych celów. Każda organizacja dostarczająca produkty czy usługi musi pracować nad swoją konkurencyjnością w otaczającej ją rzeczywistości. Zagadnienie konkurencyjności nie dotyczy tylko i wyłącznie podmiotów komercyjnych. Organizacje publiczne, wśród których należy wymienić: szkoły, szpitale czy choćby nawet starostwa powiatowe lub urzędy gmin nieustannie stają przed koniecznością wprowadzania strategicznych zmian w organizacji, co nazywamy zarządzaniem konkurencyjnością. W przypadku starostw czy urzędów gmin również mamy do czynienia z koniecznością zarządzania konkurencyjnością. Jednak konkurencyjność tą będziemy pojmować w sposób odmienny, niż ma to miejsce w przypadku podmiotów komercyjnych. Instytucje tego typu świadczą usługi, jednak z uwagi na uregulowania prawne i podział administracyjny w sposób naturalny nie posiadają konkurentów w pełnym słowa tego znaczeniu. Jak twierdzi P. Drucker „[...] każda instytucja potrzebuje przemyślenia, w czym jest mocna. Czy jest mocna w tym, czego naprawdę potrzeba temu właśnie biznesowi (przedsięwzięciu - przyp. aut.)? I czy wystarczająco [...] rozmieszcza swoje siły tam, gdzie przyniosą wyniki? I co dokładnie jest „rynkiem” dla tego konkretnego biznesu, teraz i na najbliższe lata?”²¹ Przenosząc te rozważania na grunt SRPS musimy jednoznacznie stwierdzić, że właściwie przeprowadzona ewaluacja zapewnia odpowiedni dobór środków i działań, których efektem będzie osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Chcąc zobrazować graficznie proces ewaluacji podejmowanych działań lub wdrażanych programów posłużymy się poniższą grafiką, która umiejscawia go w przebiegu realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

²¹ M. Bednarczyk, *Organizacje publiczne – zarządzanie konkurencyjnością*, Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa – Kraków 2001, s. 181

Schemat nr 27 - Etapy realizacji strategii

Źródło: opracowanie własne

Projektując proces ewaluacji należy określić jej podstawowy zakres, tzn. dokładnie wskazać obszary obejmowane badaniem ewaluacyjnym. Ważnym na tym etapie jest wybór elementów istotnych z punktu widzenia realizacji strategii. Ewaluacja musi skupić się na czynnikach zewnętrznych oraz wewnętrznych, które decydują o powodzeniu w osiąganiu przyjętych celów i rezultatów. Nie wydaje się zasadnym prowadzenie ewaluacji na elementach i obszarach, które z punktu widzenia realizacji strategii są mało znaczące lub nie wpływają istotnie w bezpośredni sposób na osiągane cele. Ważna jest również częstotliwość prowadzenia badań ewaluacyjnych, odnosząc to zagadnienie do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjmujemy, że ewaluacja częściowa będzie przeprowadzona w 2024 roku, a końcowa po upływie okresu obowiązywania niniejszej Strategii. W ramach ewaluacji zostaną wykonane następujące czynności:

- określenie przedmiotu badań
- wybór metodologii i przeprowadzenie badań
- analiza wyników badań
- przyjęcie wniosków i rekomendacji

Na etapie projektowania ewaluacji osoby kluczowe dla realizacji SRPS określą, w jaki sposób przyjęte zostaną dane bazowe, które będą stanowiły punkt odniesienia dla prowadzonych badań ewaluacyjnych. Naturalnym w tej sytuacji jest posłużenie się przyjętymi miernikami (wskaźnikami), określonymi w strategii, jednak dla zapewnienia elastyczności i właściwego reagowania na zmieniające się otoczenie dopuszczalnym jest skonstruowanie nowego benchmark'u, który w ramach realizowanych zadań będzie lepiej opisywał rezultaty i ich wpływ na otoczenie.

Całość prac związanych z procesem ewaluacji podsumowana zostanie w raporcie ewaluacji, stanowiącym dokument oceniający rezultaty podejmowanych dotychczas działań oraz wskazującym czynniki ryzyka i działania korygujące w sytuacji, gdy osiągnięcie celów strategicznych może być zagrożone. Raport ewaluacyjny sporządzany jest i przedkładany Burmistrzowi Bierunia w terminie do końca kwietnia roku następującego po badanym okresie.

Ponadto, co roku prowadzony będzie monitoring, którego celem będzie bieżące badanie czy realizacja strategii przebiega we właściwy sposób oraz czy nie występują zakłócenia zmniejszające szanse osiągnięcia zakładanych rezultatów. Zakres badania monitoringowego obejmują zespół mierników (wskaźników) opisanych w strategii. Okresowy monitoring kończy się raportem zawierającym wnioski i podsumowanie. Raport z monitoringu przygotowywany jest przez zespół odpowiedzialny za realizację strategii i w terminie do końca marca roku następującego po badanym przedkładany jest Burmistrzowi Bierunia. Kluczowym pytaniem, na które musi znaleźć odpowiedź niniejszy zespół brzmi: czy działania realizowane w roku poprzednim przyczyniły się do osiągnięcia zakładanych celów? W roku kalendarzowym, w którym realizowane są badania ewaluacyjne odstępują się od obowiązku sporządzenia raportu z monitoringu. Jednakże dla zachowania ciągłości łańcucha danych, koniecznym jest przeprowadzenie badań w zakresie przyjętych mierników.

Spis tabel

Tablica nr 1 - Rozkład ludności powiatu bieruńsko-lędzińskiego wg stanu na koniec I półrocza 2019 roku	35
Tablica nr 2 - Stan ludności wg miejsca zamieszkania i płci (stan na koniec I półrocza)	35
Tablica nr 3 - Liczba mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego wg miejsca zamieszkania w podziale na gminy w latach 2017-2019 (stan na I półrocze)	36
Tablica nr 4 – Dynamika zmian liczby mieszkańców w poszczególnych gminach za okres 2017-2019 (stan na I półrocze)	37
Tablica nr 5 - Liczba mieszkańców w wieku 65 lat i więcej w latach 2016-2018 (stan na koniec roku)	38
Tablica nr 6 - Dynamika przyrostu mieszkańców w wieku 65 lat i więcej w ujęciu terytorialnym w latach 2016-2018 (stan na koniec roku)	38
Tablica nr 7 - Ludność gminy Bieruń w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2016-2018 (stan na koniec roku)	39
Tablica nr 8 - Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2014-2018	40
Tablica nr 9 - Przyrost naturalny na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania w latach 2014-2018 .	42
Tablica nr 10 - Migracja wewnętrzna ludności w latach 2014-2018	43
Tablica nr 11 - Migracja zagraniczna w latach 2014-2018	43
Tablica nr 12 - Stopa bezrobocia rejestrowanego wg stanu na koniec roku w latach 2011-2019	44
Tablica nr 13 - Bezrobotni zarejestrowani wg płci w latach 2015-2019	45
Tablica nr 14 - Bezrobotni zarejestrowani wg wieku w latach 2015-2019 (stan na koniec roku)	46
Tablica nr 15 - Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia w latach 2015-2019	48
Tablica nr 16 - Bezrobotni zarejestrowani, pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok w latach 2015-2019	48
Tablica nr 17 - Niepełnosprawni zarejestrowani w urzędzie pracy wg płci w latach 2015-2019	49
Tablica nr 18 - Bezrobotni zarejestrowani wg stażu pracy w okresie 2015-2019 roku	49
Tablica nr 19 - Powody przyznania pomocy w latach 2017-2020 I kwartał na terenie gminy Bieruń	50
Tablica nr 20 - Problem ubóstwa na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	51
Tablica nr 21 - Problem niepełnosprawności na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	52
Tablica nr 22 - Problem długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	53
Tablica nr 23 - Problem bezrobocia na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	54
Tablica nr 24 - Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	56
Tablica nr 25 - Problem ochrony macierzyństwa na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	58
Tablica nr 26 - Problem bezdomności na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	59

Tablica nr 27 - Problem alkoholizmu na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019.....	60
Tablica nr 28 - Leczenie odwykowe pacjentów z terenu gminy Bieruń w latach 2017-2020 (I kwartał)	60
Tablica nr 29 - Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z MOPS z powodów: alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie, dane dla obszaru gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw. ...	61
Tablica nr 30 - Liczba osób w rodzinach, które otrzymały pomoc z MOPS z powodów: alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie, dane dla obszaru gminy Bieruń w latach 2017- 2020 I kw.	62
Tablica nr 31 – Rodzaje działań podejmowanych przez MOPS w Bieruniu w sytuacji stwierdzenia przemocy w rodzinie w latach 2017-2020 I kw.	62
Tablica nr 32 – Liczba odbiorów dzieci z powodu stosowania przemocy w rodzinie, na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.	63
Tablica nr 33 – Najczęściej podejmowane przez MOPS w Bieruniu działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2017-2020 I kw.	63
Tablica nr 34 – Udział terapii i porad specjalistycznych dotyczy zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.	64
Tablica nr 35 - Liczba powołanych grup roboczych w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego dla obszaru gminy Bieruń w latach 2017-2020 I kw.	69
Tablica nr 36 - Cele szczegółowe Gminnego Programu Wspierania Rodziny w gminie Bieruń	69
Tablica nr 37 - Charakterystyka pracy asystenta rodziny na terenie gminy Bieruń w latach 2017- 2019	70
Tablica nr 38 - Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019.....	71
Tablica nr 39 – Placówki wsparcia dziennego na terenie gminy Bieruń według stanu na koniec 2019 roku	72
Tablica nr 40 - Liczba świadczeń ogółem w obszarze pieczy zastępczej gminy Bieruń w latach 2017- 2019	73
Tablica nr 41 - Wysokość wydatków w obszarze pieczy zastępczej gminy Bieruń w latach 2017- 2019	73
Tablica nr 42 - Placówki funkcjonujące w strukturze pomocy społecznej gminy Bieruń wg stanu na koniec 2019 roku.....	74
Tablica nr 43 – Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku 65 lat i więcej dla gminy Bieruń na okres 2020 – 2028 roku.....	87
Tablica nr 44 – Prognozowana liczba osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028	89
Tablica nr 45 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych ubóstwem na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028.....	90
Tablica nr 46 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028.....	91
Tablica nr 47 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028	92

Tablica nr 48 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028	93
Tablica nr 49 – Prognozowana zmiana liczby rodzin wykazujących potrzebę ochrony macierzyństwa na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028.....	95
Tablica nr 50 - Analiza SWOT	96
Tablica nr 51 - Cele strategiczne, operacyjne i działania przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	99
Tablica nr 52 - Wartości bazowe i referencyjne mierników	103
Tablica nr 53 - Wydatki gminy Bieruń w latach 2017 – 2020 wg działów klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855.....	111
Tablica nr 54 - Ramy finansowe dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Bieruń na lata 2020 – 2028 w działach klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855.	112

Spis schematów

Schemat nr 1 - Usytuowanie gminy Bieruń na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego.....	16
Schemat nr 2 – Gmina Bieruń – mapa obszaru.....	17
Schemat nr 3 – Porównanie tempa zmian liczby mieszkańców gminy Bieruń na tle pozostałych gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2008-2019 według stanu na koniec I półrocza.....	36
Schemat nr 4 - Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania w latach 2014 - 2018.....	42
Schemat nr 5 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2011-2019.....	44
Schemat nr 6 - Grupy wiekowe osób bezrobotnych na terenie gminy Bieruń w okresie 2015-2019 roku.....	47
Schemat nr 7 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych ubóstwem na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	52
Schemat nr 8 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych niepełnosprawnością na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019.....	53
Schemat nr 9 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	54
Schemat nr 10 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych problemem bezrobocia na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	55

Schemat nr 11 - Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019	57
Schemat nr 12 - Liczba osób w rodzinach wykazujących potrzeby w zakresie ochrony macierzyństwa w latach 2017-2019	58
Schemat nr 13 - Liczba osób w rodzinach dotkniętych bezdomnością na terenie gminy Bieruń w latach 2017-2019.....	59
Schemat nr 14 - Skala problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.....	64
Schemat nr 15 - Formy przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.	65
Schemat nr 16 - Źródła informacji o przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.....	66
Schemat nr 17 - Osoby najczęściej stosujące przemoc w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.....	66
Schemat nr 18 - Najczęściej występujące osoby, które doznają przemoc w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.	67
Schemat nr 19 - Rodzaje trudności napotykanych podczas niesienia pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie na terenie gminy Bieruń według pracowników socjalnych w latach 2017-2020 I kw.	68
Schemat nr 20 – Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku 65 lat i więcej dla gminy Bieruń na okres 2020 – 2028	88
Schemat nr 21 – Prognozowana liczba osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028.....	89
Schemat nr 22 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych ubóstwem na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028	90
Schemat nr 23 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028.....	91
Schemat nr 24 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028.....	93
Schemat nr 25 – Prognozowana zmiana liczby rodzin dotkniętych problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028	94
Schemat nr 26 – Prognozowana zmiana liczby rodzin wykazujących potrzebę ochrony macierzyństwa na terenie gminy Bieruń w latach 2020-2028.....	95
Schemat nr 27 - Etapy realizacji strategii.....	114

Uzasadnienie

Przyjęcie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bieruń na lata 2021 -2028 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1876)

Zgodnie z ww. Ustawą do zadań własnych Gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych z uwzględnieniem szczególnych programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i grup szczególnego ryzyka i przedłożenie jej Radzie Miejskiej celem uchwalenia. Strategię przeprowadzono na podstawie diagnozy problemów identyfikowanych w gminie i zawiera ona również prognozę najistotniejszych czynników, które w najbliższych latach będą wyznaczały podstawowe działania ukierunkowane na rozwiązywanie problemów społecznych, dotyczących mieszkańców gminy.